

UNIVERSAL CAPITAL BANK A.D. PODGORICA

Konsolidovani finansijski iskazi za 2023. godinu

i

Izvještaj nezavisnog revizora

SADRŽAJ

	Strana
IZVJEŠTAJ NEZAVISNOG REVIZORA	1 - 5
KONSOLIDOVANI FINANSIJSKI ISKAZI	
Konsolidovani bilans uspjeha	6
Konsolidovani iskaz o ukupnom ostalom rezultatu	7
Konsolidovani bilans stanja	8
Konsolidovani iskaz o promjenama na kapitalu	9
Konsolidovani iskaz o novčanim tokovima	10
Napomene uz konsolidovane finansijske iskaze	11 - 121
KONSOLIDOVANI IZVJEŠTAJ MENADŽMENTA	1 - 27

IZVJEŠTAJ NEZAVISNOG REVIZORA

Akcionarima Universal Capital Bank AD, Podgorica

Mišljenje

Izvršili smo reviziju priloženih konsolidovanih finansijskih iskaza “Universal Capital Bank” a.d., Podgorica (u daljem tekstu: “Grupa”), koji obuhvataju konsolidovani bilans stanja na dan 31. decembra 2023. godine i konsolidovani bilans uspjeha, konsolidovani iskaz o ukupnom ostalom rezultatu, konsolidovani iskaz o promjenama na kapitalu i konsolidovani iskaz o novčanim tokovima za godinu koja se završava na taj dan, kao i napomene uz konsolidovane finansijske iskaze koje sadrže materijalne računovodstvene politike i ostala objelodanivanja.

Po našem mišljenju, priloženi konsolidovani finansijski iskazi prikazuju istinito i objektivno, po svim materijalno značajnim aspektima, konsolidovanu finansijsku poziciju Grupe na dan 31. decembra 2023. godine, kao i konsolidovane rezultate njenog poslovanja i konsolidovane tokove gotovine za godinu koja se završava na taj dan u skladu sa Međunarodnim standardima finansijskog izvještavanja izdatim od strane Odbora za međunarodne računovodstvene standarde (“MSFI računovodstveni standardi”).

Osnova za mišljenje

Reviziju smo izvršili u skladu sa Zakonom o reviziji (“Službeni list Crne Gore”, br. 001/17) i Međunarodnim standardima revizije (MSR). Naše odgovornosti u skladu sa tim standardima detaljnije su opisane u odjeljku našeg izvještaja *Odgovornosti revizora za reviziju konsolidovanih finansijskih iskaza*. Mi smo nezavisni u odnosu na Grupu u skladu sa Etičkim kodeksom za profesionalne računovođe Odbora za međunarodne etičke standarde za računovođe (“IESBA Kodeks”) i etičkim zahtjevima koji su relevantni za našu reviziju konsolidovanih finansijskih iskaza u Crnoj Gori, i ispunili smo naše druge etičke odgovornosti u skladu sa ovim zahtjevima i IESBA Kodeksom. Smatramo da su revizijski dokazi koje smo pribavili dovoljni i odgovarajući da nam pruže osnovu za izražavanje našeg mišljenja.

Ključna revizijska pitanja

Ključna revizijska pitanja su pitanja koja su, po našem profesionalnom rasuđivanju, bila od najvećeg značaja u našoj reviziji konsolidovanih finansijskih iskaza za tekući period. Ova pitanja su razmatrana u kontekstu revizije konsolidovanih finansijskih iskaza u cjelini i formiranju našeg mišljenja o njima, i mi ne izražavamo zasebno mišljenje o ovim pitanjima.

IZVJEŠTAJ NEZAVISNOG REVIZORA

Akcionarima Universal Capital Bank AD, Podgorica (Nastavak)

Ključna revizijska pitanja (Nastavak)

Ključno revizijsko pitanje	Primijenjene procedure revizije
1. Adekvatnost obezvrjeđenja plasmana po kreditima i vanbilansnih izloženosti Napomene 3.8.8, 5.2, 15, 18.2 i 28. uz konsolidovane finansijske iskaze Odmjeravanje troškova umanjenja vrijednosti kredita i rezervisanja za vanbilansne izloženosti smatra se ključnim revizijskim pitanjem jer određivanje pretpostavki za očekivane kreditne gubitke zahtijeva značajan nivo profesionalnog rasuđivanja od strane rukovodstva Grupe. Potraživanja po kreditima i plasmanima dužnicima su, na dan 31. decembra 2023. godine, iznosila EUR 176.477 hiljada (EUR 161.408 hiljada na dan 31. decembra 2022. godine), dok je ukupan iznos ispravke vrijednosti ovih potraživanja iznosio EUR 8.425 hiljada na dan 31. decembra 2023. godine (EUR 9.178 hiljade na dan 31. decembra 2022. godine). Ova rezervisanja za gubitke predstavljaju najbolju procjenu rukovodstva u pogledu očekivanih gubitaka za kreditni portfolio na datum bilansa stanja. Ključne oblasti rasuđivanja uključuju tumačenje zahtjeva za obračun obezvrjeđenja u skladu sa Međunarodnim standardom finansijskog izveštavanja 9: Finansijski instrumenti, što se odražava na model očekivanih kreditnih gubitaka Grupe, identifikaciju izloženosti kod kojih je došlo do značajnog povećanja kreditnog rizika (za koje se očekivani kreditni gubitak računa tokom cijelog životnog vijeka finansijskog instrumenta), parametre i pretpostavke koje se koriste u modelu očekivanih kreditnih gubitaka, kao što je finansijsko stanje druge ugovorne strane i očekivani budući novčani tokovi, kao što je obelodanjeno u Napomenama 3.8.8, 5.2, 15, 18.2. i 28, kao i procjene i pretpostavke očekivanih ishoda u scenarijima pri obračunu obezvrjeđenja za individualno procijenjene plasmane. Mogući ishodi zasnivaju se na diskontovanim novčanim tokovima efektivnom kamatnom stopom za individualno procijenjene plasmane i uključuju procjenjivanje i druge kompleksne oblasti, kao što su indikatori obezvrjeđenja, vjerovatnoće relevantnih scenarija za očekivane buduće novčane tokove i prognoze samih novčanih tokova, uključujući realizaciju sredstava obezbjeđenja. Rukovodstvo Grupe je objelodanilo dodatne informacije u napomenama uz konsolidovane finansijske iskaze, i to napomene 3.8.8, 5.2, 15, 18.2. i 28.	Na osnovu naše procjene rizika i poznavanja poslovanja bankarskog sektora, ispitali smo troškove obezvrjeđenja kredita i rezervisanja za vanbilansne izloženosti, i procijenili primijenjenu metodologiju, kao i korišćene pretpostavke, a u skladu sa opisom ključnog revizijskog pitanja. Naše revizorske procedure su obuhvatile sljedeće elemente: • Procjena ključnih kontrola nad pretpostavkama koje se koriste u modelima očekivanog kreditnog gubitka (ECL) za procjenu kreditnog rizika vezanog za izloženost i očekivane buduće novčane tokove dužnika; • Prikupljanje i detaljno testiranje dokaza koji uključuju pretpostavke korišćene u modelima očekivanog kreditnog gubitka koji su primijenjeni u rasporedu u nivoe kreditnog kvaliteta. Testiranje pretpostavki koje se primjenjuju da bi se utvrdila dvanaestomjesečna i višegodišnja vjerovatnoća neispunjavanja obaveza (PD i mPD) i utvrđivanje ovih vjerovatnoća, uključujući i provjeru primjene forward looking komponente. Provjera metode primijenjene za dobijanje vjerovatnoće gubitaka po osnovu nemogućnosti naplate potraživanja (LGD); • Prikupljanje i detaljno testiranje dokaza na bazi uzorka koji potvrđuju korišćene pretpostavke za troškove obezvrjeđenja kredita i rezervisanja za vanbilansne izloženosti, uključujući provjeru primijenjenog CCF, vrednovanje sredstava obezbjeđenja, korišćene hair-cut-ove i očekivane periode naplate i pretpostavke budućih novčanih tokova na pojedinačno procijenjene izloženosti umanjene vrijednosti kredita; • Analiza ključnih kretanja portfolija visokog rizika iz prethodnog perioda u odnosu na industrijske standarde i istorijske podatke; • Procjena adekvatnosti određenih odluka rukovodstva Grupe u poređenju sa određenim makro prognozama primijenjenim u modelima očekivanog kreditnog gubitka; • Evaluacija primijenjenih metodologija korišćenjem našeg znanja i iskustva u industriji; • Procjenu tačnosti i potpunosti objelodanjivanja u konsolidovanim finansijskim iskazima. Na bazi sprovedenih revizijskih procedura, nismo identifikovali značajne nalaze u odnosu na adekvatnost obezvrjeđenja kreditnih plasmana, kao i rezervisanja za vanbilansne izloženosti, na dan 31. decembra 2023. godine.

IZVJEŠTAJ NEZAVISNOG REVIZORA

Akcionarima Universal Capital Bank AD, Podgorica (Nastavak)

Ostale informacije sadržane u godišnjem konsolidovanom Izvještaju menadžmenta Grupe

Rukovodstvo je odgovorno za ostale informacije. Ostale informacije obuhvataju godišnji konsolidovani Izvještaj menadžmenta (koji ne uključuje konsolidovane finansijske iskaze i Izvještaj revizora o njima) za godinu koja se završava na dan 31. decembra 2023. godine. Naše mišljenje o konsolidovanim finansijskim iskazima se ne odnosi na ostale informacije i ne izražavamo bilo koji oblik zaključka kojim se pruža uvjeravanje o njima.

U vezi sa našom revizijom konsolidovanih finansijskih iskaza, naša odgovornost je da pročitamo ostale informacije i pritom razmotrimo da li postoji materijalno značajna nedoslednost između njih i konsolidovanih finansijskih iskaza ili naših saznanja stečenih tokom revizije, ili na drugi način, predstavljaju materijalno pogrešna iskazivanja.

U vezi sa godišnjim konsolidovanim Izvještajem menadžmenta, sprovedi smo postupke u skladu sa Zakonom o računovodstvu. Ti postupci uključuju provjeru da li je godišnji konsolidovani Izvještaj menadžmenta sastavljen u skladu sa važećim odredbama Zakona o računovodstvu.

Samo na osnovu rada koji smo obavili tokom revizije konsolidovanih finansijskih iskaza, po našem mišljenju:

- informacije objelodanjene u godišnjem konsolidovanom Izvještaju menadžmenta za 2023. godinu, su po svim materijalno značajnim aspektima, usklađene sa konsolidovanim finansijskim iskazima Grupe za 2023. godinu;
- godišnji konsolidovani Izvještaj menadžmenta za 2023. godinu je sastavljen u skladu sa odredbama Zakona o računovodstvu.

Pored toga, ako na osnovu rada koji smo obavili, zaključimo da postoji materijalno značajno pogrešno iskazivanje ostalih informacija, od nas se zahtijeva da tu činjenicu saopštimo u izvještaju. U tom smislu, ne postoji ništa što bi trebalo da saopštimo u izvještaju.

Odgovornosti rukovodstva i lica ovlašćenih za upravljanje za konsolidovane finansijske iskaze

Rukovodstvo je odgovorno za sastavljanje i istinito prikazivanje ovih konsolidovanih finansijskih iskaza u skladu sa MSFI računovodstvenim standardima, kao i za one interne kontrole za koje odredi da su potrebne za pripremu konsolidovanih finansijskih iskaza koji ne sadrže materijalno značajne pogrešne iskaze, nastale usled kriminalne radnje ili greške.

Pri sastavljanju konsolidovanih finansijskih iskaza, rukovodstvo je odgovorno za procjenu sposobnosti Grupe da nastavi sa poslovanjem u skladu sa načelom stalnosti, objelodanjujući, po potrebi, pitanja koja se odnose na nastavak poslovanja i primjenu načela stalnosti poslovanja kao računovodstvene osnove, osim ako rukovodstvo namjerava da likvidira Grupu ili da obustavi poslovanje, ili nema drugu realnu mogućnost osim da to uradi.

Lica ovlašćena za upravljanje su odgovorna za nadzor nad procesom finansijskog izvještavanja Grupe.

IZVJEŠTAJ NEZAVISNOG REVIZORA

Akcionarima Universal Capital Bank AD, Podgorica (Nastavak)

Odgovornosti revizora za reviziju konsolidovanih finansijskih iskaza

Naš cilj je sticanje uvjerenja u razumnoj mjeri o tome da konsolidovani finansijski iskazi, uzeti u cjelini, ne sadrže materijalno značajne pogrešne iskaze, nastale usled kriminalne radnje ili greške, i izdavanje izvještaja revizora koji sadrži naše mišljenje. Uvjeravanje u razumnoj mjeri označava visok nivo uvjerenja, ali ne predstavlja garanciju da će revizija sprovedena u skladu sa Međunarodnim standardima revizije uvijek otkriti materijalno značajan pogrešan iskaz, ako takav iskaz postoji. Pogrešni iskazi mogu da nastanu usled kriminalne radnje ili greške i smatraju se materijalno značajnim ukoliko se može u razumnoj mjeri očekivati da će oni, pojedinačno ili zbirno, uticati na ekonomske odluke korisnika donijete na osnovu ovih konsolidovanih finansijskih iskaza.

Tokom obavljanja revizije u skladu sa Međunarodnim standardima revizije, mi primjenjujemo profesionalno prosuđivanje i zadržavamo profesionalni skepticizam tokom revizije. Mi takođe:

- Identifikujemo i procjenjujemo rizike od materijalno značajnih pogrešnih iskaza u konsolidovanim finansijskim iskazima, nastalih usled kriminalne radnje ili greške, osmišljavamo i obavljammo revizijske postupke koji su prikladni za te rizike, i pribavljamo dovoljno adekvatnih revizijskih dokaza da obezbijede osnovu za mišljenje revizora. Rizik da neće biti identifikovani materijalno značajni pogrešni iskazi koji su rezultat kriminalne radnje je veći nego za pogrešne iskaze nastale usled greške, zato što kriminalna radnja može da uključi udruživanje, falsifikovanje, namjerne propuste, lažno predstavljanje ili zaobilazanje interne kontrole.
- Stičemo razumijevanje o internim kontrolama koje su relevantne za reviziju radi osmišljavanja revizijskih postupaka koji su prikladni u datim okolnostima, ali ne u cilju izražavanja mišljenja o efikasnosti internih kontrola Grupe.
- Vršimo procjenu adekvatnosti primijenjenih računovodstvenih politika i u kojoj mjeri su razumne računovodstvene procjene i povezana objelodanjivanja koje je izvršilo rukovodstvo.
- Donosimo zaključak o prikladnosti primjene načela stalnosti kao računovodstvene osnove od strane rukovodstva i da li, na osnovu prikupljenih revizijskih dokaza, postoji materijalna neizvjesnost u vezi sa događajima ili uslovima koji mogu da izazovu značajnu sumnju u pogledu sposobnosti Grupe da nastavi sa poslovanjem u skladu sa načelom stalnosti. Ako zaključimo da postoji materijalna neizvjesnost, dužni smo da u našem izvještaju revizora skrenemo pažnju na odgovarajuća objelodanjivanja u konsolidovanim finansijskim iskazima ili, ako takva objelodanjivanja nisu adekvatna, da modifikujemo naše mišljenje. Naši zaključci se zasnivaju na revizijskim dokazima pribavljenim do datuma izvještaja revizora. Međutim, budući događaji ili uslovi mogu za posledicu da imaju da Grupa prestane da posluje u skladu sa načelom stalnosti.
- Vršimo ocjenu ukupne prezentacije, strukture i sadržaja konsolidovanih finansijskih iskaza, uključujući i objelodanjivanja, kao i da li su u konsolidovanim finansijskim iskazima prikazane osnovne poslovne promjene i događaji na takav način da se postigne fer prezentacija.

IZVJEŠTAJ NEZAVISNOG REVIZORA

Akcionarima Universal Capital Bank AD, Podgorica (Nastavak)

Odgovornosti revizora za reviziju konsolidovanih finansijskih iskaza (Nastavak)

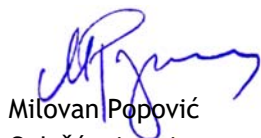
Mi saopštavamo licima ovlašćenim za upravljanje, između ostalog, planirani obim i vrijeme revizije i značajne revizijske nalaze, uključujući i značajne nedostatke u internim kontrolama koje smo identifikovali tokom naše revizije.

Takođe, mi dostavljamo licima ovlašćenim za upravljanje izjavu da smo usklađeni sa relevantnim etičkim zahtjevima u pogledu nezavisnosti i da ćemo ih obavijestiti o svim odnosima i ostalim pitanjima za koja može razumno da se pretpostavi da utiču na našu nezavisnost, i, gdje je to moguće, o povezanim mjerama zaštite.

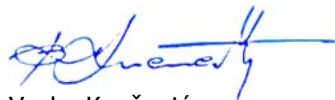
Od pitanja koja su saopštena licima ovlašćenim za upravljanje, mi određujemo koja pitanja su bila od najveće važnosti u reviziji konsolidovanih finansijskih iskaza za tekući period i stoga su ključna revizijska pitanja. Mi opisujemo ova pitanja u našem izvještaju revizora, osim ako zakon ili regulativa isključuje javno objelodanjivanje o tom pitanju ili kada, u izuzetno rijetkim okolnostima, utvrdimo da pitanje ne treba da bude uključeno u izvještaj revizora, zato što se razumno može očekivati da bi negativne posljedice saopštenja nadmašile dobrobiti javnog interesa od takvog izvještavanja.

Partner u angažovanju na reviziji na osnovu kog je sastavljen ovaj izvještaj nezavisnog revizora je Milovan Popović.

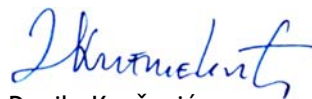
Podgorica, 23. maj 2024. godine

Milovan Popović
Ovlašćeni revizor

Vesko Knežević
Ovlašćeni revizor/Izvršni direktor

Danilo Knežević
Ovlašćeni revizor

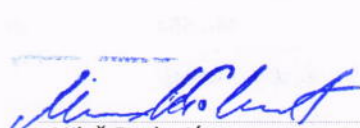
UNIVERSAL CAPITAL BANK A.D. PODGORICA
KONSOLIDOVANI BILANS USPJEHA

za godinu završenu 31. decembra 2023. godine

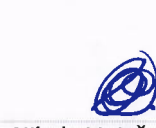
<i>u hiljadama EUR</i>	Napomene	2023.	2022.
Prihod od kamata i slični prihodi	3.1, 6.1.	10,165	7,970
Prihodi od kamata na obezvrjeđene plasmane	3.1, 6.2.	195	404
Rashodi kamata i slični rashodi	3.1, 6.3.	(2,736)	(2,748)
Neto prihodi od kamata		7,624	5,626
Prihodi od naknada i provizija	3.2, 7.1.	7,185	7,405
Rashodi naknada i provizija	3.2, 7.2.	(1,558)	(1,763)
Neto prihodi od naknada i provizija		5,627	5,642
Neto dobitak/gubitak usljed prestanka priznavanja finansijskih instrumenata koji se ne vrednuju po fer vrijednosti kroz bilans uspjeha	8	(1)	26
Neto gubitak po osnovu finansijskih instrumenata koji se drže radi trgovanja	3.3, 9	34	31
Neto dobiti od kursnih razlika	3.4, 10	1,365	1,026
Neto gubitak po osnovu prestanka priznavanja ostale imovine	22, 24	(726)	(615)
Ostali prihodi	11	73	33
Troškovi zaposlenih	12	(3,098)	(2,148)
Troškovi amortizacije	13	(558)	(652)
Opšti i administrativni troškovi	14	(1,908)	(2,194)
Neto prihodi/rashodi po osnovu obezvrjeđenja finansijskih instrumenata koji se ne vrednuju po fer vrijednosti kroz bilans uspjeha	15	1,810	(720)
Troškovi rezervisanja		(3)	(25)
Ostali rashodi		(118)	(101)
Dobitak prije oporezivanja		10,120	5,929
Porez na dobit	16	(1,523)	(930)
NETO PROFIT		8,597	4,999

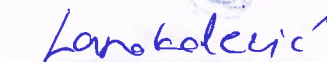
Napomene na narednim stranama čine sastavni dio ovih konsolidovanih finansijskih izvještaja

Potpisano u ime Universal Capital Bank A.D. Podgorica, dana 7. maja 2024. godine:

 Miloš Pavlović
 Predsjednik Upravnog odbora

 Veselin Vuković
 Član Upravnog odbora

 Nikola Vujošević
 Član Upravnog odbora

 Lana Kalezić
 Rukovodilac Službe finansija
 i računovodstva

UNIVERSAL CAPITAL BANK A.D. PODGORICA
KONSOLIDOVANI BILANS STANJA

na dan 31. decembra 2023. godine

u hiljadama EUR

	Napomene	31. decembra 2023.	31. decembra 2022.
SREDSTVA			
Novčana sredstva i računi depozita kod centralnih banaka	17	78,262	194,323
<i>Finansijska sredstva po amortizovanoj vrijednosti</i>			
Kredit i potraživanja od banaka	18.1.	30,262	29,608
Kredit i potraživanja od klijenata	18.2.	168,052	152,230
Hartije od vrijednosti	18.3.	65,909	58,311
Ostala finansijska sredstva		514	38
<i>Finansijska sredstva po fer vrijednosti kroz ostali ukupni rezultat</i>			
Hartije od vrijednosti	19.1	49,751	29,930
<i>Finansijska sredstva koja se drže radi trgovanja</i>			
Hartije od vrijednosti	19.2	514	479
Derivati koji se drže zbog zaštite od rizika		-	-
Investicije u zavisna društva po metodi kapitala	20	-	195
Investicione nekretnine	21	35	114
Nekretnine, postrojenja i oprema	22	4,351	4,484
Nematerijalna sredstva	23	527	247
Odložena poreska sredstva	16	574	924
Ostala sredstva	24	3,283	3,995
Ukupna sredstva		402,034	474,878
OBAVEZE			
<i>Finansijske obaveze koje se iskazuju po amortizovanoj vrijednosti</i>			
Depoziti banaka i centralnih banaka	25.1.	-	-
Depoziti klijenata	25.1.	352,948	436,333
Kredit klijenata koji nijesu banke	25.2.	4,288	4,899
Derivatne finansijske obaveze kao instrument zaštite		-	-
Rezerve		427	343
Tekuće poreske obaveze		1,523	957
Odložene poreske obaveze	16	176	153
Ostale obaveze	26	8,923	6,414
Subordinisani dug		-	-
Ukupne obaveze		368,285	449,099
KAPITAL			
Akcijski kapital	27	13,124	13,124
Neraspoređena dobit		14,300	11,893
Dobit tekuće godine		8,597	4,999
Ostale rezerve		(2,271)	(4,237)
Ukupan kapital		33,749	25,779
Ukupni kapital i obaveze		402,034	474,878
Vanbilansna evidencija	28	444,654	461,195

Napomene na narednim stranama čine sastavni dio ovih konsolidovanih finansijskih izvještaja

Potpisano u ime Universal Capital Bank A.D. Podgorica, dana 07. maja 2024. godine:

 Miloš Pavlović
Predsjednik Upravnog odbora

 Lana Kalezić
Rukovodilac Službe finansija
i računovodstva

 Veselin Vuković
Član Upravnog odbora

 Nikola Vujošević
Član Upravnog odbora

UNIVERSAL CAPITAL BANK A.D. PODGORICA

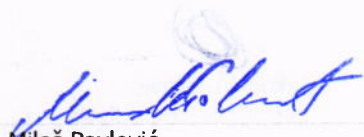
KONSOLIDOVANI ISKAZ O PROMJENAMA NA KAPITALU

za godinu završenu 31. decembra 2023. godine

<i>u hiljadama EUR</i>	Aksijski kapital	Neraspoređena dobit	Ostale rezerve	Ukupno
Stanje, 01. januara 2022.	12,122	12,278	(753)	23,647
Emisija akcija	1,002	-	-	1,002
Rezultat perioda	-	4,999	-	4,999
Efekti promjena fer vrijednosti hartija od vrijednosti koje se mjere kroz ukupan ostali rezultat, neto	-	-	(3,863)	(3,863)
Ostale rezerve	-	-	(6)	(6)
Efekti reklasifikacije obezvređenja ulaganja u zavisno pravno lice usled promjene računovodstvene politike	-	(385)	385	-
Stanje, 31. decembar 2022.	13,124	16,892	(4,237)	25,779
Rezultat perioda	-	8,597	-	8,597
Efekti promjena fer vrijednosti hartija od vrijednosti koje se mjere kroz ukupan ostali rezultat, neto	-	-	1,998	1,998
Ostalo	-	6	(31)	(25)
Isplata dividende	-	(2,600)	-	(2,600)
Stanje, 31. decembra 2023.	13,124	22,895	(2,270)	33,749

Napomene na narednim stranama čine sastavni dio ovih konsolidovanih finansijskih izvještaja

Potpisano u ime Universal Capital Bank A.D. Podgorica, dana 07. maja 2024. godine:

Miloš Pavlović
Predsjednik Upravnog odbora

Lana Kalezić
Rukovodilac Službe finansija
i računovodstva

Veselin Vuković
Član Upravnog odbora

Nikola Vujošević
Član Upravnog odbora

UNIVERSAL CAPITAL BANK A.D. PODGORICA

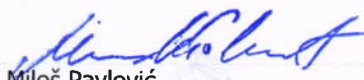
KONSOLIDOVANI ISKAZ O UKUPNOM OSTALOM REZULTATU

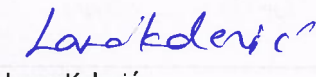
za godinu završenu 31. decembra 2023. godine

<i>u hiljadama EUR</i>	2023.	2022.
DOBIT PERIODA	8,597	4,999
Komponente ostalog rezultata koje ne mogu biti reklasifikovane u dobit ili gubitak		
Efekti promjene vrijednosti vlasničkih hartija od vrijednosti koje se vrednuju po fer vrijednosti kroz ukupni ostali rezultat perioda	-	-
Komponente ostalog rezultata koje mogu biti reklasifikovane u dobit ili gubitak		
Efekti promjene vrijednosti dužničkih hartija od vrijednosti koje se vrednuju po fer vrijednosti kroz ukupni ostali rezultat perioda	2,342	(4,144)
Porez koji se odnosi na ukupan ostali rezultat perioda	(351)	666
Efekti promjene kursa ulaganja u zavisno pravno lice UCBFSL	32	(6)
Ukupan ostali rezultat perioda	2,023	(3,484)
UKUPAN REZULTAT PERIODA	10,620	1,515

Napomene na narednim stranama čine sastavni dio ovih konsolidovanih finansijskih izvještaja

Potpisano u ime Universal Capital Bank A.D. Podgorica, dana 07. maja 2024. godine:

Miloš Pavlović
Predsjednik Upravnog odbora

Lana Kalezić
Rukovodilac Službe finansija
i računovodstva

Nikola Vujošević
Član Upravnog odbora

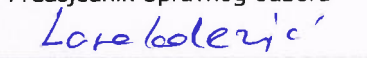
KONSOLIDOVANI ISKAZ O TOKOVIMA GOTOVINE

za godinu završenu 31. decembra 2023. godine

<i>u hiljadama EUR</i>	31. decembra 2023.	31. decembra 2022.
TOKOVI GOTOVINE IZ POSLOVNIH AKTIVNOSTI		
Prilivi po osnovu kamata i slični prihodi	10,931	8,757
Odlivi po osnovu kamata i slični rashodi	(2,960)	(2,269)
Prilivi po osnovu naknada i provizija	7,176	7,489
Odlivi po osnovu naknada i provizija	(1,558)	(1,763)
Odlivi po osnovu zarada zaposlenih i troškova za dobavljače	(5,064)	(4,719)
Prilivi / (odlivi) po osnovu kredita i ostale aktive	(14,409)	2,808
Prilivi / (odlivi) po osnovu depozita i ostalih obaveza	(80,498)	4,466
Plaćeni porez	(1,087)	(630)
Ostali prilivi / (odlivi)	(560)	84
Neto priliv gotovine iz poslovnih aktivnosti	(88,029)	14,222
GOTOVINSKI TOKOVI IZ AKTIVNOSTI INVESTIRANJA		
Kupovina nekretnina, postrojenja i opreme	(223)	(1,146)
Kupovina nematerijalnih sredstava	(377)	(83)
Hartije od vrijednosti	(25,010)	(5,738)
Neto odliv gotovine iz aktivnosti investiranja	(25,610)	(6,967)
TOKOVI GOTOVINE IZ FINANSIJSKIH AKTIVNOSTI		
Povećanje pozajmljenih sredstava	(610)	750
Emisija običnih akcija	-	1,002
Isplata dividende	(2,598)	-
Neto priliv gotovine iz aktivnosti finansiranja	(3,208)	1,752
Efekat kursnih razlika na gotovinu i gotovinske ekvivalente	1,412	1,026
Neto povećanje/(smanjenje) gotovine i gotovinskih ekvivalenata	(115,435)	10,033
Gotovina i gotovinski ekvivalenti na početku perioda	223,482	213,449
Gotovina i gotovinski ekvivalenti na kraju perioda (napomena 17)	108,047	223,482

Napomene na narednim stranama čine sastavni dio ovih konsolidovanih finansijskih izvještaja

Potpisano u ime Universal Capital Bank A.D. Podgorica, dana 07. maja 2024. godine:

Miloš Pavlović
Predsjednik Upravnog odbora

Lana Kalezić
Rukovodilac Službe finansija i računovodstva

Veselin Vuković
Član Upravnog odbora

Nikola Vujošević
Član Upravnog odbora

NAPOMENE UZ KONSOLIDOVANE FINANSIJSKE ISKAZE

31. decembar 2023. godine

1. OSNIVANJE I POSLOVANJE GRUPE

Universal Capital Bank a.d. Podgorica (u daljem tekstu: Banka) osnovana je 18. oktobra 2007. godine pod nazivom First Financial Bank a.d. Podgorica. Odluka o promjeni naziva Banke donešena je na sjednici Skupštine akcionara održanoj 30. maja 2014. godine, dok je 4. juna 2014. godine izvršena registracija promjene podataka.

Banka je matično pravno lice, koja ima 100% vlasništva u dva zavisna pravna lica (podređeni članovi), koji zajedno čine Grupu. Podređeni članovi bankarske grupe i njihovo učešće u aktivi Banke na dan 31. decembar 2023. godine:

Naziv pravnog lica	Učešće u aktivi Banke	% učešća	Osnovna djelatnost
Portokali Adriatic d.o.o. Podgorica	0.05%	100%	Trgovina na malo voćem i povrćem u specijalizovanim prodavnicama
Universal Capital Bank Financial Services Limited, Dubai	0.19%	100%	Savjetovanje o finansijskim proizvodima i kreditima

Banka je od Centralne banke Crne Gore dobila odobrenje za rad (Rješenje broj 0101-2933/3-2 od 12. jula 2007. godine), dok je kod Komisije za hartije od vrijednosti upisana u Registar emitenata hartija od vrijednosti pod brojem 472 (Rješenje broj 02/3-33/2-07 od 31. oktobra 2007. godine).

U skladu sa Zakonom o kreditnim institucijama, Odlukom o osnivanju i Statutom, Banka obavlja bankarske poslove, odnosno poslove primanja novčanih depozita i odobravanja kredita za sopstveni račun.

Pored navedenih poslova, Banka može obavljati i sljedeće poslove:

- 1) Izdavanje garancije i preuzimanje drugih vanbilansnih obaveza;
- 2) Kupovinu, prodaju i naplatu potraživanja (faktoring, forfeting i dr.);
- 3) Izdavanje, obrada i evidentiranje platnih instrumenata;
- 4) Platni promet u zemlji i sa inostranstvom, u skladu sa propisima kojima se uređuje platni promet;
- 5) Finansijski lizing;
- 6) Poslove sa hartijama od vrijednosti, u skladu zakonom kojim se uređuju hartije od vrijednosti;
- 7) Trgovanje u svoje ime i za svoj račun ili za račun klijenta: stranim sredstvima plaćanja uključujući mjenjačke poslove finansijskim derivatima;
- 8) Depo poslove;
- 9) Izrada analiza i davanje informacija i savjeta o kreditnoj sposobnosti privrednih društava i preduzetnika i drugim pitanjima u vezi poslovanja;
- 10) Iznajmljivanje sefova;
- 11) Poslove koji su dio bankarskih poslova, pomoćne poslove u odnosu na poslove Banke, poslove neposredno povezane sa poslovima Banke u skladu sa Statutom.

1. OSNIVANJE I POSLOVANJE GRUPE (Nastavak)

Banka može uz prethodno odobrenje Centralne banke Crne Gore, obavljati i druge poslove, u skladu sa zakonom.

Od 1. januara 2022. godine stupila je na snagu nova bankarska regulativa, tačnije Zakon o kreditnim institucijama i prateća podzakonska akta, koja ima za cilj približavanje važećoj bankarskoj regulativi u Evropskoj uniji. Usaglašavanje sa zahtjevima navedene regulative dovelo je do izmjena u sistemu korporativnog upravljanja, po kojem su organi kreditne institucije:

1. Skupština akcionara;
2. Nadzorni odbor; i
3. Upravni odbor.

Saglasno tome, Banka je ranijim Odlukama Skupštine odnosno Odbora direktora imenovala članove Nadzornog i Upravnog odbora za koje je Centralna Banka Crne Gore izdala odobrenja.

Članovi Nadzornog odbora Banke na dan 31. decembar 2023. godine su:

Ime i prezime	Funkcija	Broj Rješenja
Alfredo Longo	Predsjednik Nadzornog odbora	03-6551-6/2021 od 10.12.2021. godine
Aco Aleksić	Član Nadzornog odbora	03-8027-2/2023 od 09.11.2023. godine
Božo Milatović	Član Nadzornog odbora	03-8896-3/2022 od 26.12.2022. godine
Josip Pecirep	Član Nadzornog odbora	03-6551-9 /2021 od 10.12.2021. godine
Masroor Ul Haq	Član Nadzornog odbora	03-6551-8/2021 od 10.12.2021. godine

Upravni odbor Banke na dan 31. decembar 2023. godine čine:

Ime i prezime	Funkcija	Broj Rješenja
Miloš Pavlović	Predsjednik Upravnog odbora	03-6550-8/2021 od 10.12.2021. godine
Nikola Vujošević	Član Upravnog odbora	03-6551-9/2021 od 10.12.2021. godine
Veselin Vuković	Član Upravnog odbora	03-6550-10/2021 od 10.12.2021. godine

Revizorski odbor Banke na dan 31. decembar 2023. godine čine:

Ime i prezime	Funkcija
Mina Jovanović	Predsjednik Revizorskog odbora
Goran Bencun	Potpredsjednik Revizorskog odbora
Lazar Mišurović	Član Revizorskog odbora

Interni revizor Banke na dan 31. decembar 2023. godine je Sonja Burzan.
Sjedište Banke je u Podgorici, Stanka Dragojevića b.b.

1. OSNIVANJE I POSLOVANJE GRUPE (Nastavak)

Portokali Adriatic d.o.o. je društvo registrovano kod Centralnog registra privrednog suda u Podgorici, rješenjem broj 5-0717930/001 od 03.02.2015. godine. Registrovano sjedište Društva je u ulici Stanka Dragojevića bb, Podgorica. Matični broj Društva je 03028704.

Universal Capital Bank Financial Service (UCBFS) je društvo registrovano kod Dubai International Financial Centre (DIFC) u Dubai-u, UAE, pod registarskim brojem 5615 od 01.04.2022.godine.

UCBFS je registrovano za: savjetovanje u vezi kreditiranja, savjetovanje u vezi finansijskih proizvoda i investicionih aktivnosti. Registrovano sjedište društva je Unit OT 17-43, Level 17, Central Park Towers, P.O. Box 507277, DIFC, Dubai, UAE.

Eksterni revizor UCBFS je CROWE Mak Limited, Dubai, UAE.

UCBFS ima otvoren račun u Mashreq Mak Limited Dubai, UAE.

Sjedište matične Banke i Grupe je u Podgorici, Ulica Stanka Dragojevića bb.

Poslovne aktivnosti Grupa sprovodi na teritoriji cijele Crne Gore i UAE.

Na dan 31. decembra 2023 godine Grupu čine centrala u Podgorici, filijale u Miločeru i Podgorici, predstavništvo Banke u Dubaiju i kancelarija UCBFS u Dubai-u. Grupa ima 91 zaposlenih radnika (31. decembra 2022. godine: 87 zaposlenih).

2. OSNOVE ZA SASTAVLJANJE I PREZENTACIJU KONSOLIDOVANIH FINANSIJSKIH IZVJEŠTAJA

2.1. Osnove za sastavljanje i prezentaciju konsolidovanih finansijskih izvještaja

Grupa sastavlja konsolidovane finansijske izvještaje u skladu sa Međunarodnim standardima finansijskog izvještavanja (MSFI), izdatim od strane Odbora za međunarodne računovodstvene standarde i propisima Centralne banke Crne Gore koje regulišu finansijsko izvještavanje banaka.

Priloženi finansijski izvještaji pripremljeni su u skladu sa Odlukom o sadržaju, rokovima i načinu sačinjavanja i dostavljanja finansijskih izvještaja banaka („Sl. list CG“, br. 34/22).

Prilikom sastavljanja ovih konsolidovanih finansijskih izvještaja Banka je primijenila politike koje su u skladu sa propisima Centralne banke Crne Gore. Zakon o kreditnim institucijama, član 220, propisuje obavezu kreditnih institucija da sastavljaju i objavljuju finansijske iskaze u skladu sa ovim zakonom, propisima donijetim na osnovu ovog zakona i Međunarodnim računovodstvenim standardima, odnosno Međunarodnim standardima finansijskog izvještavanja (u daljem tekstu: MRS/MSFI). U skladu sa istim članom Zakona o kreditnim institucijama, kreditne institucije su dužne da primjenjuju MRS i MSFI od datuma koji je Odbor za međunarodne računovodstvene standarde (IASB) odredio kao dan početka njihove primjene, ukoliko Centralna banka za određeni MRS/MSFI ne odredi drugi datum kao dan početka njegove primjene.

U skladu sa članom 313 Zakona o kreditnim institucijama („Sl.list Crne Gore“ br. 72/19, 82/20 i 8/21) Centralna banka može da, na zahtjev matične kreditne institucije u Crnoj Gori, za potrebe supervizije na konsolidovanoj osnovi, iz grupe kreditnih institucija isključi instituciju, finansijsku instituciju ili društvo za pomoćne usluge koje je zavisno društvo ili društvo u kojem ta kreditna institucija ima značajno učešće ako je ispunjen najmanje jedan od sljedećih uslova:

- 1) bilansna suma tog člana grupe je manja od 1% bilansne sume matičnog člana grupe, ali ne veća od 10.000.000 eura;
- 2) uključivanje tog člana u konsolidaciju je od zanemarljivog uticaja, uzimajući u obzir ciljeve supervizije na konsolidovanoj osnovi;
- 3) uključivanje tog člana u konsolidaciju ne bi bilo prikladno ili bi navodilo na pogrešne zaključke, uzimajući u obzir ciljeve supervizije kreditnih institucija, ili
- 4) član grupe kreditnih institucija ima sjedište u trećoj zemlji u kojoj postoje pravne smetnje za dostavljanje potrebnih podataka i informacija matičnoj kreditnoj instituciji.

U skladu sa članom 313 Zakona o kreditnim institucijama, u konsolidovane finansijske izvještaje bankarske grupe može da se ne uključe podređeni članovi bankarske grupe čiji je bilans stanja manji od 1% bilansa stanja nadređenog člana grupe. S obzirom da Banka, na dan 31. decembra 2022. godine, pod kontrolom ima dva podređena entiteta, od kojih jedan entitet (Portokali Adriatic d.o.o. Podgorica) ispunjava uslov iz člana 313 Zakona o kreditnim institucijama, Banka za taj entitet koristi pravo na izuzeće od konsolidacije.

U skladu sa članom 319 Zakona o kreditnim institucijama („Sl.list Crne Gore“ br. 72/19, 82/20 i 8/21) metode konsolidacije koje se primjenjuju pri konsolidaciji zavisnih društava propisuje Centralna banka. Banka je koristila metodu potpune konsolidacije.

2.1. Osnove za sastavljanje i prezentaciju konsolidovanih finansijskih izvještaja Grupe

Osnovne informacije o zavisnom pravnom licu koje je uključeno u konsolidaciju navedene su u tabeli koja slijedi :

Naziv zavisnog pravnog lica	Osnovna djelatnost	Datum sticanja	% učešće u kapitalu	
			2023	2022
Universal Capital Bank Financial Services Limited, Dubai	Savjetovanje o finansijskim proizvodima i kreditima	01.04.2023	0.19%	0.6%

Grupu za konsolidaciju (u daljem tekstu "Grupa") čine Universal Capital Bank AD Podgorica i Universal Capital Bank Financial Services Limited, Dubai.

Finansijski izvještaji koji su sastavljeni na dan i za godinu koja se završila 31. decembra 2022. godine su prvi finansijski izvještaji koje je Grupa sastavila u skladu sa Međunarodnim standardima finansijskog izvještavanja.

Grupa je u sastavljanju ovih konsolidovanih finansijskih izvještaja primjenjivala računovodstvene politike obrazložene u Napomeni 3.

2.2. Pravila procjenjivanja

Pojedinačni finansijski izvještaji su sastavljeni na osnovu načela istorijske vrijednosti, osim za sljedeće pozicije, koje se vrednuju po fer vrijednosti:

- finansijski instrumenti po fer vrijednosti kroz bilans uspjeha;
- finansijski instrumenti po fer vrijednosti kroz ostali ukupni rezultat; i
- finansijske obaveze po fer vrijednosti kroz bilans uspjeha.

2.3. Funkcionalna i izvještajna valuta

Pojedinačni finansijski izvještaji Banke su iskazani u eurima (EUR), koja je funkcionalna valuta Banke i zvanična valuta u kojoj se podnose finansijski izvještaji u Crnoj Gori. Osim ako nije drugačije naznačeno, svi iznosi su navedeni u hiljadama EUR.

2. OSNOVE ZA SASTAVLJANJE I PREZENTACIJU KONSOLIDOVANIH FINANSIJSKIH IZVJEŠTAJA (Nastavak)

2.4. Korišćenje procjena

Prezentacija finansijskih izvještaja zahtijeva od rukovodstva Grupe korišćenje najboljih mogućih procjena i razumnih pretpostavki, koje imaju efekta na prezentovane vrijednosti sredstava i obaveza, objelodanjivanje potencijalnih potraživanja i obaveza na dan sastavljanja finansijskih izvještaja, kao i prihoda i rashoda u toku izvještajnog perioda. Ove procjene i pretpostavke su zasnovane na informacijama raspoloživim na dan sastavljanja finansijskih izvještaja. Ipak, stvarni rezultati mogu odstupati od ovih procjena.

Procjene, kao i pretpostavke na osnovu kojih su procjene izvršene, su rezultat redovnih provjera.

Ukoliko se putem provjere utvrdi da je došlo do promjene u procijenjenoj vrijednosti sredstava i obaveza, utvrđeni efekti se priznaju u finansijskim izvještajima u periodu kada je došlo do promjene u procjeni, ukoliko promjena u procjeni utiče samo na taj obračunski period, ili u periodu kada je došlo do promjene u procjeni u narednim obračunskim periodima, ukoliko promjena u procjeni utiče na tekući i buduće obračunske periode.

U Napomeni 4 su date informacije o oblastima kod kojih je stepen procjene najveći i koje mogu imati najznačajniji efekat na iznose priznate u finansijskim izvještajima Banke.

2.5. Promjene u računovodstvenim politikama i objelodanjivanjima

2.5.1 Novi i izmijenjeni MSFI računovodstveni standardi čije je stupanje na snagu i primjena obavezna u tekućoj godini

Sledeće izmjene i dopune postojećih standarda izdate od strane IASB se obavezno primjenjuju prvi put za finansijske periode koji počinju na dan ili nakon 1. januara 2023. godine i stoga su primjenjive na priložene finansijske izvještaje Banke:

- *MSFI 17 „Ugovori o osiguranju“ koji zamjenjuje MSFI 4 „Ugovori o osiguranju“ i naknadne izmjene MSFI 17 koje se bave problemima i izazovima implementacije koji su identifikovani nakon što je MSFI 17 objavljen 2017. godine*

MSFI 17 uvodi sveobuhvatan i konzistentan pristup za računovodstveno obuhvatanje ugovora o osiguranju. Prije MSFI 17, širom svijeta je postojala značajna raznolikost u vezi sa računovodstvenim obuhvatanjem i objelodanjivanjem ugovora o osiguranju, a MSFI 4 je dozvoljavao primjenu mnogih prethodnih računovodstvenih pristupa. MSFI 17 se primjenjuje na sve vrste ugovora o osiguranju i na investicione ugovore sa obilježjem diskrecionog učešća koje entitet izdaje. Dozvoljeno je da ugovori o finansijskim garancijama budu uključeni u djelokrug MSFI 17, ako je entitet prethodno naveo da ih smatra ugovorima o osiguranju.

S obzirom da se MSFI 17 primjenjuje na sve ugovore o osiguranju koje entitet izdaje (sa ograničenim izuzecima od primjene), njegovo usvajanje može imati uticaja i na neosiguravače kao što je Banka. Banka je izvršila analizu svojih ugovora i aktivnosti i zaključila da nema ugovora koji ispunjavaju definiciju ugovora o osiguranju prema MSFI 17, te da usvajanje MSFI 17 nema uticaja na priložene finansijske izvještaje.

2. OSNOVE ZA SASTAVLJANJE I PREZENTACIJU KONSOLIDOVANIH FINANSIJSKIH IZVJEŠTAJA (Nastavak)

2.5. Promjene u računovodstvenim politikama i objelodanjivanjima (Nastavak)

2.5.1 Novi i izmijenjeni MSFI računovodstveni standardi čije je stupanje na snagu i primjena obavezna u tekućoj godini (Nastavak)

- *Izmjene MRS 1 „Prezentacija finansijskih izvještaja” i MSFI Izjava o praksi 2 – Objelodanjivanje računovodstvenih politika*

Izmjene imaju za cilj da objelodanjivanje računovodstvenih politika učine informativnijim, tako što zamjenjuju zahtjev za objelodanjivanjem „značajnih računovodstvenih politika” sa zahtjevom za objelodanjivanjem „materijalnih računovodstvenih politika”. Izmjene takođe daju smjernice u kojim okolnostima se informacije o računovodstvenoj politici mogu smatrati materijalnim i stoga zahtijevaju objelodanjivanje. Informacije o računovodstvenoj politici su materijalne ako se, kada se razmatraju zajedno sa drugim informacijama uključenim u finansijske izvještaje entiteta, može razumno očekivati da utiču na odluke koje primarni korisnici finansijskih izvještaja opšte namjene donose na osnovu tih finansijskih izvještaja.

MSFI Izjava o praksi 2 „Prosudivanje o materijalnosti u objelodanjivanju računovodstvenih politika” obuhvata smjernice i ilustrativne primjere koji imaju za cilj da pomognu entitetu u primjeni koncepta materijalnosti prilikom donošenja procjena o obelodanjivanju računovodstvenih politika.

Ove izmjene nemaju uticaja na vrednovanje ili prezentaciju bilo koje stavke u finansijskim izveštajima Banke, ali mogu uticati na objelodanjivanje računovodstvenih politika Banke. Navedene izmjene nisu značajno uticale na objelodanjivanje računovodstvenih politika u priloženim finansijskim izveštajima Banke.

- *Izmjene MRS 8 „Računovodstvene politike, promjene računovodstvenih procjena i greške” - Definicija računovodstvene procjene*

Izmjenama se definicija promjene u računovodstvenim procjenama zamjenjuje definicijom računovodstvenih procjena. Prema novoj definiciji, računovodstvene procjene su definisane kao „novčani iznosi u finansijskim izveštajima koji su podložni neizvjesnosti pri odmeravanju”. Entiteti razvijaju računovodstvene procjene ako računovodstvene politike zahtijevaju da se stavke u finansijskim izveštajima mjere na način koji uključuje neizvjesnost odmeravanja. Izmjenama se pojašnjava da promjena u računovodstvenoj procjeni koja je posledica novih informacija ili novih događaja nije ispravka greške. Ove izmjene pojašnjavaju entitetima kako da naprave razliku između promjena u računovodstvenim procjenama, promjena računovodstvenih politika i ispravki grešaka iz ranijeg perioda.

Navedene izmjene nisu imale efekat na priložene finansijske izvještaje Banke.

2. OSNOVE ZA SASTAVLJANJE I PREZENTACIJU KONSOLIDOVANIH FINANSIJSKIH IZVJEŠTAJA (Nastavak)

2.5. Promjene u računovodstvenim politikama i objelodanjivanjima (nastavak)

2.5.1 Novi i izmijenjeni MSFI računovodstveni standardi čije je stupanje na snagu i primjena obavezna u tekućoj godini (Nastavak)

- *Izmjene MRS 12 „Odloženi porezi” - Odloženi porez koji se odnosi na sredstva i obaveze proistekle iz jedne transakcije*

Izmjene sužavaju obim i daju dalja pojašnjenja u vezi sa izuzetkom za početno priznavanje prema MRS 12 i preciziraju kako entiteti treba da obračunavaju odloženi porez u vezi sa imovinom i obavezama koje proističu iz jedne transakcije, kao što su lizing i obaveze vraćanja u prvobitno stanje. Izmjene pojašnjavaju da kada su plaćanja kojima se izmiruje obaveza odbitna stavka za

poreske svrhe, stvar je prosuđivanja, uzimajući u obzir važeći poreski okvir, da li se takvi odbici mogu za poreske svrhe pripisati obavezi ili povezanoj komponenti imovine.

Prema izmjenama MRS 12, izuzetak od početnog priznavanja se ne primjenjuje na transakcije koje pri početnom priznavanju dovode do jednakih oporezivih i odbitnih privremenih razlika. Primjenjuje se samo ako priznavanje zakupljenog sredstva i obaveze zakupa (ili obaveze za vraćanje imovine u prvobitno stanje uključujući sa tom obavezom povezano sredstvo) dovede do oporezivih i odbitnih privremenih razlika koje nisu jednake.

Navedene izmjene nisu imale efekat na priložene finansijske izvještaje Banke.

- *Izmjene MRS 12 „Odloženi porezi” - Međunarodna poreska reforma – Pravila modela Stub 2*

Organizacija za ekonomsku saradnju i razvoj (OECD) je u decembru 2021. godine objavila nacrt zakonodavnog okvira za globalni minimalni porez od 15% koji bi trebalo da koriste pojedinačne jurisdikcije. Cilj okvira je da se smanji prebacivanje profita iz jedne jurisdikcije u drugu kako bi se smanjile globalne poreske obaveze u korporativnim strukturama. U martu 2022. godine, OECD je objavio detaljne tehničke smjernice o drugom stubu pravila.

IASB je 23. maja 2023. godine izdao konačne izmjene MRS 12 (Međunarodna poreska reforma – pravila modela Stub 2) kao odgovor na zabrinutost zainteresovanih strana u vezi sa potencijalnim implikacijama na računovodstveno obuhvatanje poreza na dobitak, posebno odloženih poreza, koje proilaze iz pravila modela drugog stuba. Izmjene MRS 12 stupile su na snagu odmah.

Izmjene predviđaju privremeno izuzeće od zahtjeva u vezi sa odloženim poreskim sredstvima i obavezama vezanim za poreze na dobitak iz drugog stuba. Izmjene takođe predviđaju dodatne zahtjeve za objavljivanjem u odnosu na izloženost entiteta porezu na dobitak iz drugog stuba.

Ove izmjene nisu relevantne za Banku i nemaju uticaj na priložene finansijske izvještaje.

Usvajanje prethodno navedenih novih i izmijenjenih standarda nije imalo za rezultat značajnije promjene u računovodstvenim politikama Banke, niti efekat na priložene finansijske izvještaje Banke.

2. OSNOVE ZA SASTAVLJANJE I PREZENTACIJU KONSOLIDOVANIH FINANSIJSKIH IZVJEŠTAJA (Nastavak)

2.5. Promjene u računovodstvenim politikama i objelodanjivanjima (nastavak)

2.5.2 Standardi koji su izdati, ali još uvijek nisu stupili na snagu i nisu ranije usvojeni

IASB je objavio određeni broj novih i izmijenjenih standarda, koji se primjenjuju na buduće izvještajne periode. Oni nisu ranije usvojeni od strane Banke, a Banka namjerava da ih primijeni kada stupe na snagu.

- *Izmjene MSFI 16 „Lizing” – Obaveze po osnovu lizinga u prodaji i povraćaju lizinga (na snazi za godišnje periode koji počinju na dan ili nakon 1. januara 2024. godine).*

Izmjene i dopune imaju za cilj da poboljšaju zahtjeve koje prodavac-zakupac koristi u odmjeraivanju obaveze za lizing koja proizilazi iz transakcije prodaje i povratnog zakupa u MSFI 16, dok se ne mijenja računovodstveni tretman zakupa koji nije u vezi sa transakcijama prodaje i povratnog lizinga.

- *Izmjene MRS 1 „Prezentacija finansijskih izvještaja” – Klasifikacija obaveza na kratkoročne i dugoročne (na snazi za godišnje periode koji počinju na dan ili nakon 1. januara 2024. godine).* Cilj izmjena je da razjasni principe u MRS 1 za klasifikaciju obaveza na kratkoročne i dugoročne.
- *Izmjene MRS 1 „Prezentacija finansijskih izvještaja” – Dugoročne obaveze sa kovenantama (na snazi za godišnje periode koji počinju na dan ili nakon 1. januara 2024. godine).* Izmjenama se pojašnjava kako uslovi koje entitet mora da ispuni u roku od dvanaest meseci nakon datuma izvještajnog perioda utiču na klasifikaciju obaveza. Dodatna obelodanjivanja su takođe potrebna za dugoročne obaveze koje proizilaze iz kreditnih aranžmana koji su predmet usaglašenosti sa kovenantama u roku od dvanaest mjeseci nakon datuma izvještajnog perioda.
- *Izmjene MRS 7 „Izveštaj o tokovima gotovine” i MSFI 7 „Finansijski instrumenti: objelodanjivanja” – Finansijski aranžmani dobavljača (na snazi za godišnje periode koji počinju na dan ili nakon 1. januara 2024. godine).* Izmjenama se dodaju zahtjevi za objelodanjivanjem, kao i „reperne tačke” u okviru postojećih zahtjeva za objelodanjivanjem koji od entiteta traže da obezbijede kvalitativne i kvantitativne informacije o finansijskim aranžmanima dobavljača.
- *MSFI S1 „Opšti zahtjevi za objelodanjivanje finansijskih informacija u vezi sa održivošću” i MSFI S2 „Objelodanjivanja u vezi sa klimom” (na snazi za godišnje periode koji počinju na dan ili nakon 1. januara 2024. godine).* MSFI S1 i MSFI S2 predstavljaju nove MSFI standarde koji se bave objelodanjivanjima u vezi sa održivošću, pri čemu MSFI S1 daje osnovni okvir za obelodanjivanje materijalnih informacija o rizicima i mogućnostima u vezi sa održivošću u cijelom lancu vrijednosti entiteta, dok MSFI S2 utvrđuje zahtjeve za entitete da objelodane informacije o rizicima i mogućnostima vezanim za klimu. Primjena ovih standarda u našoj zemlji zavisi od regulatornog procesa, odnosno donošenja propisa kojima se uvodi obaveza njihove primjene.

2. OSNOVE ZA SASTAVLJANJE I PREZENTACIJU KONSOLIDOVANIH FINANSIJSKIH IZVJEŠTAJA (Nastavak)

2.5. Promjene u računovodstvenim politikama i objelodanjivanjima (nastavak)

2.5.2 Standardi koji su izdati, ali još uvijek nisu stupili na snagu i nisu ranije usvojeni (Nastavak)

- *Izmjene MRS 21 „Efekti promjene deviznih kurseva” - Nedostatak razmjenjivosti (na snazi za godišnje periode koji počinju na dan ili nakon 1. januara 2025. godine).* Izmjenama se precizira kako se vrši procjena da li je valuta razmjenjiva i kako se utvrđuje trenutni devizni kurs ukoliko nije.

U toku je procjena uticaja navedenih novih standarda i izmjena od strane rukovodstva Banke. Banka smatra da izmjene MRS 1 neće imati značajan uticaj na klasifikaciju njenih obaveza. Rukovodstvo Banke takođe ne očekuje da će primjena drugih standarda koji tek treba da stupe na snagu imati značajan uticaj na finansijske izvještaje Banke u periodu njihove početne primjene.

2.6. Načelo stalnosti poslovanja

Pojedinačni finansijski izvještaji su sastavljeni u skladu sa konceptom nastavka poslovanja, koji pretpostavlja da će Grupa nastaviti da posluje tokom neograničenog vremenskog perioda u doglednoj budućnosti. To podrazumijeva poštovanje načela likvidnosti (sposobnost Banke da u svakom trenutku ispunjava dospjele novčane obaveze) i načela solventnosti (trajna sposobnost banke da ispunjava svoje obaveze).

2.7. Usaglašenost potraživanja i obaveza

U skladu sa važećom zakonskom regulativom, Grupa je izvršila usaglašavanje međusobnih potraživanja i obaveza sa povjericima i dužnicima Grupe na dan 31. decembra 2023. godine. Matična banka je izvještaj o popisu usvojila na sjednici Upravnog odbora 21.02.2024. godine.

2.8. Post Covid i inflatorni period

Globalna ekonomija je usporila u ovoj godini, ali rast nije zaustavljen, što je rezultat velikih paketa pomoći vlada koje su pomogle građanima i privredi da lakše prebrode visoke troškove života i poslovanja. Pokazalo se da je otpornost globalne ekonomije na šokove izazvane pandemijom i ratom u Ukrajini veća od očekivanog, uprkos poremećajima na tržištu energije i hrane, kao i pooštavanju globalnih monetarnih uslova u borbi protiv visoke inflacije.

U 2023. godini, pandemija COVID-19 se može smatrati gotovo završenom, njeni najgori efekti su znatnim dijelom prošlost: međunarodna trgovina se oporavlja, a inflacija opada u odnosu na prošlogodišnji višedecenijski vrhunac. Cijene su rasle po nižim stopama u odnosu na prethodnu godinu usljed usporavanja inflacije na globalnom nivou, kao rezultat restriktivne monetarne politike centralnih banaka i stabilizacije na tržištu energenata.

Navedeno je imalo pozitivne efekte na poslovanje Banke u gotovo svim segmentima i Banka je nastavila sa uspješnim rezultatom i u 2023. godini.

2. OSNOVE ZA SASTAVLJANJE I PREZENTACIJU KONSOLIDOVANIH FINANSIJSKIH IZVJEŠTAJA (Nastavak)

2.9. Uticaj rusko-ukrajinskog konflikta

Nakon izbijanja rusko ukrajinskog rata 24.02.2022.godine, Banka je sprovela određene mjere na način da je svela na minimum pružanje bankarskih usluga ruskim državljanima. Tome su najviše doprinijele Medjunarodne restriktivne mjere koje Banka u potpunosti sprovodi u skladu sa odlukama Vlade Crne Gore. Trgovinska razmjena i svi prilivi i odlivi sa Ruskom Federacijom su svedeni na minimum. Za ruske državljane, Banka ne pruža usluge medjunarodnog platnog prometa osim ako nemaju residence card neke od članica EU u skladu sa odlukama Vlade Crne Gore.

Od jula 2023.godine prestala je da važi „Odluka o privremenim mjerama za ublažavanje negativnih uticaja epidemije zarazne bolesti COVID 19 i situacije u Ukrajini na finansijski sistem“, koju je donijela Centralna banka Crne Gore, a kojom se iz regulatornog kapitala isključuju 100% nerealizovani gubici (izračunati kao razlika tržišne vrijednosti dužničkih finansijskih instrumenata - FVOCI na 24.02.2022.god. i njihove tržišne vrijednosti na izvještajni datum), koji su uključeni u ostali ukupni rezultat.

2.10. Uporedni podaci

Uporedni podaci u ovim finansijskim izvještajima predstavljaju uporedne podatke iz finansijskih iskaza za 2022. godinu.

2.11. Konsolidacija

Ovi finansijski izvještaji predstavljaju konsolidovane finansijske izvještaje Grupe. U skladu sa članom 313 Zakona o kreditnim institucijama („Sl.list Crne Gore“ br. 72/19, 82/20 i 8/21) u konsolidovane finansijske izvještaje bankarske grupe ne uključuju se podređeni članovi bankarske grupe čiji je bilans stanja manji od 1% bilansa stanja nadređenog člana grupe. S obzirom da Banka, na dan 31. decembra 2023. godine, pod kontrolom ima dva podređena entiteta, od kojih jedan ispunjava uslov iz člana 313 Zakona o kreditnim institucijama, Banka za taj entitet koristi pravo na izuzeće od konsolidacije.

Podređeni članovi bankarske grupe i učešće u aktivi Banke na dan 31. decembar 2023. godine:

Naziv	Učešće u aktivi Banke	% učešća	Osnovna djelatnost
Portokali Adriatic d.o.o. Podgorica	0.05%	100%	Trgovina na malo voćem i povrćem
Universal Capital Bank Financial Service, Dubai	0.19%	100%	u specijalizovanim prodavnicama Savjetovanje o finansijskim proizvodima i kreditima

3. PREGLED ZNAČAJNIH RAČUNOVODSTVENIH POLITIKA

Osnovne računovodstvene politike primijenjene kod sastavljanja konsolidovanih finansijskih izvještaja za 2023. godinu navedene su dalje u tekstu.

3.1. Prihodi i rashodi po osnovu kamata

Prihodi i rashodi kamata se iskazuju u bilansu uspjeha primjenom metode efektivne kamatne stope. Efektivna kamatna stopa predstavlja stopu koja tačno diskontuje buduće prilive i odlive tokom očekivanog roka trajanja finansijskog instrumenta na:

- Bruto knjigovodstvenu vrijednost finansijskog sredstva ili
- Amortizovanu vrijednost finansijske obaveze.

Pri obračunu efektivne kamatne stope za finansijske instrumente, izuzev za kupljena ili odobrena kreditno-obezvrijeđena sredstva, Banka pri procjeni budućih novčanih tokova uzima u obzir sve ugovorene uslove, ali ne i očekivane kreditne gubitke (ECL – expected credit losses). Za kupljena ili odobrena kreditno-obezvrijeđena finansijska sredstva, kreditnim rizikom usklađena efektivna kamatna stopa se obračunava uz uzimanje u obzir očekivanih novčanih tokova, uključujući ECL.

Pri obračunu efektivne kamatne stope uzimaju se u obzir transakcioni troškovi i sve naplaćene ili plaćene naknade, koje su dio efektivne kamatne stope. Transakcioni troškovi su troškovi koji se mogu direktno pripisati emitovanju ili otuđenju nekog finansijskog sredstva ili finansijske obaveze.

Amortizovana vrijednost finansijskog sredstva ili finansijske obaveze predstavlja iznos po kome su finansijsko sredstvo ili finansijska obaveza vrednovani u trenutku inicijalnog priznavanja umanjenja za otplate glavnice i uvećana ili umanjena za kumulativnu amortizaciju, obračunatu korišćenjem efektivne kamatne stope, razlike između inicijalnog iznosa i iznosa na dospeljeću, i za finansijska sredstva, korigovana za očekivani kreditni gubitak.

3. PREGLED ZNAČAJNIH RAČUNOVODSTVENIH POLITIKA (Nastavak)

3.1. Prihodi i rashodi po osnovu kamata (Nastavak)

Bruto knjigovodstvena vrijednost finansijskog sredstva je amortizovana vrijednost finansijskog sredstva prije umanjjenja za očekivani kreditni gubitak.

Efektivna kamatna stopa za finansijska sredstva i obaveze se obračunava pri inicijalnom priznavanju finansijskog sredstva ili obaveze. Pri kalkulaciji prihoda i rashoda kamata, efektivna kamatna stopa se primjenjuje na bruto knjigovodstvenu vrijednost sredstava (ukoliko sredstvo nije kreditno-obezvrijeđeno) ili amortizovanu vrijednost obaveza. Za finansijske instrumente sa promenljivom kamatnom stopom, efektivna kamatna stopa se mijenja usled periodičnih procjena tokova gotovine, kako bi reflektovala tržišno kretanje kamatnih stopa.

Za finansijska sredstva koja su postala kreditno-obezvrijeđena nakon inicijalnog priznavanja, prihod od kamata se obračunava primjenom metode efektivne kamatne stope na amortizovanu vrijednost finansijskog sredstva. Ukoliko finansijsko sredstvo nije više kreditno-obezvrijeđeno, obračun prihoda od kamata se ponovo vrši na bruto bazi tj. prihod od kamate se obračunava primjenom efektivne kamatne stope na bruto knjigovodstvenu vrijednost finansijskog sredstva.

Za finansijska sredstva koja su kreditno-obezvrijeđena u trenutku inicijalnog priznavanja, prihod od kamate se obračunava primjenom kreditno-prilagođene kamatne stope na amortizovanu vrijednost finansijskog sredstva. Obračun prihoda od kamata se ne vraća na bruto osnovicu ni kada se kreditni rizik poboljša.

Prihodi i rashodi od naknada i provizija koji su sastavni dio efektivne kamatne stope finansijskog sredstva ili finansijske obaveze su uključeni u obračun prihoda i rashoda od kamata uz primjenu metode efektivne kamatne stope.

Zatezna kamata i ostali prihodi i ostali rashodi vezani za kamatonosnu aktivu, odnosno kamatonosnu pasivu, obračunati su po načelu uzročnosti prihoda i rashoda.

3.2. Prihodi i rashodi od naknada i provizija

Prihodi od naknada i provizija obuhvataju naknade koje Grupa obračunava i naplaćuje za obavljanje usluga platnog prometa u zemlji i inostranstvu, poslove garancija i akreditiva, kao i drugih usluga. Prihodi od naknada i provizija se priznaju u trenutku kada je usluga izvršena.

Rashodi naknada i provizija uglavnom se odnose na naknade za obavljanje usluga platnog prometa u zemlji i inostranstvu i naknade za ostale usluge, koje se priznaju kao rashod u trenutku kada je usluga izvršena.

3.3. Neto dobitak / (gubitak) po osnovu finansijskih instrumenata koji se drže radi trgovanja

Neto dobitak / (gubitak) po osnovu finansijskih instrumenata koji se drže radi trgovanja uključuje dobitke umanjene za gubitke po osnovu finansijskih sredstava i finansijskih obaveza namenjenih trgovanju, uključujući i sve realizovane i nerealizovane promjene fer vrijednosti.

3. PREGLED ZNAČAJNIH RAČUNOVODSTVENIH POLITIKA (Nastavak)

3.4. Preračunavanje deviznih iznosa

Transakcije u stranim valutama su preračunate na dan transakcije. Sredstva i obaveze iskazane u stranoj valuti na dan bilansa stanja, preračunati su u EUR korišćenjem srednjeg kursa preuzetog sa kursne liste CBCG koja je važila na taj dan. Za valute koje se ne nalaze na ovoj listi, koristi se kurs sa međubankarskog tržišta deviza. Identičan je tretman preuzetih i potencijalnih obaveza u stranoj valuti.

Neto pozitivne ili negativne kursne razlike nastale prilikom poslovnih transakcija u stranoj valuti i prilikom preračuna pozicija bilansa stanja iskazanih u stranoj valuti knjižene su u korist ili na teret bilansa uspjeha, kao dobici ili gubici od kursnih razlika.

3.5. Lizing

Na datum uspostavljanja ugovora, Grupa procjenjuje da li isti predstavlja lizing, odnosno da li se ugovorom prenosi pravo kontrole korišćenja utvrđene imovine u toku određenog vremenskog perioda u zamjenu za naknadu.

3.5.1. Grupa kao zakupac

Grupa primjenjuje jedinstven pristup u priznavanju i odmjeravanju za sve ugovore o lizingu, osim za kratkoročne ugovore ili sredstva niske vrijednosti. Grupa vrši priznavanje obaveza po osnovu lizinga i imovine - prava na korišćenje.

Grupa priznaje imovinu po osnovu prava na korišćenje na dan početka ugovora o zakupu, odnosno datum dobijanja prava na korišćenje imovine. Naknadno odmjeravanje vrši se po principu amortizovanog troška, sa prilagođavanjima na osnovu usklađivanja sa obavezama po osnovu lizinga. Inicijalni direktni troškovi i plaćeni avansi umanjeni za dobijene pogodnosti uključuju se u vrijednost imovine na datum inicijalnog priznavanja. Amortizacija se obračunava proporcionalnim metodom na period trajanja ugovora. Za ugovore bez roka trajanja Banka primjenjuje period od 5 godina.

Imovina po osnovu prava na korišćenje prezentovana je u okviru Napomene 22 – Nekretnine, postrojenja i oprema.

Na dan početka ugovora o zakupu Grupa vrši priznavanje obaveze po osnovu lizinga odmjerene na visinu neto sadašnje vrijednosti budućih plaćanja po osnovu ugovora do isteka trajanja ugovora. Za ugovore bez roka trajanja Grupa primjenjuje period od 5 godina. Grupa u ugovorima nema varijabilnih elemenata budućih plaćanja niti ugrađene opcije.

3.5.2. Grupa kao zakupodavac

Ugovori o zakupu po osnovu kojih Grupa ne prenosi suštinske rizike i benefite vlasništva nad imovinom klasifikuju se kao operativni lizing. Prihod po osnovu zakupa se priznaje linearno u periodu trajanja ugovora. Inicijalni troškovi vezani za imovinu, kao što su troškovi vođenja pregovora i troškovi pripreme imovine, uključuju se u knjigovodstvenu vrijednost imovine i amortizuju u skladu sa priznavanjem prihoda od zakupa.

3. PREGLED ZNAČAJNIH RAČUNOVODSTVENIH POLITIKA (Nastavak)

3.6. Porezi i doprinosi

3.6.1. Porez na dobit

Tekući porez na dobit

Porez na dobit se obračunava i plaća u skladu sa Zakonom o porezu na dobit pravnih lica („Sl. list CG”, br. 65/01, 12/02, 80/04, 40/08, 86/09, 40/11, 14/12, 61/13, 055/16, 146/21 i 152/22). Stope poreza na dobit su progresivne na iznos oporezive dobiti i iznose:

- Do EUR 100,000.00: 9%;
- EUR 100,000.01 – 1,500,000.00: EUR 9,000.00 + 12% na iznos preko EUR 100,000.01; i
- Preko EUR 1,500,000.01: EUR 177,000.00 + 15% na iznos preko EUR 1,500,000.01.

Kapitalni gubici mogu se prebijati sa kapitalnim dobitima ostvarenim u istoj godini. Ako se i poslije izvršenog prebijanja sa kapitalnim dobitima ostvarenim u istoj godini pojavi kapitalni gubitak, poreski obveznik može prenijeti kapitalni gubitak na račun budućih kapitalnih dobitaka u narednih pet godina.

Poreski propisi Crne Gore ne predviđaju da se poreski gubici iz tekućeg perioda mogu koristiti kao osnova za povraćaj poreza plaćenog u prethodnim periodima. Međutim, gubici iz tekućeg perioda iskazani u poreskom bilansu mogu se koristiti za umanjenje poreske osnovice budućih obračunskih perioda, ali ne duže od pet godina.

Odloženi porez na dobit

Odloženi porez na dobit se obračunava korišćenjem metode utvrđivanja obaveza prema bilansu stanja, za privremene razlike proizašle iz razlike između poreske osnovice sredstava i obaveza i njihove knjigovodstvene vrijednosti. Važeće poreske stope na dan bilansa stanja ili poreske stope koje su nakon tog dana stupile na snagu, koriste se za utvrđivanje razgraničenog iznosa poreza na dobit. Odložene poreske obaveze se priznaju za sve oporezive privremene razlike. Odložena poreska sredstva se priznaju za sve odbitne privremene razlike i poreske gubitke i kredite, koji se mogu prenositi u naredne fiskalne periode, do stepena do kojeg će vjerovatno postojati oporeziva dobit od koje se odložena poreska sredstva mogu iskoristiti.

Porezi, doprinosi i druge dažbine koje ne zavise od rezultata poslovanja

Porezi, doprinosi i druge dažbine koje ne zavise od rezultata poslovanja uključuju poreze na imovinu, porez na dodatu vrijednost, doprinose koji padaju na teret poslodavca, kao i druge poreze, naknade i doprinose koji se plaćaju prema raznim državnim i lokalnim poreskim propisima.

3.6.2. Transferne cijene

Crna Gora je izmjenama Zakona o porezu na dobit pravnih lica (Službeni list br. 65/2001, 12/2002, 80/2004, br. 40/2008, 86/2009, 40/2011, 14/2012, 61/2013 55/2016, 146/2021, 152/2022) iz januara 2022. godine uvela detaljnija pravila o transfernim cijenama.

3. PREGLED ZNAČAJNIH RAČUNOVODSTVENIH POLITIKA (Nastavak)

3.6. Porezi i doprinosi (Nastavak)

3.6.2. Transferne cijene (Nastavak)

Ministarstvo finansija Crne Gore je 02.11.2022. godine objavilo *Uputstvo o bližem načinu utvrđivanja transfernih cijena transakcija* ("Službeni list Crne Gore", br. 121/22 od 02.11.2022, u daljem tekstu: „Uputstvo“). Uputstvom je propisan način utvrđivanja transfernih cijena transakcija i sadržaj dokumentacije o transfernim cijenama.

Zakonom o porezu na dobit pravnih lica (član 38 c) je predviđena priprema Dokumentacije u skraćenom obliku ukoliko je obveznik realizovao transakcije sa povezanim licem koje ne prelaze vrijednost od 75.000 eura u godini za koju se podnosi poreska prijava.

Vezano za interkompanijske zajmove, Zakonom je predviđena mogućnost primjene kamatnih stopa „van dohvata ruke“ koje propisuje Ministarstvo finansija ili opštih pravila o utvrđivanju cijene transakcije po principu „van dohvata ruke“ (primjenom neke od propisanih metoda).

Dokumentacija o transfernim cijenama treba biti podnijeta od strane velikih poreskih obveznika uz poresku prijavu (ostali poreski obveznici su dužni da posjeduju dokumentaciju o transfernim cijenama u momentu podnošenja poreske prijave). Rok za podnošenje poreske prijave je tri mjeseca od isteka perioda za koji se obračunava porez. Izuzetno, do 2027. godine, rok za podnošenje (odnosno, posjedovanje) dokumentacije o transfernim cijenama je 30. jun tekuće za prethodnu godinu (za finansijsku 2023. godinu rok je 30. jun 2024. godine).

3.6.3. Poresko konsolidovanje

U skladu sa Zakonom o porezu na dobit pravnih lica, matična i zavisna pravna lica, za potrebe poreskog konsolidovanja, čini grupu povezanih pravnih lica ako matično pravno lice ima neposrednu ili posrednu kontrolu nad najmanje 75% akcija ili udjela u zavisnom pravnom licu.

Povezana pravna lica imaju pravo na poresko konsolidovanje pod uslovom da su ta pravna lica rezidenti Crne Gore.

S obzirom na to da povezano pravno lice UCBFS nije rezident Crne Gore, matična banka nema osnova za korišćenje mogućnosti poreske konsolidacije.

3.7. Gotovina i gotovinski ekvivalenti

Pod gotovinom i gotovinskim ekvivalentima se podrazumijevaju novčana sredstva u blagajni (EUR i devizna), novčana sredstva u trezoru (EUR i devizna), sredstva kod Centralne banke Crne Gore, uključujući i obaveznu rezervu i sredstva na računima kod drugih banaka u zemlji i inostranstvu, kao i ostala visoko likvidna finansijska aktiva sa dospijanjem do tri mjeseca.

Gotovina i gotovinski ekvivalenti se vrednuju po amortizovanoj vrijednosti u bilansu stanja.

3. PREGLED ZNAČAJNIH RAČUNOVODSTVENIH POLITIKA (Nastavak)

3.8. Finansijski instrumenti

3.8.1. Inicijalno priznavanje

Kupovina ili prodaja finansijskog sredstva ili obaveze se evidentira korišćenjem računovodstvenog obuhvatanja na datum saldiranja transakcije.

Finansijski instrumenti se inicijalno vrednuju po fer vrijednosti koja uključuje transakcione troškove kod svih finansijskih sredstava ili obaveza osim onih koja se vrednuju po fer vrijednosti kroz bilans uspjeha. Finansijska sredstva po fer vrijednosti čiji se efekti promjena u fer vrijednosti iskazuju u bilansu uspjeha inicijalno se priznaju po fer vrijednosti, a transakcioni troškovi terete troškove poslovanja u bilansu uspjeha.

3.8.2. Klasifikacija i mjerenje

Grupa klasifikuje svu svoju finansijsku imovinu na osnovu poslovnog modela za upravljanje imovinom i ugovornih odredbi imovine (identifikacija SPPI kriterijuma).

Grupa finansijska sredstva klasifikuje u sljedeće četiri kategorije:

- Finansijska sredstva koja se vrednuju po amortizovanom trošku (AC),
- Finansijska sredstva vrednovana po fer vrijednosti kroz ostalu sveobuhvatnu dobit (FVOCI),
- Finansijska sredstva koja se obavezno vrednuju po fer vrijednosti kroz bilans uspjeha (obavezno po FVPL) i
- Finansijska sredstva koja se opciono vrednuju po fer vrijednosti kroz bilans uspjeha (opciono po FVPL).

Finansijske obaveze se mjere po amortizovanom trošku, osim za obaveze koje se drže radi trgovanja ili se radi o derivativnim instrumentima, gdje se primjenjuje određivanje fer vrijednosti. U ovom slučaju, promjene fer vrijednosti evidentiraju se u bilansu uspjeha.

3.8.2.1. Procjena poslovnog modela

Grupa određuje svoj poslovni model na nivou koji najbolje odražava kako ona upravlja grupama finansijskih sredstava kako bi dostigla svoj poslovni cilj.

Poslovni model Grupe se ne ocjenjuje na osnovu svakog pojedinačnog instrumenta, već na višem nivou grupisanih portfolia i zasniva se na posmatranim faktorima kao što su:

- Kako su učinak rada poslovnog modela i finansijske imovine u okviru tog poslovnog modela ocjenjeni i kako se izvještavaju ključnom osoblju organa upravljanja;
- Rizici koji utiču na učinkovitost rada poslovnog modela (kao i finansijske imovine u okviru tog poslovnog modela) i naročito kako se upravlja tim rizicima;
- Kako se određuju naknade prema rukovodiocima (na primjer, da li je naknada zasnovana na fer vrijednosti sredstva kojim se upravlja ili na osnovu prikupljenih ugovoreni novčanih tokova);
- Očekivana učestalost, vrijednost i vrijeme prodaje su takođe važni aspekti procjene Grupe.

3. PREGLED ZNAČAJNIH RAČUNOVODSTVENIH POLITIKA (Nastavak)

3.8. Finansijski instrumenti (Nastavak)

3.8.2.1. Procjena poslovnog modela (Nastavak)

Procjena poslovnog modela je zasnovana na razumnim očekivanim scenarijima bez uzimanja "najgoreg slučaja" ili "stresnog slučaja" u obzir. Ukoliko su novčani tokovi nakon inicijalnog priznavanja realizovani na drugačiji način od prvobitnih očekivanja Grupe, Grupa ne mijenja klasifikaciju preostalih finansijskih sredstava koja se nalaze u poslovnom modelu, ali uzima u obzir ove informacije kada procjenjuje novonastala ili tek kupljena finansijska sredstva.

3.8.2.2. SPPI test

Drugi korak u procesu klasifikovanja je da Grupa procjenjuje ugovorne uslove finansiranja za identifikaciju da li ispunjavaju SPPI test (*Solely Payments of Principal and Interest* – samo plaćanja glavnice i kamate).

'Glavnica' u svrhu ovog testa definiše se kao fer vrijednost finansijskog sredstva prilikom inicijalnog priznavanja i može se mijenjati tokom vijeka trajanja finansijskog sredstva (na primjer, ako postoje otplate glavnice ili amortizacija premije/diskonta). Najznačajniji elementi kamate u okviru aranžmana za kreditiranje su obično uzimanje u obzir vremenske vrijednosti novca i kreditnog rizika. Da bi se izvršila SPPI ocjena, Grupa primjenjuje procjenu i razmatra relevantne faktore kao što je valuta u kojoj je denominirana finansijska imovina, i period za koji je kamatna stopa određena.

Nasuprot tome, ugovorni uslovi koji uvode minimiziranu izloženost rizicima ili nestalnost u ugovorenim novčanim tokovima koji nisu povezani sa osnovnim aranžmanom za kreditiranje (*basic lending agreement*), ne dovode do ugovornih novčanih tokova koji su isključivo plaćanja glavnice i kamate na neizmireni iznos. U takvim slučajevima, finansijsko sredstvo se mora mjeriti po FVPL.

3.8.3. Finansijska imovina i obaveze

3.8.3.1. Krediti i potraživanja od banaka i klijenata, hartije od vrijednosti i ostala finansijska sredstva po amortizovanom trošku

Grupa mjeri kredite i potraživanja od banaka, kredite i potraživanja od klijenata, dužničke hartije od vrijednosti i ostala finansijska sredstva po amortizovanom trošku ukoliko su oba sljedeća uslova ispunjena:

- Finansijsko sredstvo se drži u okviru poslovnog modela sa ciljem da se finansijsko sredstvo drži u svrhu prikupljanja ugovorenih novčanih tokova;
- Ugovorni uslovi finansijskog sredstva daju na određene datume novčane tokove koji su isključivo isplate glavnice i kamate (SPPI) na iznos neotplaćene glavnice.

Kredit i potraživanja

Kredit i odobreni od strane Banke evidentiraju se u poslovnim knjigama u momentu prenosa sredstava korisniku kredita.

Kredit i su iskazani u bilansu stanja u visini odobrenog plasmana uvećanog za iznose dospjelih kamata, umanjenog za otplaćenu glavnice i plaćene kamate i obezvrjeđenje vrijednosti koje je zasnovano na procjeni

3. PREGLED ZNAČAJNIH RAČUNOVODSTVENIH POLITIKA (Nastavak)

3.8. Finansijski instrumenti (Nastavak)

3.8.3. Finansijska imovina i obaveze (Nastavak)

3.8.3.1. Krediti i potraživanja od banaka i klijenata, hartije od vrijednosti i ostala finansijska sredstva po amortizovanom trošku (Nastavak)

konkretno identifikovanih rizika za pojedine plasmane i rizika za koje iskustvo ukazuje da su sadržani u kreditnom portfoliju.

Zavisno pravno lice UCBFS na dan 31. decembar 2023. godini nije imalo odobrenih kredita.

Finansijske garancije, akreditivi i neiskorišćene obaveze po kreditima

Finansijske garancije se inicijalno priznaju u finansijskim izvještajima (u okviru rezervisanja) po fer vrijednosti, pri čemu je primljena premija. Poslije inicijalnog priznavanja, obaveza Banke po svakoj garanciji se mjeri kao veće od početnog priznatog iznosa umanjenog za kumulativnu amortizaciju priznate u bilansu uspjeha, i prema MSFI 9 - ECL rezervisanje kao što je navedeno u Napomeni 3.8.8. Primljena premija se priznaje u bilansu uspjeha u neto prihodima od provizija i naknada ravnomjerno tokom životnog vijeka garancije.

Neiskorištene obaveze po kreditima i akreditivi su obaveze po kojima je, tokom trajanja obaveze, Grupa dužna da klijentu obezbijedi kredit sa unaprijed određenim uslovima. Slično ugovorima, i za finansijske garancije, rezervisanja se kreiraju ako je u pitanju onerozni ugovor, ali od 1. januara 2018. godine, ovi ugovori su u okviru zahtjeva ECL-a.

3.8.3.2. Dužnički instrumenti koji se vrednuju po FVOCI

Grupa po MSFI 9 primjenjuje kategoriju dužničkih instrumenata mjerenih po FVOCI kada su oba sljedeća uslova ispunjena:

- Instrument se drži u okviru poslovnog modela, čiji cilj se postiže prikupljanjem ugovornih novčanih tokova i prodajom finansijske imovine; i
- Ugovorni uslovi finansijskog sredstva prolaze SPPI test.

Dužnički instrumenti po FVOCI se naknadno mjere po fer vrijednosti sa dobitima i gubicima koji nastaju zbog promjena u fer vrijednosti priznatih u ostaloj sveobuhvatnoj dobiti (OCI). Prihodi od kamata i dobiti i gubici od kursnih razlika priznaju se u bilansu uspjeha na isti način kao i za finansijsku imovinu mjerenu po amortizovanom trošku. Prilikom prestanka priznavanja, kumulativni dobiti ili gubici koji su prethodno priznati u OCI, reklasifikuju se iz OCI u bilans uspjeha.

3.8.3.3. Vlasnički instrumenti koji se vrednuju po FVOCI

Po inicijalnom priznavanju, Grupa može da izabere da neopozivo klasifikuje neke vlasničke instrumente kao vlasničke instrumente po FVOCI kada ispunjavaju definiciju kapitala po MRS 32 Finansijski instrumenti: Prezentacija i ne drže se kao namijenjeni za trgovanje. Ovakva klasifikacija se određuje po principu instrument-po-instrument.

3. PREGLED ZNAČAJNIH RAČUNOVODSTVENIH POLITIKA (Nastavak)

3.8. Finansijski instrumenti (Nastavak)

3.8.3. Finansijska imovina i obaveze (Nastavak)

3.8.3.3. Vlasnički instrumenti koji se vrednuju po FVOCI (Nastavak)

Dobici i gubici na ovim vlasničkim instrumentima se ne reklasifikuju u profit. Dividende se priznaju u bilansu uspjeha kao i drugi operativni prihodi kada se utvrdi pravo na isplatu, osim kada Grupa ima koristi od takvih prihoda kao povrat dijela troškova instrumenta, u tom slučaju se takvi dobiti evidentiraju u OCI. Vlasnički instrumenti po FVOCI nisu predmet procjene umanjenja vrijednosti.

3.8.3.4. Finansijska imovina i finansijske obaveze po fer vrijednosti kroz bilans uspjeha

Finansijska imovina i finansijske obaveze u ovoj kategoriji se drže za trgovanje ili su određene od strane organa upravljanja prilikom inicijalnog priznavanja ili se obavezno moraju mjeriti po fer vrijednosti prema MSFI 9. Ovakva klasifikacija se određuje po principu instrument-po-instrument, kada je ispunjen jedan od sledećih kriterijuma:

- Klasifikacija eliminiše ili značajno smanjuje nekonzistentan tretman koji bi inače nastao od mjerenja imovine ili obaveza ili priznavanja dobitaka ili gubitaka na njima na drugačijoj osnovi, ili
- Obaveze su dio grupe finansijskih obaveza, kojima se upravlja i njihov rad ocjenjuje prema fer vrijednosti, u skladu sa dokumentovanim upravljanjem rizikom ili investicionom strategijom, ili
- Obaveze koji sadrže jedan ili više ugrađenih derivata, osim ako ne modifikuju znatno novčane tokove koji bi inače bili zahtjevani prema ugovoru, ili je jasno sa malo ili bez analize kada se sličan instrument prvo razmatra, jasno da je odvajanje ugrađenog derivata ili više njih zabranjeno.

Finansijska imovina i finansijske obaveze po FVPL evidentiraju se u bilansu stanja po fer vrijednosti. Promjene fer vrijednosti evidentiraju se u bilansu uspjeha, izuzev kretanja fer vrijednosti obaveza po FVPL zbog promjena u sopstvenom kreditnom riziku Banke. Takve promjene fer vrijednosti evidentiraju se u sopstvenoj kreditnoj rezervi kroz OCI i ne reklasificiraju se u bilans uspjeha. Kamata zarađena ili nastala na instrumentima po FVPL je obračunata u prihodima od kamata ili troškovima kamate, odnosno, koristeći EKS, uzimajući u obzir bilo koji diskont/premiju i kvalifikovane troškove transakcije koji su sastavni dio instrumenta. Prihod od dividendi od vlasničkih instrumenata po FVPL se evidentira u bilansu uspjeha kao ostali operativni prihodi kada je utvrđeno pravo na isplatu.

Derivati koji se drže zbog zaštite od rizika

Efekti svođenja na fer vrijednost derivativnih finansijskih instrumenata evidentiraju se u bilansu uspjeha na datum izvještavanja.

3.8.4. Reklasifikacija finansijske imovine i obaveza

Grupa reklasifikuje svoja finansijska sredstva nakon njihovog inicijalnog priznanja, u slučajevima promjene poslovnog modela, i u izuzetnim okolnostima kada Grupa stiče, otuđuje ili prekida poslovnu liniju. Finansijske obaveze se nikada ne reklasifikuju. Reklasifikacija finansijskih sredstava vrši se od datuma reklasifikacije, pri čemu se ne prepravlja prethodno priznata dobit, gubici (uključujući očekivane kreditne gubitke) ni kamate.

3. PREGLED ZNAČAJNIH RAČUNOVODSTVENIH POLITIKA (Nastavak)

3.8. Finansijski instrumenti (Nastavak)

3.8.4. Reklasifikacija finansijske imovine i obaveza (Nastavak)

Ako Grupa reklasifikuje finansijsku imovinu iz kategorije mjerenja po amortizovanom trošku u kategoriju mjerenja po fer vrijednosti kroz bilans uspjeha, njena fer vrijednost mjeri se na datum reklasifikacije. Sva dobit ili gubici nastali kao razlika između prethodno amortizovanog troška finansijske imovine i fer vrijednosti priznaju se u bilansu uspjeha

Ako Grupa reklasifikuje finansijsku imovinu iz kategorije mjerenja po fer vrijednosti kroz bilans uspjeha u kategoriju mjerenja po amortizovanom trošku, njena fer vrijednost na datum reklasifikacije postaje njena novo bruto knjigovodstvena vrijednost. Na osnovu navedenog vrši se usklađivanje efektivne kamatne stope na datum reklasifikacije, koji se smatra novim datumom početnog priznavanja za potrebe odmjeravanja očekivanih kreditnih gubitaka.

Ako Grupa reklasifikuje finansijsku imovinu iz kategorije mjerenja po amortizovanom trošku u kategoriju mjerenja po fer vrijednosti kroz ostalu sveobuhvatnu dobit, njena fer vrijednost mjeri se na datum reklasifikacije. Sva dobit ili gubici nastali kao razlika između prethodno amortizovanog troška finansijske imovine i fer vrijednosti priznaju se u ostaloj sveobuhvatnoj dobiti. Efektivna kamatna stopa i odmjeravanje očekivanih kreditnih gubitaka ne usklađuju se zbog reklasifikacije.

Ako Grupa reklasifikuje finansijsku imovinu iz kategorije mjerenja po fer vrijednosti kroz ostalu sveobuhvatnu dobit u kategoriju mjerenja po amortizovanom trošku, finansijska imovina se reklasifikuje po njenoj fer vrijednosti na datum reklasifikacije. Međutim, kumulativna dobit ili gubici prethodno priznati kroz ostalu sveobuhvatnu dobit brišu se iz vlasničkog kapitala i usklađuju se sa fer vrijednošću na datum reklasifikacije. Posljedično, finansijska imovina mjeri se na datum reklasifikacije kao da je uvijek mjerena po amortizovanom trošku. To usklađenje utiče na ostalu sveobuhvatnu dobit, ali ne utiče na bilans uspjeha, te stoga nije reklasifikaciono usklađivanje u skladu sa MRS 1: *Prezentacija finansijskih izvještaja*. Efektivna kamatna stopa i odmjeravanje očekivanih kreditnih gubitaka ne usklađuju se zbog reklasifikacije.

Ako Grupa reklasifikuje finansijsku imovinu iz kategorije mjerenja po fer vrijednosti kroz bilans uspjeha u kategoriju mjerenja po fer vrijednosti u ostalu sveobuhvatnu dobit, finansijska imovina se i dalje mjeri po fer vrijednosti. Datum reklasifikacije smatra se novim datumom početnog priznavanja za potrebe odmjeravanja očekivanih kreditnih gubitaka.

Ako Grupa reklasifikuje finansijsku imovinu iz kategorije mjerenja po fer vrijednosti kroz ostalu sveobuhvatnu dobit u kategoriju mjerenja po fer vrijednosti kroz bilans uspjeha, finansijska imovina se i dalje mjeri po fer vrijednosti. Kumulativna dobit ili gubici prethodno priznati u ostaloj sveobuhvatnoj dobiti reklasifikuju se iz vlasničkog kapitala u račun dobiti i gubitka kao reklasifikacijsko usklađenje u skladu sa MRS:1 *Prezentacija finansijskih izvještaja* na datum reklasifikacije.

U toku 2023. godine Grupa nije vršila reklasifikaciju hartija od vrijednosti.

3.8.5. Prestanak priznavanja finansijske imovine i obaveza

Grupa prestaje priznavati finansijsko sredstvo, kao što je kredit, kada se pregovaraju uslovi i odredbe do te mjere da, u suštini, on postaje novi kredit, uz razliku priznatu kao dobit ili gubitak od prestanka priznavanja, u mjeri u kojoj gubitak zbog umanjenja vrijednosti još uvijek nije evidentiran. Novopriznati

3. PREGLED ZNAČAJNIH RAČUNOVODSTVENIH POLITIKA (Nastavak)

3.8. Finansijski instrumenti (Nastavak)

3.8.5. Prestanak priznavanja finansijske imovine i obaveza (Nastavak)

kreditu se klasifikuju kao Stage 1 za potrebe mjerenja ECL-a, osim ako novi kredit nije obezvrijeđen na datum inicijalnog priznavanja (u daljem tekstu: „POCI”, Purchased or Originated as Credit-Impaired).

Prilikom procjene da li prestati sa priznavanjem kredita ili ne, između ostalog, Grupa razmatra sljedeće faktore:

- Promjena valute kredita;
- Uvođenje kapitala;
- Promjena u ugovornoj stranci; i
- Ako je modifikacija takva da instrument više ne ispunjava SPPI kriterijume.

Ako izmjena ne rezultira u novčanim tokovima koji su bitno različiti, modifikacija ne dovodi do prestanka priznavanja. Na osnovu promjene u novčanim tokovima diskontovanim po originalnom EKS-u, Banka evidentira dobitak ili gubitak zbog modifikacije u mjeri u kojoj gubitak zbog umanjenja vrijednosti još uvijek nije evidentiran.

Priznavanje finansijske obaveze prestaje kada je obaveza ispunjena, to jest kada je dug isplaćen, storniran ili istekao.

3.8.6. Otpis

Finansijska imovina otpisuje se djelimično ili u cjelosti kada više nema razumno očekivanje oporavka finansijske imovine. Događaj otpisa predstavlja prestanak priznavanja finansijske imovine. Ako je iznos koji treba otpisati veći od akumuliranih rezervisanja za kreditne gubitke, razlika se najprije obračunava kao dodatno obezvrijeđenje koje se onda sučeljava sa bruto knjigovodstvenom vrijednošću. Bilo koja naknadna naplata priznaje se kao vanredni prihod u okviru bilansne pozicije ostali prihodi.

Otpisi se mogu odnositi na finansijsko sredstvo u cjelini ili na njegov dio. Indikatori nepostojanja razumnog očekivanja oporavka finansijske imovine su: smrt klijenta i/ili jemca, potpuni gubitak komunikacije i pristupa klijentu, djelimična ili potpuna pravna ništavost ugovora, iscrpljivanje zakonskih mogućnosti naplate (okončanje parničnog i izvršnog postupka) sa iscrpljivanjem mogućnosti naplate od dužnika ili iz njegove imovine, konačno nepriznavanje potraživanja u stečajnu masu dužnika. Postojanje nekog od indikatora (ili više njih) je nužan ali ne i dovoljan uslov za otpis finansijske imovine. Odluku o otpisu donosi Upravni Odbor, dok je za materijalno neznačajne iznose odgovornost delegirana na Kreditni odbor.

U toku 2023. godine, Grupa je otpisala finansijsku imovinu ukupne bruto knjigovodstvene vrijednosti EUR 11 hiljada. Naplata prethodno otpisane finansijske imovine u toku 2023. godine iznosila je EUR 9 hiljada.

3.8.7. Forborne i modifikovani krediti

Grupa ponekad prihvata izmjene prvobitnih uslova kredita kao odgovor na finansijske poteškoće dužnika, umjesto da uzme u posjed ili na drugi način izvrši naplatu kolaterala. Grupa smatra kredit forborne kada su takve izmjene rezultat trenutnih ili očekivanih finansijskih poteškoća dužnika, a Grupa se ne bi složila sa tim izmjenama u slučaju da je dužnik finansijski stabilan. Indikatori finansijskih poteškoća uključuju

3. PREGLED ZNAČAJNIH RAČUNOVODSTVENIH POLITIKA (Nastavak)

3.8. Finansijski instrumenti (Nastavak)

3.8.7. Forborne i modifikovani krediti (Nastavak)

neizmirene obaveze po kovenantima, ili značajne zabrinutosti od strane Službe za kontrolu, mjerenje i izvještavanje o rizicima. Forborne može uključivati produženje roka otplate i saglasnost sa novim uslovima kredita.

Uslovi koji moraju biti ispunjeni definisani su Politikom restrukturiranja, usvojenom od strane Upravnog odbora, uz saglasnost Nadzornog odbora, a čiji je krajnji cilj da obezbijedi povećanje obima i izvjesnosti naplate izloženosti Banke i u krajnjem svođenje kreditnog rizika na minimum, kao i da podstakne oporavak Klijenata u finansijskim teškoćama restrukturiranjem duga. Postupak finansijskog restrukturiranja se sprovodi kod podobnih Klijenata ako je u finansijskim teškoćama i ako je privredna aktivnost koju obavlja održiva u cilju ozdravljenja istog i svođenja preuzetog kreditnog rizika na minimum.

Nakon ponovnog pregovaranja o uslovima, svako umanjenoj vrijednosti se mjeri pomoću originalne EKS izračunate prije izmjene uslova. Politika Banke je da prati forborne kredite da bi se osiguralo da će buduća plaćanja i dalje biti vjerovatna. Odluke o prestanku priznavanja koje rezultiraju klasifikacijom u POCI ili reklasifikaciji u Stage 2 i Stage 3 utvrđuju se od slučaja do slučaja. Ukoliko se ovim procesima utvrdi gubitak po kreditu, njime se upravlja i objelodanjuje se kao obezvrijeđeno Stage 3 forborne sredstvo dok se ne naplati ili otpiše.

Nakon što se sredstvo klasifikuje kao forborne, ostaje forborne najmanje 24 mjeseca probnog perioda. Da bi se kredit reklasifikovao iz forborne kategorije, klijent mora ispuniti navedene kriterije:

- svi njegovi zajmovi se moraju smatrati performing;
- prošao je probni period od dvije godine od datuma kada je forborne ugovor performing;
- redovna plaćanja veća od beznačajnog iznosa glavnice ili kamate se vrše najmanje pola probnog perioda;
- korisnik nema nijedan ugovor sa kojim kasni više od 30 dana.

Pregled kretanja restrukturiranih kredita tokom 2023. godine dat je u okviru Napomene 5.

3.8.8. Obezvrjeđenje finansijske imovine

U skladu sa važećom Odlukom o minimalnim standardima za upravljanje rizicima u kreditnim institucijama („Sl. list CG“ 134/21), kreditna institucija je dužna da najmanje jednom kvartalno procjenjuje kvalitet aktive, utvrđuje da li postoji objektivni dokaz o obezvrjeđenju stavki bilansne aktive, odnosno vjerovatnog gubitka po osnovu vanbilansnih stavki i da obračunava adekvatni iznos tog obezvrjeđenja, odnosno vjerovatnog gubitka, kao i da te stavke klasifikuje u odgovarajuću klasifikacionu grupu, u skladu sa pomenutom Odlukom.

Za svrhe procjene obezvrjeđenja finansijskih sredstava i obračuna obezvrjeđenja, Grupa primjenjuje Metodologiju za procjenu obezvrjeđenja i očekivanog gubitka po MSFI 9.

U skladu sa MSFI 9, obezvrjeđenje finansijske imovine (odnosno očekivani kreditni gubici, ECL) razmatra se za sva finansijska sredstva osim onih klasifikovanih po fer vrijednosti kroz bilans uspjeha i vlasničkih instrumenata po fer vrijednosti kroz ostalu sveobuhvatnu dobit.

3. PREGLED ZNAČAJNIH RAČUNOVODSTVENIH POLITIKA (Nastavak)

3.8. Finansijski instrumenti (Nastavak)

3.8.8. Obezvrjeđenje finansijske imovine (Nastavak)

3.8.8.1. Osnovni principi MSFI 9

Prilikom procjene vrijednosti obezvrjeđenja finansijskih sredstava, Grupa polazi od zahtjeva standarda MSFI 9, i to:

- Procjena obezvrjeđenja se bazira na očekivanim gubicima;
- Očekivani gubici se rade za period od dvanaest mjeseci od datuma izvještavanja i za period vijeka trajanja finansijskog instrumenta i u sebi sadrže vjerovatnoćom ponderisane procjene;
- Obezvrjeđenje se priznaje kako na pojedinačnoj tako i na grupnoj (portfolio) osnovi;
- Obračun obezvrjeđenja za klijente u default-u se bazira na procjeni očekivanih budućih novčanih tokova finansijskog sredstva;
- Vremenska vrijednost novca uzima se u obzir na način da se novčani tokovi finansijskog sredstva koje se vrednuje po amortizovanoj vrijednosti diskontuju korišćenjem ugovorene efektivne kamatne stope, osim za POCI aktivu gdje se koristi kreditnim rizikom usklađena EKS;
- Vjerovatnoćom ponderisana scenarija za obračun očekivanog gubitka – znači da se u svim fazama obračuna očekivanih gubitaka mora ugraditi i vjerovatnoćom ponderisani scenario obračuna u minimalno dva različita scenarija;
- Neophodno adekvatno modeliranje risk parametara (EAD – izloženosti, PD – vjerovatnoća defaulta, LGD - gubitak po defaultu, CCF – faktor kreditne konverzije).
- Neophodno modeliranje očekivanja budućih kretanja (forward-looking) – prilikom određivanja risk parametara neophodno je uzeti u obzir i informacije „okrenute budućnosti“ čime se istorijski podaci o kreditnim gubicima prilagođavaju za buduća očekivanja;
- Obračun kamatnog prihoda na nekvalitetnu aktivu vrši se na amortizovanu (neto) vrijednost.

Informacije „okrenute budućnosti“

Prema zahtjevima standarda MSFI 9, u prvom koraku je Grupa dužna prema razumnom trošku i naporu procijeniti u kojoj tački ekonomskog ciklusa se trenutno nalazi i u odnosu na svoje izloženosti i kako budućí događaji mogu uticati na nivo očekivanih kreditnih gubitaka. Sami koncept očekivanih kreditnih gubitaka (nasuprot prethodnom konceptu nastalih gubitaka) zahtijeva upotrebu informacija „okrenutih budućnosti“ (*forward-looking information*). Najučestaliji metod uključivanja ovih informacija je pronalaženje značajne veze između komponenti u modelu obračuna očekivanih kreditnih gubitaka i makroekonomskih varijabli i zatim, korišćenje procijenjenih kretanja makroekonomskih varijabli za predikciju budućih vrijednosti komponenti modela očekivanih kreditnih gubitaka (risk parametri).

3. PREGLED ZNAČAJNIH RAČUNOVODSTVENIH POLITIKA (Nastavak)

3.8. Finansijski instrumenti (Nastavak)

3.8.8. Obezvrjeđenje finansijske imovine (Nastavak)

3.8.8.1. Osnovni principi MSFI 9 (Nastavak)

Informacije „okrenute budućnosti“ (Nastavak)

Dolazimo do zaključka da je nastupio tkz. *black swan* te da bi upotreba standardnih statističkih metoda za ispitivanje međuzavisnosti između makroekonomskih varijabli (npr. linearna regresija) bila neadekvatna u svakom pogledu.

Grupa se odlučila da zadrži ekspertsku procjenu korektivnog faktora (za forward-looking pristup), na način da je izvršeno ispitivanje istorijskog PD-a i njegovo kretanje po godinama (odvojeno za retail i corporate segmente). Na ovaj način, identifikovan je maksimalan porast PD-a u periodu od 12 mjeseci. Indeksacijom tog porasta dobijen je korektivni faktor.

Pojedinačno značajno potraživanje

Pojedinačno značajnim potraživanjem smatra se ukupna bruto izloženost Banke prema jednom licu ili grupi povezanih lica koja je veća od EUR 200 hiljada u segmentu poslovanja sa pravnim licima, fizičkim licima i samostalnim preduzetnicima.

Status neispunjenja obaveza tj. statusa default-a

Default status je status koji se dodjeljuje potraživanjima, ukoliko je ispunjen jedan od sljedećih kriterijuma:

- postoji kašnjenje u otplati duže od 90 dana;
- postoje drugi kvalitativni faktori koji ukazuju na objektivni dokaz obezvrjeđenja – procjena neizvjesnosti za ispunjavanja obaveza dužnika;
- finansijski problemi dužnika;
- restrukturiranje koje je označeno kao non-performing;
- stečaj ili likvidacija;
- odsustvo saradnje klijenta i raskinuti ugovori;
- POCI status;
- otpis potraživanja.

Status defaulta ima klijent koji je po bonitetu ocijenjen kao D i E tj. kada su sve njegove izloženosti klasifikovane u Stage 3.

3. PREGLED ZNAČAJNIH RAČUNOVODSTVENIH POLITIKA (Nastavak)

3.8. Finansijski instrumenti (Nastavak)

3.8.8. Obezvrjeđenje finansijske imovine (Nastavak)

3.8.8.1. Osnovni principi MSFI 9 (Nastavak)

Izloženosti niskog kreditnog rizika

U skladu sa odrednicama MSFI 9 standarda, kreditni rizik finansijskog instrumenta smatra se niskim ako je nizak rizik neispunjenja obaveza finansijskog instrumenta, tj. dužnik je sasvim sposoban u kratkom roku ispuniti svoje ugovorne obaveze u pogledu novčanih tokova, te ako nepovoljne promjene privrednih i poslovnih uslova dugoročno mogu, no ne moraju nužno umanjiti sposobnost dužnika da ispuni svoje ugovorne obaveze u pogledu novčanih tokova.

Finansijski se instrumenti ne smatraju instrumentima niskog kreditnog rizika kada se rizik od gubitka na osnovu tih instrumenata smatra niskim samo zbog vrijednosti ili osiguranja kao obezbjeđenja. Finansijski instrumenti ne moraju dobiti eksternu ocjenu da bi se smatrali instrumentima niskog kreditnog rizika, ali se moraju smatrati instrumentima niskog kreditnog rizika sa stanovišta tržišnog učesnika uzimajući u obzir sve uslove finansijskog instrumenta.

3.8.8.2. Obračun obezvrjeđenja

Staging

Prilikom inicijalnog priznavanja sva finansijska aktiva koja spada u djelokrug MSFI 9 (osim POCI aktive) je alocirana u Stage-u 1 i zahtijeva obračun 12-o mjesecnih očekivanih gubitaka.

Značajan porast kreditnog rizika u odnosu na inicijalno priznavanje (za izloženosti koje nisu dio portfolija niskog kreditnog rizika) vodi prelasku u Stage 2 prema kriterijima boniteta i kašnjenja klijenta. Izlazak iz Stage 2 tj. povratak u Stage 1 za pravna, fizička lica i S.M.E. (kod kojih je pomjeranje uslovljeno danima kašnjenja) je za klijente A, B i C moguć ukoliko klijent na kraju obračunskog perioda ispunjava uslov za pripadnost Stage-u 1. Izuzetak od prethodnog stava odnosi se na performing restrukturiranja za koja je potreban istek probnog (*cooling*) perioda od 12 mjeseci od datuma restrukturiranja, pod uslovom da na kraju izvještajnih perioda u probnom periodu nema kašnjenja većih od 30 dana. Grupa takođe može i na osnovu individualne odluke i procjene povećanja kreditnog rizika, određene izloženosti svrstati u Stage 2.

3. PREGLED ZNAČAJNIH RAČUNOVODSTVENIH POLITIKA (Nastavak)

3.8. Finansijski instrumenti (Nastavak)

3.8.8. Obezvrjeđenje finansijske imovine (Nastavak)

3.8.8.2. Obračun obezvrjeđenja (Nastavak)

Staging (Nastavak)

Indikatori značajnog porasta kreditnog rizika u odnosu na inicijalno priznanje su:

- finansijsko stanje dužnika pokazuje pogoršanje u odnosu na inicijalno procijenjeno stanje što je praćeno promjenom inicijalnog boniteta iz kvalitetnog u nekvalitetni (uz ograničenje da novododjeljeni nije niži od kategorije koji pripada klasifikacionoj grupi C);
- činjenicu da postoje podaci o kršenju ugovornih obaveza;
- kašnjenja u izmirenju dospjelih obaveza u trajanju od 31-90 dana;
- bitniju promjenu uslova otplate kredita u odnosu na prvobitno ugovorene, pod pretpostavkom da u momentu zaključenja restrukture klijent kasni do 90 dana (tzv. performing-restruktura);
- informacije iz eksternih izvora sugerišu na negativan razvoj kreditnog boniteta klijenta (npr. tužbe i sudski procesi se vode protiv klijenta, blokade računa, gubitak značajnih kupaca ili dobavljača i sl.);
- raspoložive informacije iz kreditnog registra pokazuju da je klijent u značajnom kašnjenju sa otplatom kredita kod drugih banaka i sl. (isključujući situacije u kojima je kredit Banke po svojim karakteristikama ili izvorima otplate jasno izdvojiv od ostalih kredita odobrenih istom korisniku);
- loše iskustvo iz nekog ranijeg perioda;
- nepovoljna promjena u regulativnom, odnosno tehnološkom okruženju dužnika;
- značajna promjena vrijednosti kolaterala u mjeri koja smanjuje dužnikov podsticaj da nastavi sa urednim izmirenjem ugovornih obaveza i sl.;
- očekivanje značajnog smanjenja obrta klijenta i gubitak velikog klijenta. Pad obrta se definiše kao značajan ukoliko nije rezultat „one-off“ događaja ili događaja koji se odnose na specifičnost branše, odnosno sezonalnosti već je rezultat redovne poslovne aktivnosti;
- PD tokom vijeka trajanja izloženosti na izvještajni datum je veći od njenog PD tokom vijeka trajanja pri početnom priznavanju za više od 200%;
- smanjenje ukupnog kapitala u posljednjih 12 mjeseci više od 50% u odnosu na prethodni uporedni period ili je kapital negativan (osim novoosnovanih preduzeća);
- preduzeće posluje sa gubitkom i ostvaruje negativan obrtni kapital (osim u slučaju novoosnovanih kompanija) ;
- smanjenje ukupnog prihoda za više od 50% u posljednjih 12 mjeseci, osim u slučajevima kada je prethodni obrt rezultat one-off događaja kao i
- povećanje koeficijenta neto finansijski dug /EBITDA za više od 100% u odnosu na prethodni obračunski period pod uslovom da isti prelazi 10.

Za hartije od vrijednosti, prelazak u Stage 2 predstavlja pad rejtinga emitenta (u skladu sa skalama agencija Moody's, S&P, Fitch) koji dovodi do rasta lifetime PD-a većeg od 200% u odnosu na PD u momentu priznavanja finansijskog instrumenta. Izloženosti sa lošijim rejtingom od C ili izloženosti kod kojih je nastupio događaj default-a smatraju se Stage 3.

3. PREGLED ZNAČAJNIH RAČUNOVODSTVENIH POLITIKA (Nastavak)

3.8. Finansijski instrumenti (Nastavak)

3.8.8. Obezvrjeđenje finansijske imovine (Nastavak)

3.8.8.2. Obračun obezvrjeđenja (Nastavak)

Staging (Nastavak)

Kriterijumi za alokaciju klijenta u Stage 3 su objektivni dokazi o obezvrjeđenju, a prema definiciji to su:

- postoji kašnjenje u otplati duže od 90 dana, sa iznosima izloženosti koji prelaze prag materijalnosti;
- finansijski problemi dužnika koji se ogledaju u pogoršanju sledećih sveobuhvatno posmatranih indikatora:
 - a) Kapital kompanije je negativan,
 - b) kompanija ne ostvaruje prihode ili je pad prihoda veći od 70% u odnosu na prethodni uporedni period,
 - c) klijent ima negativan neto rezultat
- protest garancije
- izvjesnost da će nad dužnikom biti pokrenut stečajni postupak;
- postupak reorganizacije;
- naplata dugovanja putem aktiviranja kolaterala;
- restrukturiranje označeno kao non-performing,
- raskinuti ugovori, stečaj ili likvidacija, POCI
- klijenti sa trenutnim bonitetom D ili E.
- postoje drugi kvalitativni faktori koji ukazuju na objektivni dokaz obezvrjeđenja – procjena neizvjesnosti za ispunjavanja obaveza dužnika.

Prelazak izloženosti iz Stage 3 u Stage 2 i iz Stage 2 u Stage 1 je moguć samo fažno i to:

- uslov za prelaz iz stage 3 u stage 2 je moguć nakon isteka roka od 3 mjeseca pod uslovom da na kraju izvještajnih perioda u toku probnog perioda nisu zabilježena kašnjenja veća od 90 dana, ukoliko je uslov za stage 3 bilo kašnjenje veće od 90 dana, odnosno da su ispunjeni uslovi pripadnosti Stage-u 2;
- Izlazak iz Stage 2 tj. povratak u Stage 1 za pravna, fizička lica i S.M.E. (kod kojih je pomjeranje uslovljeno danima kašnjenja) je za klijente A, B i C moguć ukoliko klijent na kraju obračunskog perioda ispunjava uslov za pripadnost Stage-u 1.

Izuzetak od prethodno navedenog odnosi se na non-performing kredite za koje je potreban istek probnog perioda od 12 mjeseci od datuma restrukturiranja, pod uslovom da na kraju izvještajnih perioda u probnom periodu nema kašnjenja većih od 90 dana, uz dodatnih 24 mjeseci zadržavanja u Stage 2 pod uslovom da na kraju izvještajnih perioda u toku tog probnog perioda nisu zabilježena kašnjenja veća od 30 dana, nakon čega se stiče uslov za prelazak u Stage 1.

3. PREGLED ZNAČAJNIH RAČUNOVODSTVENIH POLITIKA (Nastavak)

3.8. Finansijski instrumenti (Nastavak)

3.8.8. Obezvvrjeđenje finansijske imovine (Nastavak)

3.8.8.2. Obračun obezvvrjeđenja (Nastavak)

Staging (Nastavak)

Pripadnost stage-u kod klijenata sa većim brojem pojedinačnih izloženosti opredjeljuje ona sa najvećim kašnjenjem u otplati. Grupa je dužna da uzme u obzir odnose u okviru grupe povezanih pravnih lica na način da u slučaju klasifikovanja dominantnog dužnika iz grupe povezanih lica u Stage2/Stage 3 i druge subjekte iz te grupe klasifikuje u tu kategoriju. Klijenti sa pripadnošću Watch i ICL (*Intensive Care List*) kontrolnoj listi tretiraju se u okviru Stage 2, odnosno Stage 3.

POCI imovina

Finansijska sredstva koja su u momentu inicijalnog priznavanja prepoznata kao obezvvrjeđenja smatraju se POCI imovinom (*Purchased or Originated as Credit Impaired*).

Za POCI imovinu, očekivani kreditni gubici se uvijek procjenjuju na nivou vijeka trajanja datog finansijskog instrumenta, i ne mogu se procjenjivati na nivou dvanaestomjesečnih očekivanih gubitaka. Za diskontovanje očekivanih budućih novčanih tokova koristi se kreditnim rizikom usklađena EKS.

Proces obračuna obezvvrjeđenja

Grupa vrši identifikovanje stavki bilansne aktive i očekivanog gubitka po osnovu vanbilansnih stavki koje podliježu kreditnom riziku i obračunava adekvatan iznos očekivanih kreditnih gubitaka na:

- Pojedinačnoj osnovi materijalno značajnih potraživanja; Grupnoj osnovi (grupna procjena za potraživanja koja nijesu pojedinačno značajna u defaultu);
- Grupnoj osnovi (grupna procjena pojedinačno značajnih stavki koje nijesu u defaultu).

Procjena očekivanih kreditnih gubitaka se radi kvartalno.

3. PREGLED ZNAČAJNIH RAČUNOVODSTVENIH POLITIKA (Nastavak)

3.8. Finansijski instrumenti (Nastavak)

3.8.8. Obezvrjeđenje finansijske imovine (Nastavak)

3.8.8.2. Obračun obezvrjeđenja (Nastavak)

Pojedinačna procjena ECL

Procjena očekivanih gubitaka na pojedinačnoj osnovi odnosi se na izloženosti prema klijentima čija izloženost prelazi prag materijalnosti i koji su u statusu neispunjenja obaveza tj. defaulta. Procjena očekivanih gubitaka na pojedinačnoj osnovi se radi na osnovu procjene očekivanih novčanih tokova iz otplate kredita ili iz kolaterala. Očekivana scenarija se rade u tri scenarija sa različitom vjerovatnoćom. Iznos obezvrjeđenja predstavlja diskontovanu vrijednost novčanih tokova kroz scenarije naplate ponderisane njihovom vjerovatnoćom. U scenarijima se koriste procjene očekivanih budućih novčanih tokova iz redovnog poslovanja (nastavak otplate kredita) ili iz realizacije kolaterala.

Procjena novčanih tokova iz nastavka otplate kredita se vrši na osnovu procjene za svakog klijenta individualno u skladu sa očekivanim novčanim tokovima (bilo na osnovu pretpostavki iz prethodnog perioda ili usmenog/pismenog dogovora sa klijentom). Očekivani novčani tokovi su rezultat vjerovatnoćom ponderisanog rezultata, kako je to objašnjeno u prethodnom tekstu – dio uključivanje informacija „okrenutih budućnosti“.

U skladu sa politikom Banke o prihvatljivosti i efektivne vrijednosti kolaterala, procjena novčanih tokova koja se očekuje realizacijom kolaterala se, takođe, bazira na principu vjerovatnoćom ponderisanih rezultata. Očekivana efektivna vrijednost kolaterala se posmatra kroz scenarija očekivanja naplate te se diskontuje originalnom efektivnom kamatnom stopom na dan izvještavanja. Obračun obezvrjeđenja se posmatra na neto principu.

Procjena očekivanih gubitaka na grupnoj osnovi se radi za svu ostalu finansijsku imovinu koja nije predmet pojedinačne procjene i za koju nije utvrđeno obezvrjeđenje. Procjena očekivanih gubitaka na grupnoj osnovi se radi prema stage/ovima definisanim ovom Metodologijom i to:

- za Stage 1 na nivou dvanaestomjesečnih gubitaka;
- za Stage 2 i Stage 3 na nivou očekivanih gubitaka u vijeku trajanja.

Grupna procjena ECL

Grupna procjena očekivanih gubitaka se radi prema grupama sa sličnim karakteristikama kreditnog rizika, uzimajući u obzir trenutnu veličinu i strukturu kreditnog portfolija Banke.

Risk parametri koji se koriste u grupnoj procjeni ECL su:

- PD – *Probability of Default* (12-o mjesečni ili u vijeku trajanja) koji označava vjerovatnoću nastanka statusa neizvršenja;
- LGD – *Loss Given at Default* koji označava veličinu gubitka pri neizvršenju;
- EAD – *Exposure at Default* koji označava izloženost Banke kreditnim gubicima;
- CCF – *Credit Conversion Factor* koji označava vjerovanoću pretvaranja vanbilansnih izloženosti u bilansne.

3. PREGLED ZNAČAJNIH RAČUNOVODSTVENIH POLITIKA (Nastavak)

3.8. Finansijski instrumenti (Nastavak)

3.8.8. Obezvrjeđenje finansijske imovine (Nastavak)

3.8.8.2. Obračun obezvrjeđenja (Nastavak)

Grupna procjena ECL (Nastavak)

PD se direktno računa iz matrica migracije (koje sadrže vjerovatnoću prelaska između dva statusa u određenom vremenskom periodu) praćenjem u svim segmentima za izloženosti koje nisu u defaultu tokom dvanaest mjeseci i odražava procenat izloženosti koji je prešao u status defaulta tokom tog perioda. Dobijene vrijednosti PD-a se koriste kao osnova obračuna za sve segmente portfolija.

Vjerovatnoća neizvršenja može varirati u različitim životnim fazama kredita, pa je sa aspekta vjerovatnoće migracije, bitno sve stadijume trajanja kredita uzeti u obzir. Promjene vremenskih perioda za potrebe obračuna PD, mogu se utvrditi množenjem matrica odgovarajućim brojem puta, kako bi se procijenio odgovarajući vremenski horizont. PD za period od 12 mjeseci dobija se računanjem broja migracija na početku i na kraju perioda.

Na osnovu broja dana kašnjenja, Grupa klasifikuje sljedeće grupe (buckete), i to:

Bucket	Status	Dani kašnjenja
1	Obezvrjeđenje prije default-a	0 - 30 dana
2	Obezvrjeđenje prije default-a	31 - 60 dana
3	Obezvrjeđenje prije default-a	61 - 90 dana
4	Obezvrjeđenje poslije default-a	90+ dana

Dvanaestomjesečni parametar rizičnosti PD u i-tom statusu i godini t definisan je kao:

$$PD_i(t) = \frac{N_{[t-1, t]}^{i \rightarrow \text{default}}}{N_{t-1}^i}$$

gdje je:

$N_{[t-1, t]}^{i \rightarrow \text{default}}$ - broj prelaza iz stanja 'i' u stanje 'default' za vremenski period [t-1, t)

N_{t-1}^i – broj plasmana u i-tom stanju, mjeren u godini (t-1).

Za obračunavanje PD za retail portfolio, migracione matrice se baziraju na nivou partije. Za corporate portfolio migracione matrice se baziraju na nivou klijenta.

Za obračunavanje dvanaestomjesečnih gubitaka koristi se PD dobijen na osnovu dvanaestomjesečnih matrica korigovan za prilagođavanje (primjenom korektivnog faktora) kako je to opisano u uvodu – uključivanje informacija „okrenutih budućnosti“.

Prilikom obračuna vrijednosti PD-a za vijek trajanja finansijskog instrumenta, koristi se isti format matrica koji se koristi za obračun dvanaestomjesečnih vrijednosti PD-a.

3. PREGLED ZNAČAJNIH RAČUNOVODSTVENIH POLITIKA (Nastavak)

3.8. Finansijski instrumenti (Nastavak)

3.8.8. Obezvrjeđenje finansijske imovine (Nastavak)

3.8.8.2. Obračun obezvrjeđenja (Nastavak)

Grupna procjena ECL (Nastavak)

Korak 1:

Polazeći od vrijednosti PD na dvanaestomjesečnom nivou prema matrici migracije, Grupa množenjem matrica obračunava kumulativnu vjerovatnoću PD za ročnosti do 5 godina, od kada dalje do maksimalne ročnosti finansijskih instrumenata u portfoliju podrazumijeva konstantne vrijednosti kumulativne vjerovatnoće po bucketima.

Množenje migracionih matrica bazira na pristupu Markovljevih lanaca i računa se putem formule:

$$T_t = T_{t-1} \times T = \dots = T^t,$$

gdje je:

T - jednogodišnja migraciona matrica.

*Napomena: Množenje matrica nema osobinu komutativnosti i je označeno znakom 'x'.

Korak 2:

Na osnovu dobijenih kumulativnih vrijednosti PD-a za različite ročnosti i buckete, Banka će obračunati uslovne vjerovatnoće PD-a za iste ročnosti i buckete (pretpostavka, da je određena izloženost prešla u default u godini n, pod pretpostavkom da je „preživjela“ do godine n-1). Prelazak iz kumulativne na uslovnu vjerovatnoću se dobija Bayesovim pristupom:

$$PD_{uslovni}(t) = \frac{PD_{kumulativni}(t) - PD_{kumulativni}(t-1)}{1 - PD_{kumulativni}(t-1)}$$

Korak 3:

Na osnovu dobijenih uslovnih vjerovatnoća PD-a, Grupa će iz istih matrica obračunati marginalne vrijednosti PD-a koja označava default tačno u godini n za sve ročnosti i buckete. Za marginalne vrijednosti PD-a od 5-te godine dalje, Grupa koristi konstantan jednostavni ponderisani prosjek marginalnih vrijednosti PD-a do te godine. Banka računa marginalnu vjerovatnoću koristeći formulu:

$$PD_{marginalni}(t) = PD_{uslovni}(t) \cdot (1 - PD_{kumulativni}(t-1))$$

*Napomena: Marginalni, kumulativni i uslovni PD u prvoj godini (t=1) su isti, zato je svejedno koji se koristi prilikom računanja dvanaestomjesečnih kreditnih gubitaka. Kod očekivanih kreditnih gubitaka za period vijeka trajanja finansijskog instrumenta koristi se samo marginalni PD. Radi dalje konsistentnosti, za vrijednost parametra rizičnosti PD smatramo vrijednost marginalne vjerovatnoće PD.

Korak 4:

Dobijene marginalne vrijednosti PD-a za sve ročnosti i buckete, Grupa koriguje množeći ih sa korektivnim faktorom kako je to opisano u uvodu – uključivanje informacija „okrenutih budućnosti“.

3. PREGLED ZNAČAJNIH RAČUNOVODSTVENIH POLITIKA (Nastavak)

3.8. Finansijski instrumenti (Nastavak)

3.8.8. Obezvrjeđenje finansijske imovine (Nastavak)

3.8.8.2. Obračun obezvrjeđenja (Nastavak)

Grupna procjena ECL (Nastavak)

Parametar PD za hartije od vrijednosti se koristi prema vrijednostima i skali rejting agencije Moody's, odnosno S&P, te u skladu sa prognozom očekivanja promjene rejtinga u narednoj godini korigovan za prilagođavanje (primjenom korektivnog faktora) kako je to opisano u uvodu – uključivanje informacija „okrenutih budućnosti“.

LGD se za hartije od vrijednosti koristi prema vrijednostima i skali rejting agencije Moody's, odnosno S&P. Za obračun LGD-a u segmentu Corporate-pravna lica kao i u segmentu Retail-fizička lica, koristiće se formula:

$$LGD = (1-CR) * \left(\frac{EAD - \max\{0, \text{efektivna vrijednost kolaterala}\}}{EAD} \right)$$

gdje je:

LGD – Loss Given Default,

CR – Cure Rate, stopa ozdravljanja dobijena iz migracijskih matrica na 12-mjesečnom nivou (za stage 3 iznosi 0)

Za slučaj da je efektivna vrijednost kolaterala jednaka ili veća od iznosa EAD-a, a s ciljem da LGD ne bude jednak nuli, u formuli $\left(\frac{EAD - \max\{0, \text{efektivna vrijednost kolaterala}\}}{EAD} \right)$ se koristi fiksna vrijednost od 5%. Procenat je određen ekspertski na način da u obzir uzima visoku vrijednost kolaterala, a s druge strane uzima u obzir odrednicu MSFI 9 da procjena očekivanih kreditnih gubitaka treba uvijek odražavati mogućnost da nastanu kreditni gubici čak i ako je najvjerovatniji izostanak kreditnog gubitka (MSFI 9, 5.5.41).

Parametar LGD nije makroekonomski prilagođen, s obzirom da se prilagođavanje radi na nivou PD-a, uzeto je u obzir množenjem u formuli obezvrjeđenja.

Za obračun obezvrjeđenja u okviru homogenih grupa Corporate sa prvoklasnim kolateralom i Retail sa prvoklasnim kolateralom, Grupa primjenjuje fiksni procenat u iznosu od 0.1% u odnosu na EAD.

Kao **EAD**, odnosno iznos izloženosti u svrhu obračuna očekivanih kreditnih gubitaka na dvanaestomjesečnom i nivou vijeka trajanja finansijskog instrumenta se uzima iznos izloženosti prema definiciji u uvodu, a prema planu amortizacije. Za vanbilansne izloženosti kao osnovica za obračun obezvrjeđenja, upotrebljava se iznos vanbilansne izloženosti zajedno sa faktorom kreditne konverzije, kako je to definisano Metodologijom za procjenu obezvrjeđenja i očekivanog gubitka (tj. kao proizvod vanbilasne izloženosti i faktora kreditne konverzije).

Kao **CCF**, odnosno faktor kreditne konverzije, Grupa koristi vrijednosti definisane članom 128. Odluke o adekvatnosti kapitala kreditnih institucija.

3. PREGLED ZNAČAJNIH RAČUNOVODSTVENIH POLITIKA (Nastavak)

3.8. Finansijski instrumenti (Nastavak)

3.8.8. Obezvrjeđenje finansijske imovine (Nastavak)

3.8.8.2. Obračun obezvrjeđenja (Nastavak)

Grupna procjena ECL (Nastavak)

Obračun obezvrjeđenja za plasmane na grupnoj osnovi vrši se prema formulama ispod za sve segmente, odnosno za sve klijente kod kojih je ne postoji objektivni dokaz obezvrjeđenja, ukoliko se radi o materijalno značajnim klijentima ili za klijente kod kojih postoji dokaz o obezvrjeđenju, ali čija izloženost nije materijalno značajna.

Za izloženosti koje su klasifikovane u Stage 1 i za koje se obračunava očekivani kreditni gubitak na dvanaestomjesečnoj nivou na grupnoj osnovi, upotrebljava se formula:

$$12EL = PD_s \cdot LGD_s \cdot EAD_s$$

12EL	Dvanaestomjesečni očekivani gubitak
EADs	Izloženost u momentu izvještajnog datuma
PDs	Vjerovatnoća ulaska u status neizvršenja obaveze prilagođena za buduća očekivanja
LGDs	Gubitak u slučaju defaulta tj. stopa oporavka koja ukazuje na to koji je dio (procenat) ugovora koji su se nalazili u statusu neizvršenja obaveze izašao na prirodan način (uzimajući u obzir i vrijednost kolatarala za pojedinačne ugovore) tokom datog vremenskog perioda

Za izloženosti koje su klasifikovane u Stage 2 i 3, a za koje se obračun očekivanih kreditnih gubitaka za period vijeka trajanja finansijskih instrumenata radi na grupnoj osnovi, upotrebljava se formula:

a) Za izloženosti koje nijesu u default-u

$$LEL = \sum_{t=1}^{Ročnost} EAD_s[t] \cdot mPD_s[t] \cdot LGD_s[t]$$

gdje je:

LEL	očekivani kreditni gubitak za period vijeka trajanja finansijskog instrumenta
mPDs[t]	za makroekonomska očekivanja kroz vjerovatnoćom ponderisana scenarija prilagođen vektor PD-a
LGDs[t]	Vektor LGD-a
EADs[t]	Vektor izloženosti kreditnom riziku

b) Za izloženosti u default-u

Upotrebljava se ista formula kao i u prethodnom dijelu s tim da je PD vektor=1 po svim tačkama krive.

3. PREGLED ZNAČAJNIH RAČUNOVODSTVENIH POLITIKA (Nastavak)

3.8. Finansijski instrumenti (Nastavak)

3.8.8. Obezvrjeđenje finansijske imovine (Nastavak)

3.8.8.2. Obračun obezvrjeđenja (Nastavak)

Obračun ECL na pojedinačnoj osnovi

Nakon što se izvrši selekcija pojedinačno značajnih plasmana i utvrdi postojanje jednog ili više objektivnih dokaza obezvrjeđenja potraživanja, obezvrjeđenje se procjenjuje na pojedinačnoj osnovi.

Iznos obezvrjeđenja u skladu sa MSFI se računa kao razlika između knjigovodstvene vrijednosti sredstava i sadašnje vrijednosti vjerovatnoćom ponderisanih scenarija procijenjenih novčanih tokova diskontovanih na sadašnju vrijednost odnosno vrijednost na dan izvještavanja.

Obezvrjeđenje (P_{ind}) se na pojedinačnoj osnovi obračunava kao:

$$P_{ind} = CA - RA$$

gdje je:

CA	Knjigovodstvena vrijednost finansijskog sredstva
RA	Iznos koji Banka očekuje da naplati po pojedinačno obezvrijeđenom sredstvu kroz vjerovatnoćom ponderisana scenarija. RA se definiše kao sadašnja vrijednost procijenjenih budućih novčanih tokova CF _t .

Obračun RA je prikazan u sljedećoj matematičkoj formuli:

$$RA = \sum_0^t \frac{CF_t}{(1+r)^t}$$

pri čemu je:

T	Očekivani period naplate potraživanja od strane Banke. Novčani tokovi se dodaju mjesečno.
---	---

Procjena iznosa koji Grupa očekuje da naplati po pojedinačno obezvrijeđenom sredstvu se radi u skladu sa principom vjerovatnoćom ponderisanih pretpostavki, tako da Grupa radi procjenu u dva različita scenarija kojima dodjeljuje vjerovatnoću i iznos naplate, a konačan iznos RA zbir iznosa naplate po scenariju pondersanog sa njegovom vjerovatnoćom.

Faktor diskontovanja r označava inicijalno ugovorenu efektivnu kamatnu stopu obračunatu za određeni kredit ukoliko se radi o kreditu koji je klasifikovan u Stage 3, odnosno kreditno prilagođenoj efektivnoj kamatnoj stopi ukoliko se radi o POCI imovini.

Banka razmatra sljedeću vezu između godišnje EKS i mjesečne EKS: $EKS_{p.m.} = (1 + EKS_{p.a.})^{1/12} - 1$

Procjena klijenta sastoji se od procjene budućih novčanih tokova. Očekivane buduće novčane tokove čine

- Budući novčani tokovi iz redovnog poslovanja; I
- Budući novčani tokovi iz naplate kolaterala.

3. PREGLED ZNAČAJNIH RAČUNOVODSTVENIH POLITIKA (Nastavak)

3.8. Finansijski instrumenti (Nastavak)

3.8.8. Obezvrjeđenje finansijske imovine (Nastavak)

3.8.8.2. Obračun obezvrjeđenja (Nastavak)

Obračun ECL na pojedinačnoj osnovi (Nastavak)

Za diskontovanje novčanih tokova koristi se efektivna kamatna stopa ili kreditnim rizikom prilagođena EKS (iskazana na mjesečnom nivou) u zavisnosti o kojem tipu imovine se radi. Za obračun obezvrjeđenja stavki vanbilansa i diskontovanje novčanih tokova, efektivna kamatna stopa se može utvrditi na jedan od sljedećih načina:

- kod odobrenih, a neiskorišćenih kredita – postoji efektivna kamatna stopa;
- kod garancija, akreditiva i ostalih vanbilansnih potraživanja, Banka koristiti kamatnu stopu od 8%.

Dodatno, uzima se u obzir ročnost od 12-24 mjeseci, jer se smatra da bi se potencijalna vanbilansna stavka, ukoliko bi pala na teret Banke pretvorila u kredit, ročnosti 12-24 mjeseci i eventualno svi ostali uslovi koji bi uticali na visinu efektivne kamatne stope.

Sljedeći parametri koji se smatraju značajnim:

- Ugovorena efektivna kamatna stopa;
- Datum odobrenja i datum dospeljeća plasmana;
- Očekivana naplata iz tokova gotovine (glavnica, kamata, naknada) iz originalnog plana otplate ili korigovanog u skladu sa docnjom ili iskustvom;
- Očekivana naplata iz kolaterala, ukoliko se naplata ne očekuje iz tokova redovnog poslovanja. Kolateral se unosi umanjen za odgovarajuće umanjeње odnosno „haircut“, definisan procedurom.

Uzimajući u obzir odrednicu MSFI 9 da procjena očekivanih kreditnih gubitaka treba uvijek odražavati mogućnost da nastanu kreditni gubici čak i ako je najvjerovatniji izostanak kreditnog gubitka, Grupa je definisala procenat od 0.1% kao minimalni iznos obezvrjeđenja po pojedinačnoj partiji.

3.8.8.3. Prezentacija

Obezvrjeđenje za ECL u bilansu stanja se prikazuje na sljedeći način:

- Za finansijska sredstva koja se vrednuju po amortizovanoj vrijednosti, obezvrjeđenje umanjuje bruto knjigovodstvenu vrijednost finansijskog sredstva;
- Za vanbilansne izloženosti (preuzete obaveze za nepovučene kredite i finansijske garancije) obezvrjeđenje se priznaje kao rezerva u pasivi bilansa stanja;
- Za djelimično povučene kreditne linije, gdje Banka ne može odvojeno da identifikuje ECL, očekivani kreditni gubici su zajedno iskazani, kao odbitna stavka bruto knjigovodstvene vrijednosti povučenih kreditnih linija. Obezvrjeđenje se evidentira u mjeri u kojoj kombinovani ECL premašuje bruto knjigovodstvenu vrijednost sredstva;

Za dužničke instrumente koji su klasifikovani kao FVOCI obezvrjeđenje se ne priznaje u bilansu stanja, budući da knjigovodstvena vrijednost ovih sredstava mora da bude jednaka njihovoj fer vrijednosti.

3. PREGLED ZNAČAJNIH RAČUNOVODSTVENIH POLITIKA (Nastavak)

3.8. Finansijski instrumenti (Nastavak)

3.8.8. Obezvrjeđenje finansijske imovine (Nastavak)

3.8.8.4. Rezervacije

U skladu sa važećom Odlukom o minimalnim standardima za upravljanje rizicima u kreditnim institucijama („Sl. list CG“, 134/21), Grupa je dužna da, zavisno od vjerovatnoće ostvarivanja gubitka, stavku aktive klasifikuje u jednu od sljedećih klasifikacionih grupa:

- Klasifikaciona grupa A (Dobra aktiva) - klasifikuje se kredit i druga potraživanja kod kojih postoje čvrsto dokumentovani dokazi da će biti naplaćeni u skladu sa ugovorenim uslovima u punom iznosu;
- Klasifikaciona grupa B (Aktiva sa posebnom napomenom), sa podgrupama B1 i B2 - klasifikuje se kredit za koji postoji mala vjerovatnoća ostvarivanja gubitka, ali taj kredit mora biti predmet posebne pažnje banke, jer bi potencijalni rizik, ukoliko ne bi bio adekvatno praćen, mogao da dovede do slabijih perspektiva u pogledu njegove naplate;
- Klasifikaciona grupa C (Substandardna aktiva), sa podgrupama C1 i C2 - klasifikuje se kredit za koji postoji visoka vjerovatnoća ostvarivanja gubitka, zbog jasno utvrđenih slabosti koje ugrožavaju njegovu otplatu;
- Klasifikaciona grupa D (Sumnjiva aktiva) klasifikuje se kredit za koji je naplata u cjelosti, imajući u vidu kreditnu sposobnost dužnika, vrijednost i mogućnost realizacije kolaterala, malo vjerovatna;
- Klasifikaciona grupa E (Gubitak) klasifikuje se kredit koje će biti u potpunosti nenaplativ, ili će biti naplaćen u neznatnom iznosu.

Obračun rezervacija vrši se na mjesečnoj osnovi. Na osnovu urađene klasifikacije za stavke bilansne aktive i vanbilansne stavke, na mjesečnom nivou, Grupa obračunava rezervacije za potencijalne gubitke, primjenom procenata iz sljedeće tabele:

Kategorija rizika	% rezervisanja	kašnjenja
A	0.5	<30
B1	2	31-60
B2	7	61-90
C1	20	91-150
C2	40	151-270
D	70	271-365
E	100	>365

Grupa je dužna da utvrđuje razliku između iznosa rezervacija za potencijalne gubitke, obračunatog u skladu sa gore navedenom tabelom i zbira iznosa obezvrjeđenja za stavke bilansne aktive i rezervisanja za vanbilansne stavke, izračunatog u skladu sa odredbama Odluke kojima se propisuje način vrednovanja stavki aktive primjenom MSFI 9.

Pozitivna razlika između obračunatih rezervacija za potencijalne gubitke i zbira iznosa obezvrjeđenja za stavke bilansne aktive i rezervisanja za vanbilansne stavke, predstavlja odbitnu stavku od redovnog osnovnog kapitala Grupe.

3. PREGLED ZNAČAJNIH RAČUNOVODSTVENIH POLITIKA (Nastavak)

3.9. Nekretnine, postrojenja i oprema i nematerijalna sredstva

Nekretnine, postrojenja, oprema i nematerijalna sredstva iskazani su na dan 31. decembra 2023. godine po nabavnoj vrijednosti, umanjenoj za ispravku vrijednosti. Nabavnu vrijednost čini vrijednost po fakturi dobavljača, uvećana za zavisne troškove po osnovu nabavke i troškove dovođenja sredstva u stanje funkcionalne pripravnosti.

Amortizacija se ravnomjerno obračunava na nabavnu vrijednost primjenom sljedećih godišnjih stopa, s ciljem da se u potpunosti otpiše u toku njihovog korisnog vijeka trajanja. Obračun amortizacije počinje kada se sredstva stave u upotrebu.

	Stopa (%)	
	2023	2022
Građevinski objekti	1	1
Računari i računarska oprema	20	20
Namještaj i druga oprema	11	11
Vozila	15	15
Ulaganje u tuđe objekte	15	15
Nematerijalna ulaganja	20	20

U skladu sa Zakonom o porezu na dobit pravnih lica („Sl. list CG” br. 80/04, 40/08, 86/09, 14/12, 61/13, 055/16, 146/21 i 152/22) vrijednost građevinskih objekata za poreske svrhe obračunava se primjenom proporcionalnog metoda, odnosno opreme i aplikativnih softvera primjenom degresivnog metoda za cijeli period, bez obzira na datum aktivacije. Građevinski objekti pripadaju grupi I na koju se primjenjuje stopa od 5%, dok su ostala sredstva, oprema i aplikativni softveri, raspoređeni u grupe od II do V, na koje se primjenjuju stope od 15% do 30%.

3.10. Investicione nekretnine

Ulaganja u nekretnine su materijalna osnovna sredstva koja se ne koriste neposredno za obavljanje djelatnosti, nego su nabavljena sa ciljem izdavanja na korišćenje ili za prodaju.

Investicione nekretnine se inicijalno priznaju po nabavnoj vrijednosti koju čine nabavna cijena i transakcioni troškovi nabavke. Naknadno procjenjivanje vrši se po modelu fer vrijednosti koja se temelji na tržišnoj vrijednosti. Dobici i gubici iz naknadnog odmjeravanja se priznaju u bilansu uspjeha.

3.11. Obezvrijeđenje materijalne i nematerijalne imovine

Na dan bilansa stanja, Rukovodstvo Grupe analizira vrijednosti po kojima je prikazana nematerijalna i materijalna imovina Grupe. Ukoliko postoji indikacija da je neko sredstvo obezvrijeđeno, nadoknativ iznos te imovine se procjenjuje kako bi se utvrdio iznos obezvrijeđenja. Ukoliko je nadoknativ iznos nekog sredstva procijenjen kao niži od vrijednosti po kojoj je to sredstvo prikazano, postojeća vrijednost tog sredstva se umanjuje do visine nadoknativne vrijednosti.

3. PREGLED ZNAČAJNIH RAČUNOVODSTVENIH POLITIKA (Nastavak)

3.11. Obezvrjeđenje materijalne i nematerijalne imovine (Nastavak)

Gubitak po osnovu obezvrjeđenja vrijednosti imovine priznaje se kao rashod tekućeg perioda i iskazuje se u okviru ostalih rashoda. Ako naknadno dođe do situacije da gubitak zbog obezvrjeđenja priznat u ranijim godinama ne postoji ili se smanjio, vrijednost sredstva se povećava do revidirane procjene o njegovoj naknadivoj vrijednosti, ali tako da povećana vrijednost po kojoj se sredstvo vodi ne bude veća od vrijednosti po kojoj bi se sredstvo vodilo da nije bio u prethodnim godinama priznat utvrđeni gubitak zbog obezvrjeđivanja sredstava.

Rukovodstvo Grupe smatra da ukupna vrijednost materijalne i nematerijalne imovine sa stanjem na dan 31. decembra 2023. godine nije precijenjena.

3.12. Stečena aktiva

Stečena aktiva predstavlja imovinu koja je postala vlasništvo Grupe po osnovu naplate potraživanja za plasmane koji su bili obezbijeđeni navedenom imovinom. Grupa evidentira primljena sredstva po nižoj od bruto knjigovodstvene vrijednosti potraživanja ili tržišne vrijednosti sredstva obezbjeđenja umanjenoj za troškove prodaje.

U skladu sa Odlukom o minimalnim standardima za ulaganja kreditnih institucija u nepokretnosti i osnovna sredstva („Sl. list CG“, br. 24/09, 66/10, 58/11, 61/12, 13/13, 51/13, 16/15, 82/17, 72/19 i 126/20) ukupna ulaganja kreditne institucije u nepokretnosti i osnovna sredstva ne smiju biti veća od iznosa redovnog osnovnog kapitala kreditne institucije. Izuzetno, kreditna institucija može imati ulaganja u nepokretnosti i osnovna sredstva i iznad nivoa redovnog osnovnog kapitala, ako su ispunjeni sljedeći uslovi:

- iznos ulaganja u nepokretnosti i osnovna sredstva koji prelazi iznos redovnog osnovnog kapitala, kreditna institucija tretira kao odbitnu stavku pri izračunavanju redovnog osnovnog kapitala kreditne institucije;
- nakon umanjjenja redovnog osnovnog kapitala kreditne institucije izvršenog u skladu sa tačkom 1) ovog stava, nivo regulatornog kapitala i koeficijent adekvatnosti ukupnog kapitala kreditne institucije prelaze zakonom propisani minimum.

Za nepokretnost koju je stekla u zamjenu za potraživanja u postupku restrukturiranja duga, u stečajnom postupku, odnosno postupku likvidacije nad dužnikom kreditne institucije, u postupku reorganizacije dužnika u skladu sa propisima kojima se uređuje stečaj, ili u postupku izvršenja radi namirenja potraživanja, kreditna institucija je dužna da pri obračunavanju ukupnog iznosa ulaganja u nepokretnosti i osnovna sredstva u obračun uključi vrijednost te nepokretnosti minimalno u sljedećim procentima:

- 0% ako od dana sticanja nepokretnosti nije proteklo više od četiri godine;
- 30% ako je od dana sticanja nepokretnosti proteklo više od četiri, ali ne više od pet godina;
- 50% ako je od dana sticanja nepokretnosti proteklo pet, ali ne više od šest godina;
- 75% ako je od dana sticanja nepokretnosti proteklo više od šest godina.

3. PREGLED ZNAČAJNIH RAČUNOVODSTVENIH POLITIKA (Nastavak)

3.13. Rezervisanja

Rezervisanja se priznaju onda kada:

- Grupa ima sadašnju zakonsku ili izvedenu obavezu nastalu kao rezultat prethodnih događaja;
- u većoj mjeri je vjerovatno da će namirenje obaveze zahtijevati odliv sredstava; i
- iznos obaveze se može pouzdano procijeniti.

Rezervisanja se odmjeravaju po sadašnjoj vrijednosti izdataka potrebnih za izmirenje obaveza.

Rezervisanja se ponovo procjenjuju na datum svakog bilansa stanja i koriguju se na način da odražavaju najbolju sadašnju procjenu. Ukoliko više nije vjerovatno da će odliv sredstava koji generišu ekonomske koristi biti potreban za izmirenje date obaveze, rezervisanje se ukida kroz bilans uspjeha.

3.14. Benefiti zaposlenima

3.14.1. Doprinosi kojima se obezbjeđuje socijalna sigurnost zaposlenih

U skladu sa propisima koji se primjenjuju u Crnoj Gori, Grupa je u obavezi da plaća doprinose državnim fondovima kojima se obezbjeđuje socijalna sigurnost zaposlenih. Ove obaveze uključuju doprinose za zaposlene na teret poslodavca u iznosima obračunatim po stopama propisanim relevantnim zakonskim propisima. Grupa je, takođe, obavezna da od bruto plata zaposlenih obustavi doprinose i da ih, u ime zaposlenih, uplati tim fondovima. Doprinosi na teret poslodavca i doprinosi na teret zaposlenog se evidentiraju na teret rashoda perioda na koji se odnose.

3.14.2. Obaveze po osnovu otpremnina

Sadašnja vrijednost budućih obaveza u skladu sa Opštim kolektivnim ugovorom Crne Gore, kao što su otpremnine za odlazak u penziju nakon ispunjavanja uslova, po procjeni Upravnog odbora Banke, nemaju materijalno značajnijeg efekta na finansijske izvještaje posmatrane u cjelini, ali, u skladu sa računovodstvenim propisima primjenljivim u Crnoj Gori, izvršena su rezervisanja po osnovu navedenih beneficija zaposlenih, primjenom aktuarskog obračuna.

3.15. Obaveze po kreditima

Obaveze po kreditima se inicijalno priznaju po fer vrijednosti, koja je obično jednaka nabavnoj vrijednosti, uključujući nastale transakcione troškove. U narednim periodima, obaveze po kreditima se iskazuju po amortizovanoj vrijednosti. Sve razlike između ostvarenog priliva, umanjenog za transakcione troškove i iznosa otplata, priznaju se u bilansu uspjeha kao kamatni rashodi u period korišćenja kredita, primjenom metoda efektivne kamatne stope.

3. PREGLED ZNAČAJNIH RAČUNOVODSTVENIH POLITIKA (Nastavak)

3.16. Komisioni poslovi

Grupa obavlja komisione poslove po principu Ugovora o poslovnoj saradnji, koji se zaključuje sa Komitentom sa jedne strane i sa Korisnikom kredita sa druge strane. Grupa se po ovoj vrsti posla obavezuje da primi sredstva od Komitenta i da u svoje ime, a za njegov račun, zaključi Ugovor o komisionom kreditu sa Korisnikom kredita, i da mu ta sredstva u cjelosti stavi na raspolaganje. Korisnik kredita plaća kamatu prema ugovoru o komisionom kreditu u skladu sa planom otplate, dok Grupa naplaćuje proviziju kao naknadu za vođenje komisionih poslova. Komisioni poslovi se razlikuju od kreditnih poslova zbog činjenice da Grupa ne snosi kreditni rizik, koji je u potpunosti na strani komitenta. Iz ovog razloga, Grupa ove poslove knjigovodstveno evidentira vanbilansno, dok se prihodi od provizije evidentiraju u bilansu uspjeha u okviru pozicije prihodi od naknada i provizija tokom perioda trajanja komisionog posla.

3.17. Investicije u zavisna pravna lica po metodi kapitala

Grupa priznaje zavisna pravna lica po metodi kapitala u skladu sa MRS 27. Inicijalno priznavanje ovih investicija se vodi po nabavnoj (istorijskoj vrijednosti). Metod nabavne vrijednosti podrazumeva da se učešće u kapitalu zavisnog, pravnog lica, evidentira po vrijednosti plaćenju za sticanje tog učešća i da se učešće iz godine u godinu vodi po nabavnoj vrijednosti, osim ukoliko dođe do obezvrjeđenja tog učešća kada je, potrebno da se knjigovodstvena vrijednost svede na nadoknadivu vrijednost i istovremeno prizna gubitak od obezvrjeđenja. Prema metodu nabavne vrijednosti promene na ukupnom kapitalu zavisnog pravnog lica (po osnovu rezultata, ili revalorizacionih rezervi), ne utiče na vrednovanje učešća u kapitalu u pojedinačnim finansijskim izvještajima matičnog društva. Prihod po osnovu uloga u kapitalu zavisnog pravnog lica priznaje se samo u slučaju donošenja odluke da se dobit raspodjeli na dividendu.

3.18. Transakcije sa povezanim licima

Lica povezana sa Bankom su:

- 1) akcionari Banke koji imaju 5% ili više učešća u kapitalu ili akcijama Banke sa pravom glasa;
- 2) članovi nadzornog ili upravnog odbora i prokuristi Banke;
- 3) lica odgovorna za rad kontrolnih funkcija, ovlašćeno lice za sprječavanje pranja novca, lice odgovorno za poslovanje sa pravnim licima, lice odgovorno za rad sa stanovništvom;
- 4) druga lica koja sa Bankom imaju ugovor o radu čije odredbe ukazuju na značajan uticaj tih lica na poslovanje Banke, odnosno sadrži odredbe kojim se određuje nagrada za rad tih lica po posebnim kriterijumima koji se razlikuju od uslova za lica koja imaju zaključene standardne ugovore o radu, a koja nijesu lica iz tačke 1, 2 i 3 ovog stava;
- 5) pravno lice u kojem Banka, član nadzornog ili upravnog odbora ili prokurista Banke imaju značajno učešće;
- 6) pravno lice čiji je član organa upravljanja istovremeno i član nadzornog ili upravnog odbora ili prokurista Banke;
- 7) pravno lice čiji član organa upravljanja ima 10% ili više akcija Banke sa pravom glasa;
- 8) član organa upravljanja društva koje je, direktno ili indirektno, matično ili zavisno društvo Banke;
- 9) lica koje djeluje za račun lica iz tač. 1 do 7 ovog stava u vezi sa poslovima iz kojih bi nastala ili bi se povećala izloženost Banke;
- 10) lica koje sa licem iz tač. 1 do 8 ovog stava predstavlja povezano lice; član uže porodice fizičkih lica iz tač. 1 do 8 ovog stava.

3. PREGLED ZNAČAJNIH RAČUNOVODSTVENIH POLITIKA (Nastavak)

3.16. Transakcije sa povezanim licima (Nastavak)

Članom uže porodice jednog lica smatra se:

- 1) bračni drug ili lice sa kojim to lice živi u zajednici koja je po zakonu izjednačena sa bračnom zajednicom;
- 2) djeca i usvojena djeca tog lica i lica iz tačke 1 ovog stava;
- 3) lica koje nema punu poslovnu sposobnost i koje je pod starateljstvom tog lica.

Poslovanje sa povezanim licima je bliže definisano Procedurom za identifikovanje, evidentiranje i praćenje povezanih lica za namjene izračunavanja velikih izloženosti i lica povezanih sa bankom. Ovom Procedurom se uređuju pojam povezanih lica i lica povezanih sa Bankom, ovlašćenja i odgovornosti u pogledu redovne identifikacije i evidencije povezanih lica, kao i svih lica povezanih sa Bankom i poslovnih aktivnosti i transakcija sa njima.

Identifikovanje mogućih veza između lica je sastavni dio procesa za odobravanje i praćenje kredita Banke. Utvrđivanje povezanih lica sprovodi se prilikom uspostavljanja poslovnog kontakta sa Klijentom. Služba prodaje – pravna i fizička lica je dužna da prikupi informacije i vjerodostojnu dokumentaciju o povezanim licima. Klijent dostavlja Banci Izjavu o povezanim licima, u kojoj navodi svoja povezana lica. Služba prodaje – pravna i fizička lica vrši praćenje Grupa povezanih lica u smislu njihove izloženosti i u smislu poslovanja sa njima, i o tome najmanje na kvartalnom nivou izvještava ALCO, Upravni odbor i Nadzorni odbor Banke.

U sklopu Službe za kontrolu, mjerenje i izvještavanje o rizicima, Kreditna analiza je dužna i odgovorna da preispita i verifikuje utvrđene grupe povezanih lica te identifikuje dodatne faktore povezanosti (kako po osnovu odnosa kontrole, tako i po osnovu ekonomske međupovezanosti/međuzavisnosti) i u skladu sa tim redefiniše grupe povezanih lica.

Služba prodaje – pravna i fizička lica i Služba za kontrolu, mjerenje i izvještavanje o rizicima vrši praćenje lica povezanih sa Bankom u smislu njihove izloženosti i u smislu poslovanja sa njima, i o tome najmanje na kvartalnom nivou izvještava ALCO, Upravni odbor i Nadzorni odbor Banke. Informaciju o poslovanju sa licima povezanim sa Bankom se mora učiniti dostupnom svim zaposlenim koji mogu obavljati poslovne transakcije sa ovim licima. O poslovanju sa licima povezanim sa Bankom odlučuje Upravni odbor Banke, uz saglasnost Nadzornog odbora Banke.

Prilikom posmatranja svake moguće transakcije sa povezanom stranom pažnja je usmjerena na suštinu odnosa, a ne samo na pravni oblik.

3.17. Politika eksternalizacije

Banka je usvojila Politiku eksternalizacije kojom su definisani procesi uvođenja novih proizvoda i operativni rizici koji proizilazi iz aktivnosti koje je Banka povjerila trećim licima.

Upravljanje rizikom eksternalizacije funkcioniše višeslojnom evaluacijom pružalaca usluga, kao i redovnim godišnjim monitoringom kvaliteta eksternalizovanih kritičnih aktivnosti.

4. RAČUNOVODSTVENE PROCJENE I PRETPOSTAVKE

Rukovodstvo Grupe vrši procjene i donosi pretpostavke koje utiču na vrijednost sredstava i obaveza u narednoj finansijskoj godini. Računovodstvene procjene i pretpostavke se kontinuirano vrednuju i zasnivaju se na istorijskom iskustvu i drugim faktorima, uključujući očekivanja budućih događaja za koje se vjeruje da će u datim okolnostima biti razumna.

Rezultirajuće računovodstvene procjene će, po definiciji, rijetko biti jednake ostvarenim rezultatima. Najznačajnija korišćenja procjena i prosuđivanja su sljedeća:

4.1. Obezvrjeđenje vrijednosti kredita

Matična Banka prati i provjerava kvalitet kreditnog portfolija mjesečno, kako na individualnoj tako i na kolektivnoj osnovi, sa ciljem tekuće procjene potrebnog iznosa obezvrjeđenja. Prilikom određivanja visine obezvrjeđenja na individualnoj osnovi, Banka procjenjuje vrijednost budućih novčanih tokova, pored ostalog i iz sredstava obezbjeđenja, koristeći određeni stepen umanjenja vrijednosti kolaterala (*haircuts*) i određeni period naplate.

Rukovodstvo Grupe koristi procjene bazirane na istorijskim gubicima za sredstva sa sličnim karakteristikama kreditnog rizika, kako bi se procijenio nivo umanjenja vrijednosti kolaterala i period naplate. Metodologija i pretpostavke koje se koriste u procjeni iznosa i perioda budućih novčanih tokova, pregledaju se redovno, kako bi se eliminisale sve razlike između procijenjenih gubitaka i stvarnih iskustava.

Stresno testiranje za kreditni rizik predviđa uticaj nepovoljnih makroekonomskih uslova na nenaplativost i stope gubitka. Na osnovu istorijskog iskustva, procjenjuje se veza između makroekonomskih faktora i faktora rizika i primjenjuje se referentna vrijednost za postojeće izloženosti kako bi se procijenila dodatna stopa nenaplativosti i obezvrjeđenja potrebnog da se odgovori na identifikovani rizik. Pretpostavka u ovim scenarijima je da se izloženost ne mijenja u toku jedne godine.

Kreditni koji nose manji rizik i krediti niže izloženosti provjeravaju se kolektivno.

4.2. Obezvrjeđenje hartija od vrijednosti

Za procjenu obezvrjeđenja hartija od vrijednosti, Grupa koristi sistem rejtinga međunarodno priznatih rejting agencija (Moody's, S&P, Fitch), kao i njihova istraživanja o državnom i korporativnom dugu.

U dijelu PD parametra (*Probability of Default*) koriste se direktno podaci iz navedenih istraživanja, pri čemu je uticaj procjena i pretpostavki nizak. Procjena LGD parametra (*Loss Given at Default*) za državni dug zasniva se na informacijama iz navedenih istraživanja za default ekonomija po karakteristikama najbližijih ekonomijama emitentata čije hartije od vrijednosti Banka ima u portfoliju. Za korporativni dug koriste se prosječne vrijednosti.

Najznačajnije pretpostavke odnose se na *forward-looking* informacije, pri čemu je Banka, vođena načelom opreznosti u periodu pojačane neizvjesnosti, koristila umjereno pesimistička scenarija u izradi modela.

4. RAČUNOVODSTVENE PROCJENE I PRETPOSTAVKE (Nastavak)

4.3. Fer vrijednost finansijskih instrumenata

Fer vrijednost finansijskih instrumenata kojima se trguje na aktivnom tržištu se dobija na osnovu objavljene tržišne cijene na datum vrednovanja.

Određivanje fer vrijednosti finansijske imovine i obaveza za koje ne postoji uočljiva tržišna cijena zahtijeva korišćenje različitih tehnika vrednovanja. Iako tehnike vrednovanja u dobroj mjeri odražavaju tržišne uslove na dan odmjerenja, isti se ipak mogu razlikovati od tržišnih uslova prije i poslije toga dana.

Za finansijske instrumente kojima se ne trguje često i koji imaju nisku cjenovnu transparentnost, fer vrijednost je manje objektivna i zahtijeva određene stepene varijacije u procjenjivanju koji zavise od likvidnosti, koncentracije, neizvjesnosti tržišnih faktora, cjenovnih pretpostavki i ostalih rizika koji utiču na određeni instrument. Promjena procjena tih faktora bi mogla uticati na prikazanu fer vrijednost finansijskih instrumenata.

4.4. Dugoročne naknade zaposlenima

Trošak dugoročnih benefita zaposlenih određen je na osnovu aktuarskog obračuna, uz primjenu aktuarskih pretpostavki: diskontna stopa, budući rast zarada u skladu sa stopom inflacije i napredovanja, i rast zarada po osnovu minulog rada, kao i promjene u broju zaposlenih koji stižu pravo za isplatu naknade. S obzirom na dugoročnu prirodu ovih planova, procjene su predmet značajne neizvjesnosti. Aktuarski obračun vrši nezavisni aktuar.

4.5. Korisni vijek trajanja nematerijalne imovine, nekretnina, postrojenja i opreme

Određivanje korisnog vijeka trajanja nematerijalnih sredstava, nekretnina, postrojenja i opreme se zasniva na prethodnom iskustvu sa sličnim sredstvima, kao i na anticipiranom tehničkom razvoju i promjenama na koje utiče veliki broj ekonomskih ili industrijskih faktora. Adekvatnost određenog korisnog vijeka trajanja se preispituje na godišnjem nivou ili kada god postoji indikacija da je došlo do značajne promjene faktora koji su predstavljali osnov za određivanje korisnog vijeka trajanja.

4.6. Sudski sporovi

Grupa vrši procjenu iznosa rezervisanja za odliv sredstava po osnovu sudskih sporova na bazi procjene vjerovatnoće da će do odliva sredstava zaista doći prema ugovorenoj ili zakonskoj obavezi iz prošlih perioda.

4. RAČUNOVODSTVENE PROCJENE I PRETPOSTAVKE (Nastavak)

4.7. Procjene vezane za lizing

4.7.1. Procjena perioda trajanja ugovora o zakupu na neodređeno

Grupa ima ugovore o zakupu poslovnih prostora u kojima obavlja djelatnost sklopljene na neodređeno vrijeme. Upravni odbor Banke vrši procjenu očekivanog trajanja ugovora na bazi raspoloživih informacija. Procjene se revidiraju na svaki period izvještavanja ili ako postoje značajne promjene ugovornih uslova.

4.7.2. Procjena inkrementalne stope zaduživanja (diskontna stopa)

Grupa nije u mogućnosti da odredi implicitnu stopu lizinga, stoga u odmjeravanju obaveze za lizing koristi inkrementalnu stopu zaduživanja. Inkrementalna stopa zaduživanja odražava stopu po kojoj bi Grupa mogla da pozajmi sredstva neophodna da kupi imovinu koja je predmet zakupa, u sličnim ekonomskim okolnostima.

5. UPRAVLJANJE RIZICIMA

5.1. Uvod

U skladu sa Odlukom o minimalnim standardima za upravljanje rizicima u kreditnim institucijama CBCG, Grupa je u svom poslovanju naročito izložena ili može biti izložena sljedećim rizicima:

1. Kreditni rizik i rizici povezani sa kreditnim rizikom:
 - Kreditni rizik u užem smislu;
 - Kreditni rizik druge ugovorne strane;
 - Rizik razvodnjavanja;
 - Valutno indukovani kreditni rizik;
 - Kamatno indukovani kreditni rizik;
 - Rizik koncentracije;
 - Rezidualni rizik;
 - Rizik povezan sa sekjuritizacijom;
 - Rizik zemlje;
 - Rizik usklađivanja kreditnog vrednovanja (CVA); i
 - Rizik poravnanja/isporuke.
2. Tržišni rizici:
 - Devizni rizik;
 - Pozicijski rizik;
 - Robni rizik; i
 - Rizik kamatnih stopa koji proizilazi iz knjige pozicija kojima se ne trguje (IRRBB).
3. Operativni rizici:
 - Operativni rizik;
 - Rizik povezan sa eksternalizacijom;
 - Rizik povezan sa uvođenjem novih proizvoda; i
 - Rizik modela

5. UPRAVLJANJE RIZICIMA (Nastavak)

5.1. Uvod (Nastavak)

4. Rizik likvidnosti
 - Rizik likvidnosti
5. Ostali rizici:
 - Rizik prekomjernog finansijskog leveridža;
 - Reputacioni rizik;
 - Strateški rizik; i
 - Rizik poslovnog i makroekonomskog okruženja (Uticaj eksternih faktora).

Svi identifikovano rizici, kao i rizici koje Grupa smatra značajnim, dati su u pregledu ispod:

<i>Značajni rizici</i>	<i>Rizici koji nijesu značajni</i>
Sljedeći rizici banke su ocijenjeni kao značajni: 1. Kreditni rizik u užem smislu; 2. Rizik zemlje; 3. Rezidualni rizik; 4. Rizik koncentracije; 5. Kreditni rizik druge ugovorne strane; 6. Devizni rizik; 7. Operativni rizik; 8. Rizik zemlje; 9. Rezidualni rizik; 10. Kamatni rizik iz pozicija kojima se ne trguje; i 11. Rizik likvidnosti.	Sljedeći rizici Banke su razmatrani ali nijesu materijalno značajni: 1. Valutno indukovani kreditni rizik; 2. Kamatno indukovani rizik; 3. Rizik povezan sa eksternalizacijom; 4. Rizik povezan sa uvođenjem novih proizvoda; 5. Rizik modela; 6. Reputacioni rizik; i 7. Strateški rizik.

Glavna odgovornost Banke je da identifikuje, procjeni, ublažava i vrši nadzor nad rizicima. U tom smislu, uspostavljena je adekvatna organizaciona struktura i definisani su procesi identifikovanja, procjene, upravljanja, praćenja i izvještavanja o riziku.

Politikom za upravljanje kreditnim rizikom definisane su uloge i odgovornosti za upravljanje kreditnim rizikom u banci, opšta procjena rizika, podobni dužnici i vrste kreditnih izloženosti, principi organizacije kreditnog poslovanja, principi uključeni u kreditne operacije (transakcije), praćenje kreditne izloženosti, praćenje obrade kredita, sistem ranog upozorenja, intezivirano praćenje kreditne izloženosti, tretman nekvalitetnih kredita, restrukturiranje kreditne izloženosti, rezervisanja za kreditne gubitke i otpis izloženosti, upravljanje prtfolijom, rizici povezani sa kreditnim rizikom kao i zahtjevi za izvještavanjem. Odgovarajući opisi poslova svih organizacionih djelova, Odbora kao i organa odlučivanja i nadzora, jasna raspodjela ovlašćenja za donošenje odluka, kao i procedure i smjernice za respektivne operativne oblasti da bi se pomoglo u implementaciji politike i osiguralo da su ciljevi ove politike ostvareni u potpunosti i na svim nivoima.

5. UPRAVLJANJE RIZICIMA (Nastavak)

5.1. Uvod (Nastavak)

U svrhu adekvatnog upravljanja rizikom likvidnosti, Grupa se pridržava sljedećih principa:

- Proces identifikacije, mjerenja, ublažavanja i praćenja rizika likvidnosti vrši se na kontinuiranoj osnovi za sve valute (denominovano u EUR);
- Analiza faktora likvidnosti kao i stabilnosti odnosno volatilnosti depozita se zasniva na istorijskim podacima; i
- Upravljanje rizikom likvidnosti se obavlja odgovorno, konzervativno i u skladu sa Strategijom upravljanja rizicima i Politikom Banke za upravljanje rizikom likvidnosti, zahtjevima regulatora u vezi sa upravljanjem rizikom likvidnosti i uz maksimalno poštovanje principa za transparentno upravljanje i superviziju rizika likvidnosti, predloženih od strane Bazelskog komiteta za superviziju banaka.

Strategije politike, procedure i druga akta za upravljanje rizicima su dizajnirana da identifikuju i analiziraju rizike, da definišu odgovarajuće limite i kontrole za upravljanje rizicima, kao i da prate izloženost Banke pojedinim rizicima. Akta za upravljanje rizicima su predmet redovne kontrole u cilju adekvatnog odgovora na nastale promjene na tržištu, proizvodima i uslugama.

Služba za nadzor, upravljanje i izvještavanje o rizicima odgovorna je za praćenje izloženosti Banke pojedinim rizicima.

5.2. Kreditni rizik

Grupa je izložena kreditnom riziku koji predstavlja rizik da dužnici neće biti u mogućnosti da dugovanja prema Banci izmire u potpunosti i na vrijeme. Kreditni rizik je identifikovan kao najznačajniji rizik u portfoliju Banke.

Poslovi prodaje su odvojeni od poslova kontrole rizika i poslova podrške poslovanju. Ovo odvajanje je izvršeno i odnosi se do i uključujući nivo Upravnog odbora Banke.

Izraz kreditni rizik se primjenjuje na sve ispod navedene podvrste rizika u okviru grupe Kreditni rizik i rizici povezani sa kreditnim rizikom:

- Kreditni rizik u užem smislu;
- Rizik druge ugovorne strane i rizik usklađivanja kreditnog vrednovanja (CVA rizik);
- Valutno-indukovani kreditni rizik;
- Kamatno-indukovani kreditni rizik;
- Rizik zemlje;
- Rezidualni rizik;
- Rizik koncentracije; i
- Rizik povezan sa sekjuritizacijom.

Politika za upravljanje kreditnim rizikom i rizicima povezanim sa kreditnim rizikom u Banci uređuje kreditni rizik u užem smislu (klasičan kreditni rizik - rizik povezan sa kreditnom izloženošću klijenta), kao i rizik zemlje, rezidualni rizik, valutno indukovani kreditni rizik i kamatno indukovani kreditni rizik. Ostalim rizicima iz grupe Grupa nije izložena.

5. UPRAVLJANJE RIZICIMA (Nastavak)

5.2. Kreditni rizik (Nastavak)

Sljedeći principi karakterišu pristup Banke upravljanju kreditnim rizikom:

- Intenzivno analiziranje kapaciteta za zaduživanje klijenata banaka;
- Pažljivo dokumentovanje analiza kreditnog rizika i procesa uključenih u kreditne operacije, obezbjeđujući da obavljene analize mogu razumeti i treće strane sa adekvatnim znanjem;
- Izbjegavanje prezaduživanja klijenata banke;
- Izgradnja ličnog i dugoročnog odnosa sa klijentom i održavanje redovnog kontakta;
- Sistematsko praćenje otplate kreditne izloženosti;
- Sistematsko praćenje kašnjenja u otplati;
- Sistematska naplata iz kolaterala u slučaju neizvršenja obaveza;
- Implementacija i sprovođenje pažljivo osmišljenih i dobro dokumentovanih procesa;
- Primjena principa „četvoro očiju“; i
- Ulaganje u dobro obučeno i visoko motivisano osoblje.

Banka mjeri, upravlja, prati i izvještava o riziku koncentracije kojem je izložena i nastoji da identifikuje rizike koncentracije kada planira ulazak u nove aktivnosti, posebno one koje proizilaze iz novih proizvoda i tržišta. Banka vrši stalnu procjenu i prilagođavanje poslovnih i strateških ciljeva kako bi izloženost banke riziku koncentracije bila usklađena sa sklonošću banke preuzimanju rizika koji je definisan RAF-om i RAS-om.

Banka je definisala pokazatelje koje prati prilikom upravljanja rizikom koncentracije, kao i limite i tehnike smanjenja istog u Politici upravljanja rizikom koncentracije.

Rizik zemlje predstavlja vjerovatnoću ostvarivanja gubitka za Banku zbog nemogućnosti naplate potraživanja od lica izvan Crne Gore, iz razloga koji su vezani za politički, socijalni i ekonomski ambijent države u kojoj se nalazi sjedište, odnosno prebivalište dužnika.

Banka mjeri izloženost riziku zemlje za sve zemlje u kojima se nalazi sjedište, odnosno prebivalište dužnika Banke.

U obračun ukupne izloženosti prema jednoj zemlji dužnika uključuju se krediti, akcije, dužničke hartije od vrijednosti, ulaganja u kapital, sredstva na korespondentskim računima, finansijski derivati, garancije i druge bezuslovne vanbilansne obaveze.

Banka je dužna da sve zemlje dužnika rangira u jednu od sljedećih rizičnih kategorija:

- nerizične zemlje;
- zemlje niskog rizika;
- zemlje srednjeg rizika; i
- zemlje visokog rizika.

Zemlja dužnika u odnosu na koju ne postoji rizik zemlje rangira se u kategoriju nerizičnih zemalja.

Zemlja dužnika u odnosu na koju postoji rizik zemlje, ali ne postoji aktuelna opasnost vezana za naplatu potraživanja banke, rangira se u kategoriju zemalja niskog ili srednjeg rizika, u zavisnosti od visine rizika zemlje.

5. UPRAVLJANJE RIZICIMA (Nastavak)

5.2. Kreditni rizik (Nastavak)

Zemlja dužnika za koju postoji aktuelna opasnost vezana za naplatu potraživanja ili stvarni problemi naplate potraživanja rangiraju se u kategoriju zemalja visokog rizika.

Služba za kontrolu, mjerenje i izvještavanje o rizicima prati rejtinge zemalja u kojima se nalazi sjedište, odnosno prebivalište dužnika Banke, u skladu sa metodologijom dugoročnog kreditnog rejtinga Standard & Poors-a. Na bazi pomenutih rejtinga Služba vrši kategorizaciju zemalja prema nivou rizika, i shodno tome definiše poštovanje limita izloženosti.

Rejtinzi zemalja u kojima se nalazi sjedište, odnosno prebivalište dužnika Banke se prate na najmanje kvartalnom nivou prilikom sagledavanja izloženosti riziku zemlje. Izuzetno, u slučaju promjena i događaja u zemlji dužnika, po osnovu kojih tu zemlju treba rangirati u kategoriju zemalja visokog rizika, banka je dužna da odmah po nastanku tih događaja izvrši rangiranje te zemlje u kategoriju zemalja visokog rizika.

Rezidualni rizik (Residual risk) je mogućnost nastanka negativnih efekata na finansijski rezultat i kapital banke zato što su tehnike ublažavanja kreditnog rizika manje efikasne nego što se očekuje ili njihova primjena nedovoljno utiče na umanjeње rizika kojima je banka izložena pri čemu je strukturiran kroz dva osnovna elementa i to:

1. Rizik sekundarnih izvora naplate – vrijednost kolaterala, korektivni faktori na vrijednost kolaterala, rizik naplate nakon nastupanja statusa neispunjavanja obaveza (post-default naplate odn. prinudne naplate i sl.), kao i
2. Nadekvatnosti u sistemu naplate potraživanja kroz ostvarenu vremensku dinamiku naplate potraživanja (smanjenje fer vrijednosti potraživanja, uključujući i vrijednost kolaterala, zbog sporosti i neefikasnosti sistema naplate).

Katalogom kolaterala definisano je da će Banka nastojati da obezbijedi prvoklasan ili primjeren kolateral. Kako u portfoliju Banke postoji značajan dio potraživanja koja su obezbijeđena prvoklasnim kolateralom kod primjene tehnika ublažavanja kreditnog rizika poseban akcenat stavljen je na primjerenim kolateralima.

Primjerenim instrumentom obezbjeđenja naplate potraživanja smatraju se adekvatna jemstva i garancije kao i konstituisanje hipoteke ili fiducije u korist Banke na nepokretnostima koje po načinu korišćenja predstavljaju stambeni ili poslovni prostor, ukoliko su ispunjeni sljedeći uslovi:

- da je plasman odobren u skladu sa načelima stabilnog i sigurnog bankarskog poslovanja;
- da su nepokretnosti bez stvarnih i pravnih opterećenja (tereti i ograničenja);
- da Banka ima prvenstvo u redoslijedu naplate potraživanja;
- da je objektivno procijenjena vrijednost nepokretnosti u skladu sa minimalnim procentima navedenim u okviru Kataloga kolaterala; i
- da se nepokretnost može prodati u roku koji ne ugrožava likvidnost Banke;
- da je nepokretnost osigurana za slučaj nastupanja štetnih događaja (požari, poplave i sl.) za cijelo vrijeme trajanja plasmata, a polisa osiguranja vinkulirana u korist Banke.

5. UPRAVLJANJE RIZICIMA (Nastavak)

5.2. Kreditni rizik (Nastavak)

Valutno i kamatno indukovani kreditni rizik

Banka je u okviru upravljanja kreditnim rizikom dužna da naročito mjeri izloženost, i upravlja:

- Kamatno indukovanim kreditnim rizikom; i
- Valutno indukovanim kreditnim rizikom.

Kamatno indukovani kreditni rizik je rizik od gubitka koji proizilazi iz izloženosti koje su vezane uz promjenljivu kamatnu stopu.

Valutno indukovani kreditni rizik je rizik od gubitka koji proizilazi iz izloženosti koje su nominovane u stranoj valuti ili koje su vezane uz stranu valutu.

Banka će u kontekstu upravljanja valutno i/ili kamatno indukovanim kreditnim rizikom sprovesti sledeće aktivnosti:

- utvrđivanje dužnika zbog kojih je značajno izložena ovim rizicima;
- procenjivanje uticaja značajnog porasta iznosa otplate duga u slučaju značajnih negativnih oscilacija kamatne stope/deviznog kursa na kreditnu sposobnost dužnika;
- obračunavanje umanjena vrijednosti i rezervisanja izloženosti koje su podložne ovim rizicima, a u slučaju promjena deviznog kursa ili kamatnih stopa; i
- povezivanje kreditne izloženosti i referentnog instrumenata zaštite koje koristi kreditna institucija, ako je primjenjivo; i
- sprovođenje testiranja otpornosti na stres.

Trenutna izloženost Banke po osnovu valutno indukovanog i kamatno indukovanog kreditnog rizika je minimalna, uzevši u obzir veličinu portfolija izloženosti denominovanih u stranoj valuti odnosno veličinu portfolija izloženosti ugovorenih sa promjenljivom kamatnom stopom te iste Banka ne identifikuje kao značajne rizike okvira redovnog godišnjeg popisa rizika za potrebe utvrđivanja značajnih rizika.

Banka vrši rezervisanja za očekivane kreditne gubitke kako je to definisano Metodologijom za procjenu obezvrjeđenja i očekivanog gubitka po MSFI 9 (Napomena 3.3.8). Značajne promjene u privredi, odnosno stanju pojedinih privrednih grana koje čine osnov kreditnog portfolija Banke, mogle bi dovesti do gubitaka koji se razlikuju od gubitaka po osnovu kojih je izvršeno rezervisanje na dan bilansa stanja. Stoga Upravni odbor Banke oprezno upravlja izloženošću kreditnom riziku.

5.2.1. Upravljanje kreditnim rizikom

Izloženost kreditnom riziku ispoljava se kao rizik finansijskog gubitka koji nastaje kao posljedica nemogućnosti dužnika da ispuni sve ugovorene obaveze prema Banci. Strateško opredjeljenje Banke usmjereno je na osiguranju optimalne diversifikacije rizika i izvora prihoda u pravcu povećanja rentabilnosti i segmentu pružanja postojećih proizvoda i usluga, kao i promovisanju i afirmaciji novih. Banka upravlja preuzetim kreditnim rizikom tako što određuje limite u odnosu na velike kredite, pojedinačne korisnike kredita i povezana lica. Pomenuti rizici se kontinuirano prate i predmet su stalne kontrole.

5. UPRAVLJANJE RIZICIMA (Nastavak)

5.2. Kreditni rizik (Nastavak)

Valutno i kamatno indukovani kreditni rizik (Nastavak)

5.2.1. Upravljanje kreditnim rizikom (Nastavak)

Upravljanje izloženošću kreditnom riziku vrši se redovnom analizom sposobnosti korisnika kredita i potencijalnih korisnika kredita da otplaćuju obaveze po osnovu kamate i glavnice.

Kreditne izloženosti pod intenzivnim praćenjem su izloženosti kod kojih je identifikovano povećanje rizika neispunjavanja obaveza – odnosno ako su kategorisane kao izloženosti sa povećanim kreditnim rizikom. Kreditna izloženost se klasifikuje kao izloženost sa povećanim kreditnim rizikom ukoliko ispunjava neki od sljedećih uslova:

- Klijent u kontinuitetu (posljednja 3 mjeseca) ima kašnjenje preko 30 dana, a manje od 90 dana
- Račun klijenta je u blokadi preko 30 dana u posljednja 3 mjeseca;
- Neuredno izmirivanje poreskih obaveza – klijent se nalazi na listama najvećih poreskih dužnika koje objavljuje poreska uprava;
- Klijent ima povezano/a lica koja su u statusu neispunjavanja obaveza (default) kod Banke;
- Restrukturirane kreditne izloženosti koje nijesu u statusu neispunjavanja obaveza;
- Višestruke restrukturirane kreditne izloženosti koje nisu u kašnjenju; i
- Drugi razlozi.

Banka definiše i sprovodi proceduru kojom se obezbjeđuje primjena intenziviranog praćenja/ upravljanja za sve kreditne izloženosti koje ispunjavaju jedan ili više navedenih pokazatelja.

U tom smislu, Banka formira adekvatnu listu praćenja („watch“ listu).

Preuzete i potencijalne obaveze po osnovu kredita

Primarna svrha ovih instrumenata je da se obezbijedi da sredstva budu dostupna klijentu u skladu sa zahtjevima. Garancije i aktivirani akreditivi predstavljaju neopozive garancije Banke da će izvršiti plaćanje u slučaju da klijent ne može da ispuni svoje obaveze prema trećim stranama, i stoga nose isti kreditni rizik kao i krediti.

5.2.2. Rezervisanja za kreditne gubitke po osnovu obezvrjeđenja u skladu sa računovodstvenim propisima važećim u Crnoj Gori

Za stavke bilansne aktive i vanbilansa po osnovu kojih je izložena kreditnom riziku, Banka vrši procjenu obezvrjeđenja (za stavke bilansne aktive), odnosno procjenu vjerovatnog gubitka (za vanbilansne stavke). U skladu sa metodologijom, Banka je sva finansijska sredstva podijelila u grupe (portfolija) sa sličnim karakteristikama kreditnog rizika, a imajući u vidu trenutnu veličinu i strukturu kreditnog portfolija, segmentacija je izvršena na: plasmane pravnim licima i preduzetnicima i plasmane stanovništvu. Banka na dan izvještavanja, utvrđuje da li je došlo do obezvrjeđenja finansijskog sredstva. Objektivni dokazi koji ukazuju da je došlo do obezvrjeđenja plasmana su objašnjeni u Napomeni 3.8.8.

5. UPRAVLJANJE RIZICIMA (Nastavak)

5.2. Kreditni rizik (Nastavak)

5.2.3. Maksimalna izloženost kreditnom riziku

U nastavku je dat prikaz finansijske aktive i vanbilansnih izloženosti koje podliježu kreditnom riziku (iznosi obuhvataju cjelokupna potraživanja, uključujući kamate i vremenska razgraničenja):

u hiljadama EUR

<i>I Pregled aktive</i>	31. decembar 2023.		31. decembar 2022.	
	Bruto	Neto	Bruto	Neto
Novčana sredstva i računi				
depozita kod centralnih banaka	78,262	78,262	194,323	181,323
Kredit i potraživanja od banaka	30,269	30,262	29,649	29,608
Kredit i potraživanja od klijenata	176,477	168,052	161,408	152,230
Hartije od vrijednosti	116,758	115,268	89,331	87,748
Ostala finansijska sredstva	538	514	82	38
Ostala sredstva	3,105	2,596	2,044	1,854
	405,409	394,954	476,837	452,801
<i>II Vanbilansne stavke</i>				
Preuzete neopozive obaveze	5,098	4,984	6,265	6,095
Plative garancije	8,071	7,895	9,862	9,738
Činidbene garancije	1,996	1,988	1,206	1,199
	15,165	14,867	17,333	17,032
Ukupno (I+II)	420,574	409,821	494,170	469,833

Tipovi instrumenata obezbjeđenja su:

- depoziti;
- pravo zaloge na industrijskim mašinama, hartijama od vrijednosti, zaliham i vozilima;
- hipoteke na nepokretnostima i fiducijarni prenos vlasništva;
- mjenice;
- ovlašćenja;
- administrativne zabrane;
- žiranti i
- polise osiguranja.

Katalogom prihvatljivih kolaterala definišu se tipovi kolaterala (instrumenti osiguranja naplate plasmana Banke) i utvrđuje se koje stvari i prava imaju tretman kolaterala, odnosno koje stvari i prava i pod kojim uslovima Banka uzima u obzir prilikom analize i procjene kreditnog rizika dužnika. Upravljanje kreditnim rizikom na taj način se djelimično kontroliše.

Uzimajući u obzir rizik promjene vrijednosti kolaterala, prilikom procjenjivanja novčanih tokova iz kolaterala, Banka na sve nepokretnosti primjenjuje hair-cut od najmanje 30%, pa do 100% zavisno od tipa kolaterala i lokacije, dok se na kolateral u vidu zaloge na pokretnim stvarima primjenjuje hair-cut od 90%.

5. UPRAVLJANJE RIZICIMA (Nastavak)**5.2. Kreditni rizik (Nastavak)****5.2.4. Krediti i potraživanja od banaka i clijenata i hartija od vrijednosti****Kreditni i potraživanja od banaka i clijenata - staging**

U tabelama u nastavku dat je prikaz bruto izloženosti i obračunatog iznosa obezvrjeđenja za glavnice potraživanja (ECL – očekivanih kreditnih gubitaka) po stage-u, za kredite i potraživanja od banaka i clijenata:

u hiljadama EUR

31.12.2023	Bruto S1	Bruto S2	Bruto S3	Ukupno	ECL S1	ECL S2	ECL S3	Ukupno ECL	Neto
Gotovinski	6,236	384	389	7,009	195	31	366	592	6,417
Stambeni	268	5	195	468	-	-	78	79	390
Kreditne kartice	648	54	9	711	4	2	6	13	698
Ostalo	91	360	254	706	1	71	206	277	428
Kreditni fizičkim licima	7,242	804	848	8,894	200	104	656	961	7,934
Velika i srednja preduzeća	91,755	37,350	6,054	135,159	1,446	605	4,329	6,380	128,778
Država	30,167	-	-	30,167	328	-	-	328	29,839
Ostalo	349	-	10	359	3	-	1	4	355
Kreditni pravnim licima	122,271	37,350	6,064	165,685	1,778	605	4,330	6,713	158,972
Ukupno kreditni i potraživanja od clijenata	129,514	38,153	6,912	174,579	1,978	710	4,986	7,674	166,906
Kreditni bankama	30,269	-	-	30,269	7	-	-	7	30,262

5. UPRAVLJANJE RIZICIMA (Nastavak)**5.2. Kreditni rizik (Nastavak)****5.2.4. Krediti i potraživanja od banaka i klijenata i hartija od vrijednosti (Nastavak)****Hartije od vrijednosti – staging**

U tabelama u nastavku dat je prikaz bruto izloženosti i obračunatog iznosa obezvrjeđenja za glavnice potraživanja (ECL – očekivanih kreditnih gubitaka) po stage-u, za hartije od vrijednosti:

31.12.2023	Bruto S1	Bruto S2	Bruto S3	Ukupno	ECL S1	ECL S2	ECL S3	Ukupno ECL	Neto
Ministarstvo finansija Crne Gore	65,791	-	-	65,791	576	-	-	576	65,215
Hartije od vrijednosti po amortizovanoj vrijednosti	65,791	-	-	65,791	576	-	-	576	65,215
Ministarstvo finansija Crne Gore	25,169	-	-	25,169	298	-	-	298	24,871
Egypt Govern Cairo, Egypt Pemex-PetroleosMexicanos Mexico City	-	2,037	-	2,037	-	224	-	224	1,813
Republic of Albania Tirana	990	939	-	939	-	3	-	3	936
Sava Re dd Ljubljana	398	-	-	990	8	-	-	8	982
Holandija Netherlands	4,970	-	-	398	-	-	-	-	398
Republic of Frankfurt	10,952	-	-	4,970	-	-	-	-	4,970
Republic of Austria	3,954	-	-	10,952	-	-	-	-	10,952
*Hartije od vrijednosti po fer vrijednosti kroz ostali ukupni rezultat	46,433	2,976	-	3,954	-	-	-	-	3,954
Ukupno hartije od vrijednosti po amortizovanoj i fer vrijednosti kroz ostali ukupni rezultat	112,224	2,976	-	49,409	306	227	-	533	48,876
Ukupno hartije od vrijednosti po amortizovanoj i fer vrijednosti kroz ostali ukupni rezultat	112,224	2,976	-	115,200	882	227	-	1,109	114,091

*Ispravka vrijednosti za Hartije od vrijednosti koje se vrednuju po fer vrijednosti kroz ostali ukupan rezultat knjiže se na kapitalu i na dan 31.12.2023. godine iznose EUR 533 hiljade.

5. UPRAVLJANJE RIZICIMA (Nastavak)**5.2. Kreditni rizik (Nastavak)****5. UPRAVLJANJE RIZICIMA (Nastavak)****5.2. Kreditni rizik (Nastavak)****5.2.4. Krediti i potraživanja od banaka i klijenata i hartije od vrijednosti (Nastavak)**

Kreditni i potraživanja od banaka i klijenata – staging

u hiljadama EUR

31.12.2022	Bruto S1	Bruto S2	Bruto S3	Ukupno	ECL S1	ECL S2	ECL S3	Ukupno ECL	Neto
Gotovinski	1,358	850	433	2,641	25	108	419	552	2,088
Stambeni	307	0	204	511	1	0	35	36	475
Kreditne kartice	662	29	20	710	2	4	17	23	687
Ostalo	1,037	586	322	1,945	41	65	322	428	1,518
Kreditni fizičkim licima	3,364	1,465	979	5,807	69	177	794	1,041	4,768
Velika i srednja preduzeća	89,769	45,142	8,745	143,656	879	963	5,272	7,114	136,541
Država	9,346	-	-	9,346	101	-	-	101	9,245
Ostalo	441	50	-	491	6	0	-	6	485
Kreditni pravnim licima	99,556	45,192	8,745	153,493	986	963	5,272	7,221	146,271
Ukupno kreditni i potraživanja od klijenata	102,920	46,657	9,724	159,301	1,056	1,141	6,065	8,262	151,039
Kreditni bankama	29,643	-	-	29,643	35	-	-	-	29,608

5. UPRAVLJANJE RIZICIMA (Nastavak)**5.2. Kreditni rizik (Nastavak)****5.2.4. Krediti i potraživanja od banaka i klijenata i hartija od vrijednosti (Nastavak)****Hartije od vrijednosti – staging**

31.12.2022	Bruto S1	Bruto S2	Bruto S3	Ukupno	ECL S1	ECL S2	ECL S3	Ukupno ECL	Neto
Ministarstvo finansija Crne Gore	58,221	-	-	58,221	604	-	-	604	57,617
Hartije od vrijednosti po amortizovanoj vrijednosti	58,221	-	-	58,221	604	-	-	604	57,617
Ministarstvo finansija Crne Gore	22,702	-	-	22,702	295	-	-	295	22,407
Egypt Govern Cairo, Egypt	-	2,081	-	2,081	-	90	-	90	1,991
Pemex-PetroleosMexicanos Mexico City	-	900	-	900	-	73	-	73	827
Republic of Albania Tirana	937	-	-	937	8	-	-	8	929
Sava Re dd Ljubljana	378	-	-	378	-	-	-	-	378
Republic of Turkey	2,524	-	-	2,524	20	-	-	20	2,504
*Hartije od vrijednosti po fer vrijednosti kroz ostali ukupni rezultat	26,541	2,981	-	29,522	323	163	-	486	29,036
Ukupno hartije od vrijednosti po amortizovanoj i fer vrijednosti kroz ostali ukupni rezultat	84,762	2,981	-	87,743	927	163	-	1,090	86,653

*Ispravka vrijednosti za Hartije od vrijednosti koje se vrednuju po fer vrijednosti kroz ostali ukupan rezultat knjiže se na kapitalu i na dan 31.12.2022. godine iznose EUR 486 hiljada.

5. UPRAVLJANJE RIZICIMA (Nastavak)**5.2. Kreditni rizik (Nastavak)****5.2.4. Krediti i potraživanja od banaka i klijenata (Nastavak)**

U tabelama u nastavku dat je prikaz podataka o izloženosti potraživanja po osnovu glavnice kreditnom riziku po sektorima i kategorijama potraživanja, stage-u i broju dana kašnjenja u otplati dospjelih obaveza:

Potraživanja od klijenata i banaka – Stage 1

u hiljadama EUR

31.12.2023	Nije u docnji	Docnja do 30 dana	Od 31 do 60 dana	Od 61 do 90 dana	Preko 90 dana	Ukupno
Gotovinski	5,012	1,224	-	-	-	6,236
Stambeni	110	157	-	-	-	268
Kreditne kartice	41	606	-	-	-	648
Ostalo	42	49	-	-	-	91
Kreditni fizičkim licima	5,206	2,037	-	-	-	7,243
Velika i srednja preduzeća	89,082	2,673	-	-	-	91,755
Država	30,167	-	-	-	-	30,167
Ostalo	349	-	-	-	-	349
Kreditni pravnim licima	119,598	2,673	-	-	-	122,271
Ukupno krediti klijentima	124,804	4,710	-	-	-	129,514
od čega: restrukturirani	-	-	-	-	-	-
Kreditni bankama	30,269	-	-	-	-	30,269
31.12.2022	Nije u docnji	Docnja do 30 dana	Od 31 do 60 dana	Od 61 do 90 dana	Preko 90 dana	Ukupno
Gotovinski	732	626	-	-	-	1,358
Stambeni	87	220	-	-	-	307
Kreditne kartice	-	547	114	-	-	661
Ostalo	994	43	-	-	-	1,037
Kreditni fizičkim licima	1,813	1,437	114	-	-	3,364
Velika i srednja preduzeća	82,413	7,356	-	-	-	89,769
Država	9,346	-	-	-	-	9,346
Ostalo	441	-	-	-	-	441
Kreditni pravnim licima	92,200	7,356	-	-	-	99,556
Ukupno krediti klijentima	94,013	8,793	114	-	-	102,920
od čega: restrukturirani	10	19	-	-	-	29
Kreditni bankama	29,643	-	-	-	-	29,643

Banka je pravovremeno, bez kašnjenja, ostvarila sve novčane tokove iz kupljenih hartija od vrijednosti.

5. UPRAVLJANJE RIZICIMA (Nastavak)**5.2. Kreditni rizik (Nastavak)****5.2.4. Krediti i potraživanja od banaka i klijenata (Nastavak)****Potraživanja od klijenata i banaka – Stage 2***u hiljadama EUR*

31.12.2023	Nije u docnji	Docnja do 30 dana	Od 31 do 60 dana	Od 61 do 90 dana	Preko 90 dana	Ukupno
Gotovinski	10	364	9	-	-	384
Stambeni	5	-	-	-	-	5
Kreditne kartice	8	7	10	30	-	54
Ostalo	344	17	-	-	-	360
Kreditni fizičkim licima	367	388	19	30	-	804
Velika i srednja preduzeća	35,472	1,874	-	4	-	37,350
Država	-	-	-	-	-	-
Ostalo	-	-	-	-	-	-
Kreditni pravnim licima	35,472	1,874	-	4	-	37,350
Ukupno krediti klijentima	35,840	2,261	19	33	-	38,153
od čega: restrukturirani	34,231	1,039	-	-	-	35,270
Kreditni bankama	-	-	-	-	-	-
31.12.2022	Nije u docnji	Docnja do 30 dana	Od 31 do 60 dana	Od 61 do 90 dana	Preko 90 dana	Ukupno
Gotovinski	597	84	140	28	-	850
Stambeni	-	-	-	-	-	-
Kreditne kartice	-	19	7	2	-	29
Ostalo	-	514	72	-	-	586
Kreditni fizičkim licima	597	618	220	30	-	1,465
Velika i srednja preduzeća	25,707	19,435	-	-	-	45,142
Država	-	-	-	-	-	-
Ostalo	50	-	-	-	-	50
Kreditni pravnim licima	25,757	19,435	-	-	-	45,192
Ukupno krediti klijentima	26,354	20,052	220	31	-	46,657
od čega: restrukturirani	20,703	16,638	12	11	-	37,364
Kreditni bankama	-	-	-	-	-	-

5. UPRAVLJANJE RIZICIMA (Nastavak)**5.2. Kreditni rizik (Nastavak)****5.2.4. Krediti i potraživanja od banaka i klijenata (Nastavak)****Potraživanja od klijenata i banaka – Stage 3***u hiljadama EUR*

31.12.2023	Nije u docnji	Docnja do 30 dana	Od 31 do 60 dana	Od 61 do 90 dana	Preko 90 dana	Ukupno
Gotovinski	9	34	1	-	345	389
Stambeni	-	168	-	-	27	195
Kreditne kartice	1	1	-	-	7	9
Ostalo	-	51	-	-	204	255
Kreditni fizičkim licima	10	255	1	-	582	848
Velika i srednja preduzeća	1,361	420	-	608	3,664	6,054
Država	-	-	-	-	-	-
Ostalo	-	10	-	-	-	10
Kreditni pravnim licima	1,361	431	-	608	3,664	6,064
Ukupno krediti klijentima	1,371	686	1	609	4,246	6,912
od čega: restrukturirani	749	626	-	609	2,489	4,473
Kreditni bankama	-	-	-	-	-	-
31.12.2022	Nije u docnji	Docnja do 30 dana	Od 31 do 60 dana	Od 61 do 90 dana	Preko 90 dana	Ukupno
Gotovinski	6	4	4	4	414	433
Stambeni	-	177	-	-	27	204
Kreditne kartice	-	2	-	-	18	20
Ostalo	-	-	-	-	322	322
Kreditni fizičkim licima	6	184	4	4	780	979
Velika i srednja preduzeća	1,419	2,309	290	1,463	3,264	8,745
Država	-	-	-	-	-	-
Ostalo	-	-	-	-	-	-
Kreditni pravnim licima	1,419	2,309	290	1,463	3,264	8,745
Ukupno krediti klijentima	1,426	2,492	294	1,467	4,044	9,724
od čega: restrukturirani	1,419	1,335	294	1,463	2,432	6,943
Kreditni bankama	-	-	-	-	-	-

5. UPRAVLJANJE RIZICIMA (Nastavak)**5.2. Kreditni rizik (Nastavak)****5.2.4. Krediti i potraživanja od banaka i klijenata (Nastavak)**

U tabelama u nastavku dat je prikaz podataka o obezvrijeđenim potraživanjima po danima docnje (glavnica potraživanja i odgovarajući iznos ECL-a):

Potraživanja od klijenata i banaka – Stage 3

u hiljadama EUR

31.12.2023	Bruto kredit	Obezvrijeđenje	Stage 3	Restrukturirani Stage 3	Obezvrijeđenje Stage 3	Učešće Stage 3	Kolateral za Stage 3
Gotovinski	7,009	592	389	234	366	5.55%	950
Stambeni	468	79	195	192	78	41.67%	391
Kreditne kartice	711	13	9	-	6	1.27%	3
Ostalo	706	277	254	254	206	35.98%	840
Kreditni fizičkim licima	8,894	961	848	680	656	9.53%	2,183
Velika i srednja preduzeća	135,159	6,380	6,054	3,793	4,329	4.48%	9,550
Država	30,167	328	-	-	-	0.00%	-
Ostalo	359	4	10	-	1	2.79%	140
Kreditni pravnim licima	165,685	6,713	6,064	3,793	4,330	3.66%	9,690
Ukupno krediti klijentima	174,579	7,674	6,912	4,473	4,986	3.96%	11,873
Kreditni bankama	30,269	7	-	-	-	0.00%	-

5. UPRAVLJANJE RIZICIMA (Nastavak)**5.2. Kreditni rizik (Nastavak)****5.2.4. Krediti i potraživanja od banaka i klijenata (Nastavak)****Potraživanja od klijenata i banaka – Stage 3***u hiljadama EUR*

31.12.2022	Bruto kredit	Obezbvrjeđenje	Stage 3	Restrukturirani Stage 3	Obezbvrjeđenje Stage 3	Učešće Stage 3	Kolateral za Stage 3
Gotovinski	2,641	552	433	236	419	16.38%	946
Stambeni	511	36	204	201	36	39.91%	340
Kreditne kartice	710	23	20	-	17	2.82%	3
Ostalo	1,945	428	322	322	322	16.56%	903
Kreditni fizičkim licima	5,808	1,040	979	759	793	16.85%	2,192
Velika i srednja preduzeća	143,656	7,114	8,745	6,183	5,272	6.09%	8,636
Država	9,346	101	-	-	-	0.00%	-
Ostalo	491	6	-	-	-	0.00%	-
Kreditni pravnim licima	153,493	7,222	8,745	6,183	5,272	5.70%	8,636
Ukupno krediti klijentima	159,301	8,261	9,724	6,942	6,066	6.10%	10,828
Kreditni bankama	29,643	35	-	-	-	0.00%	-

5. UPRAVLJANJE RIZICIMA (Nastavak)

5.2. Kreditni rizik (Nastavak)

5.2.4. Krediti i potraživanja od banaka i klijenata (Nastavak)

U tabelama u nastavku dat je prikaz kretanja kredita i potraživanja od klijenata po Stage-vima u 2023. godini, za iznose glavnice potraživanja i očekivanih kreditnih gubitaka:

<i>u hiljadama EUR</i>	Stage 1	Stage 2	Stage 3	Ukupno
Stanje 31.12.2022.	102,920	46,657	9,724	159,301
Nova potraživanja	48,528	1,216	463	50,207
Smanjenje / Otplata potraživanja	(21,286)	(8,414)	(5,229)	(34,929)
Prelazak u Stage 1	1,458	(1,458)	-	-
Prelazak u Stage 2	(75)	1,237	(1,162)	-
Prelazak u Stage 3	(2,031)	(1,085)	3,116	-
Stanje 31.12.2023.	129,514	38,153	6,912	174,579

<i>u hiljadama EUR</i>	Stage 1	Stage 2	Stage 3	Ukupno
Stanje 31.12.2022.	1,055	1,140	6,066	8,261
Nova potraživanja	1,278	263	164	1,705
Smanjenje / Otplata potraživanja	(298)	(815)	(1,180)	(2,293)
Obezvrjeđenje u toku godine	27	(27)	-	-
Prelazak u Stage 1	(1)	317	(316)	-
Prelazak u Stage 2	(83)	(169)	252	-
Prelazak u Stage 3	1,278	263	164	1,705
Stanje 31.12.2023.	1,978	710	4,986	7,673

Restrukturirani krediti i potraživanja

Banka je zajmoprimcu restrukturirala kredit ako je, zbog pogoršanja dužnikove kreditne sposobnosti:

- produžila rok otplate za glavnice ili kamatu,
- smanjila kamatnu stopu na odobreni kredit,
- preuzela potraživanje dužnika prema trećem licu, na ime potpune ili djelimične naplate kredita;
- smanjila iznos duga, glavnice ili kamate;
- kapitalizovala kamatu po kreditu odobrenom dužniku;
- zamijenila postojeći ili postojeće kredite novim kreditom (obnavljanje kredita);
- napravila druge slične pogodnosti koje olakšavaju finansijsku poziciju zajmoprimca.

Prilikom restrukturiranja kredita Banka vrši finansijsku analizu zajmoprimca i procjenjuje mogućnosti zajmoprimca, nakon restrukturiranja kredita, da ostvari novčane tokove koji će biti dovoljni za otplatu glavnice i kamate kredita. Banka je restrukturirala u toku 2023. godine kredite u iznosu od EUR 32,608 hiljada, od čega se na pravna lica odnosi EUR 32,349 hiljade (2022: EUR 19,499 hiljada), a na fizička lica EUR 259 hiljada (2022: EUR 60 hiljada).

5. UPRAVLJANJE RIZICIMA (Nastavak)**5.2. Kreditni rizik (Nastavak)****5.2.4. Krediti i potraživanja od banaka i klijenata (Nastavak)**

U tabelama u nastavku dat je prikaz podataka o restrukturiranim kreditima i potraživanjima:

Restrukturirani krediti i potraživanja

u hiljadama EUR

31.12.2023	Restruktu- rirana potraživanja	S1	S2	S3	ECL rest. potraživanja	ECL S1	ECL S2	ECL S3	Učešće restr. potraživanja	Kolateral za restrukturu- rirana potraživanja
Gotovinski	255	-	21	234	232	-	1	231	3.64%	359
Stambeni	197	-	5	192	75	-	-	75	42.14%	391
Kreditne kartice	-	-	-	-	-	-	-	-	0.00%	-
Ostalo	270	-	17	253	206	-	-	206	38.32%	1,085
Kreditni fizičkim licima	723	-	43	680	512	-	2	511	8.13%	1,835
Velika i srednja preduzeća	39,020	-	35,228	3,793	2,695	-	149	2,546	23.55%	42,647
Država	-	-	-	-	-	-	-	-	0.00%	-
Ostalo	-	-	-	-	-	-	-	-	0.00%	-
Kreditni pravnim licima	39,020	-	35,228	3,793	2,695	-	149	2,546	23.55%	42,647
Ukupno krediti klijentima	39,743	-	35,270	4,473	3,207	-	151	3,057	22.77%	44,482
Kreditni bankama	-	-	-	-	-	-	-	-	0.00%	-

5. UPRAVLJANJE RIZICIMA (Nastavak)**5.2. Kreditni rizik (Nastavak)****5.2.4. Krediti i potraživanja od banaka i klijenata (Nastavak)**

Restrukturirani krediti i potraživanja (Nastavak)

u hiljadama EUR

31.12.2022	Restruktu- rirana potraživanja	S1	S2	S3	ECL rest. potraživanja	ECL S1	ECL S2	ECL S3	Učešće restr. potraživanja	Kolateral za restruku- rirana potraživanja
Gotovinski	297	4	56	236	242	-	5	236	11.23%	373
Stambeni	207	7	-	201	33	-	-	33	40.55%	340
Kreditne kartice	-	-	-	-	-	-	-	-	0.00%	-
Ostalo	367	18	26	322	322	-	-	322	18.85%	1,239
Kreditni fizičkim licima	871	29	82	759	596	-	5	591	14.99%	1,952
Velika i srednja preduzeća	43,466	-	37,283	6,183	3,685	-	195	3,490	30.26%	46,966
Država	-	-	-	-	-	-	-	-	0.00%	-
Ostalo	-	-	-	-	-	-	-	-	0.00%	-
Kreditni pravnim licima	43,466	-	37,283	6,183	3,685	-	195	3,490	30.26%	46,966
Ukupno krediti klijentima	44,336	29	37,365	6,942	4,282	-	201	4,081	27.83%	48,918
Kreditni bankama	-	-	-	-	-	-	-	-	0.00%	-

5. UPRAVLJANJE RIZICIMA (Nastavak)

5.2. Kreditni rizik (Nastavak)

5.2.4. Krediti i potraživanja od banaka i klijenata (Nastavak)

Geografska koncentracija

Geografska koncentracija izloženosti Banke kreditnom riziku je prikazana u nastavku:

u hiljadama EUR

31.12.2023	Stage 1 i Stage 2					Stage 3				
	Crna Gora	EU	Ostala Evropa	Ostalo	Ukupno	Crna Gora	EU	Ostala Evropa	Ostalo	Ukupno
Fizička lica	2,510	142	5,201	193	8,046	842	-	3	3	848
Gotovinski krediti	1,878	4	4,738	-	6,620	386	-	3	-	389
Stambeni krediti	200	73	-	-	273	196	-	-	-	196
Kreditne kartice	241	65	203	193	702	6	-	-	3	9
Ostalo	191	-	260	-	451	254	-	-	-	254
Pravna lica	84,566	-	5,655	69,399	159,620	5,691	-	374	-	6,065
Banke i finansijske djelatnosti	1	-	-	-	1	-	-	-	-	-
Država, javna i lokalna samouprava	30,167	-	-	-	30,167	-	-	-	-	-
Građevinarstvo	8,479	-	1,400	-	9,879	181	-	-	-	181
Informisanje i komunikacije	4,662	-	-	-	4,662	-	-	-	-	-
Ostalo	1,013	-	1,226	-	2,239	1,167	-	235	-	1,402
Rudarstvo	507	-	-	-	507	245	-	-	-	245
Saobraćaj i logistika	5,797	-	-	-	5,797	747	-	-	-	747
Stručne, naučne i tehničke djelatnosti	1,873	-	120	5,852	7,845	57	-	139	-	196
Trgovina	6,712	-	1,500	11,750	19,962	873	-	-	-	873
Umjetničke, zabavne i rekreativne djelatnosti	1,622	-	1,409	-	3,031	608	-	-	-	608
Uslužne djelatnosti	23,733	-	-	51,797	75,530	1,813	-	-	-	1,813
Kreditni bankama	-	25,511	506	4,252	30,269	-	-	-	-	-
Hartije od vrijednosti	77,958	33,394	968	2,880	115,200	-	-	-	-	-

5. UPRAVLJANJE RIZICIMA (Nastavak)**5.2. Kreditni rizik (Nastavak)****5.2.4. Krediti i potraživanja od banaka i klijenata (Nastavak)****Geografska koncentracija (Nastavak)***u hiljadama EUR*

31.12.2022	<i>Stage 1 i Stage 2</i>					<i>Stage 3</i>				
	Crna Gora	EU	Ostala Evropa	Ostalo	Ukupno	Crna Gora	EU	Ostala Evropa	Ostalo	Ukupno
Fizička lica	2,901	121	1,557	249	4,830	966	6	3	3	979
Gotovinski krediti	2,080	6	122	-	2,208	430	-	3	-	433
Stambeni krediti	231	77	-	-	308	204	-	-	-	204
Kreditne kartice	220	39	183	249	691	11	6	-	3	20
Ostalo	371	-	1,252	-	1,623	322	-	-	-	322
Pravna lica	71,096	-	3,708	69,944	144,748	7,098	1,500	147	-	8,745
Banke i finansijske djelatnosti	1,593	-	-	-	1,593	-	-	-	-	-
Država, javna i lokalna samouprava	19,346	-	-	-	19,346	-	-	-	-	-
Građevinarstvo	4,057	-	200	-	4,257	350	-	-	-	350
Informisanje i komunikacije	4,225	-	-	-	4,225	-	-	-	-	-
Ostalo	1,046	-	1,250	1	2,297	1,356	-	-	-	1,356
Rudarstvo	1,073	-	-	-	1,073	329	-	-	-	329
Saobraćaj i logistika	4,564	-	-	-	4,564	926	-	-	-	926
Stručne, naučne i tehničke djelatnosti	1,566	-	2,258	9,192	13,016	14	1,500	147	-	1,661
Trgovina	5,394	-	-	11,950	17,344	2,363	-	-	-	2,363
Umjetničke, zabavne i rekreativne djelatnosti	4,055	-	-	-	4,055	695	-	-	-	695
Uslužne djelatnosti	24,175	-	-	48,801	72,976	1,066	-	-	-	1,066
Kreditni bankama	-	17,146	6,295	6,202	29,643	-	-	-	-	-
Hartije od vrijednosti	80,923	378	3,461	2,981	87,743	-	-	-	-	-

5. UPRAVLJANJE RIZICIMA (Nastavak)

5.2. Kreditni rizik (Nastavak)

5.2.4. Krediti i potraživanja od banaka i klijenata (Nastavak)

Industrijska koncentracija

Industrijska koncentracija izloženosti Banke kreditnom riziku je prikazana u nastavku:

<i>u hiljadama EUR</i>	Država, javna i lokalna samou- prava	Banke i finansijske djela- tnosti	Stručne, naučne i tehničke djela- tnosti	Uslužne djela- tnosti	Trgovina	Umjetničke, zabavne i rekreativne djelatnosti	Građevi- narstvo	Informi- sanje i komun- ikacije	Rudarstvo	Saobraćaj i logistika	Ostalo	Fizička lica	Ukupno
31.12.2023.													
<i>Finansijska sredstva po amortizovanoj vrijednosti</i>													
Kredit i potraživanja od banaka	-	30,269	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	30,269
Kredit i potraživanja od klijenata	30,167	1	8,041	77,344	20,835	3,639	10,059	4,662	752	6,544	3,641	8,894	174,579
Hartije od vrijednosti	65,791	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	65,791
Ostala finansijska sredstva	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	538	-	538
<i>Finansijska sredstva po fer vrijednosti kroz ostali ukupni rezultat</i>													
Hartije od vrijednosti	48,072	398	-	-	939	-	-	-	-	-	-	-	49,409
<i>Finansijska sredstva koja se drži radi trgovanja</i>													
Hartije od vrijednosti	445	-	-	58	-	-	-	-	-	-	-	-	503
Ostala sredstva	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	3,105	-	3,105
Ukupno	144,475	30,668	8,041	77,402	21,774	3,639	10,059	4,662	752	6,544	7,284	8,894	324,194

5. UPRAVLJANJE RIZICIMA (Nastavak)**5.2. Kreditni rizik (Nastavak)****5.2.4. Krediti i potraživanja od banaka i klijenata (Nastavak)****Industrijska koncentracija (Nastavak)**

<i>u hiljadama EUR</i>	Država, javna i lokalna samouprava	Banke i finansijske djelatnosti	Stručne, naučne i tehničke djelatnosti	Uslužne djelatnosti	Trgovina	Umjetničke, zabavne i rekreativne djelatnosti	Građevinarstvo	Informisanje i komunikacije	Rudarstvo	Saobraćaj i logistika	Ostalo	Fizička lica	Ukupno
31.12.2022.													
<i>Finansijska sredstva po amortizovanoj vrijednosti</i>													
Kredit i potraživanja od banaka	-	29,643	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	29,643
Kredit i potraživanja od klijenata	19,346	1,593	14,676	74,042	19,707	4,750	4,607	4,225	1,403	5,490	3,654	5,808	159,301
Hartije od vrijednosti	58,221	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	58,221
Ostala finansijska sredstva	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	82	-	82
<i>Finansijska sredstva po fer vrijednosti kroz ostali ukupni rezultat</i>													
Hartije od vrijednosti	28,244	378	-	-	900	-	-	-	-	-	-	-	29,522
<i>Finansijska sredstva po fer vrijednosti kroz bilans uspjeha</i>													
Hartije od vrijednosti	425	-	-	43	-	-	-	-	-	-	-	-	468
Ostala sredstva	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2,044	-	2,044
Ukupno	106,236	31,614	14,676	74,085	20,607	4,750	4,607	4,225	1,403	5,490	5,780	5,808	279,281

5. UPRAVLJANJE RIZICIMA (Nastavak)

5.2. Kreditni rizik (Nastavak)

5.2.4. Krediti i potraživanja od banaka i klijenata (Nastavak)

Kreditni pokriveni kolateralima

U nastavku su dati krediti i potraživanja od banaka i klijenata pokriveni kolateralima (dati su pokriveni iznosi):

u hiljadama EUR	Stage 1				Stage 2				Stage 3			
	Nekre- tnine	Depoziti	Ostali kolaterali	Ukupno	Nekre- tnine	Depoziti	Ostali kolaterali	Ukupno	Nekre- tnine	Depoziti	Ostali kolaterali	Ukupno
31.12.2023												
Gotovinski	3,971	22	976	4,970	260	24	41	325	59	-	241	300
Stambeni	195	73	-	268	-	-	-	-	169	-	-	169
Kreditne kartice	-	556	-	556	-	43	-	43	-	3	-	3
Ostalo	81	-	-	81	180	-	181	360	197	-	57	254
Kreditni fizičkim licima	4,248	651	976	5,875	440	67	222	729	425	3	298	726
Velika i srednja preduzeća	18,747	50,621	4,511	73,879	1,567	34,124	389	36,079	2,153	508	1,578	4,240
Država	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Ostalo	281	-	59	340	-	-	-	-	10	-	-	10
Kreditni pravnim licima	19,028	50,621	4,570	74,219	1,567	34,124	389	36,079	2,164	508	1,578	4,250
Ukupno krediti klijentima	23,275	51,272	5,546	80,094	2,006	34,191	611	36,808	2,589	511	1,876	4,976
Kreditni bankama	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-

5. UPRAVLJANJE RIZICIMA (Nastavak)

5.2. Kreditni rizik (Nastavak)

5.2.4. Krediti i potraživanja od banaka i klijenata (Nastavak)

Kreditni pokriveni kolateralima (Nastavak)

u hiljadama EUR	Stage 1				Stage 2				Stage 3			
	Nekre- tnine	Depoziti	Ostali kolaterali	Ukupno	Nekre- tnine	Depoziti	Ostali kolaterali	Ukupno	Nekre- tnine	Depoziti	Ostali kolaterali	Ukupno
31.12.2022												
Gotovinski	73	67	-	140	557	-	-	557	334	-	14	348
Stambeni	223	77	-	300	-	-	-	-	177	-	-	177
Kreditne kartice	-	585	-	585	-	4	-	4	-	3	-	3
Ostalo	89	-	924	1,012	585	-	-	585	322	-	-	322
Kreditni fizičkim licima	385	729	924	2,037	1,142	4	-	1,146	833	3	14	850
Velika i srednja preduzeća	11,235	55,343	279	66,858	3,567	36,710	13	40,291	3,949	540	95	4,584
Država	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Ostalo	420	-	-	420	50	-	-	50	-	-	-	-
Kreditni pravnim licima	11,655	55,343	279	67,278	3,617	36,710	13	40,341	3,949	540	95	4,584
Ukupno krediti klijentima	12,040	56,072	1,203	69,315	4,759	36,714	13	41,486	4,782	543	109	5,434
Kreditni bankama	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-

5. UPRAVLJANJE RIZICIMA (Nastavak)**5.2. Kreditni rizik (Nastavak)****5.2.5. Vanbilansna evidencija***u hiljadama EUR*

31.12.2023.	Nepovučene kreditne linije	Garancije	Nepokriveni akreditivi	Ukupno
Do 1 godine	1,165	1,368	-	2,533
Od 1 do 5 godina	3,933	8,699	-	12,632
Ukupno	5,098	10,067	-	15,165

31.12.2022.	Nepovučene kreditne linije	Garancije	Nepokriveni akreditivi	Ukupno
Do 1 godine	2,640	980	-	3,620
Od 1 do 5 godina	3,625	10,088	-	13,713
Ukupno	6,265	11,068	-	17,333

U nastavku je dat pregled izloženosti i rezervisanja za vanbilansne izloženosti po stage-u:

31.12.2023.	Nepovučene kreditne linije	Garancije	Nepokriveni akreditivi	Ukupno
<i>Izloženost</i>				
Stage 1	4,171	5,656	-	9,827
Stage 2	830	3,910	-	4,740
Stage 3	97	501	-	598
Ukupno	5,098	10,067	-	15,165
<i>Rezervisanje za vanbilans</i>				
Stage 1	87	78	-	165
Stage 2	27	102	-	129
Stage 3	-	4	-	4
Ukupno	114	184	-	298
Neto	4,984	9,883	-	14,867

5. UPRAVLJANJE RIZICIMA (Nastavak)

5.2. Kreditni rizik (Nastavak)

5.2.5. Vanbilansna evidencija (Nastavak)

31.12.2022.	Nepovučene kreditne linije	Garancije	Nepokriveni akreditivi	Ukupno
<i>Izloženost</i>				
Stage 1	4,520	7,000	-	11,520
Stage 2	1,683	3,494	-	5,177
Stage 3	61	574	-	635
Ukupno	6,265	11,068	-	17,333
<i>Rezervisanje za vanbilans</i>				
Stage 1	65	43	-	108
Stage 2	102	17	-	119
Stage 3	3	71	-	74
Ukupno	170	131	-	301
Neto	6,095	10,937	-	17,032

5.3. Tržišni rizik

Banka je izložena tržišnim rizicima. Tržišni rizici se javljaju u slučaju otvorenih pozicija, a zbog promjene kamatnih stopa, promjene kursa valute i promjene cijena hartija od vrijednosti koji se mijenjaju u skladu sa tržišnim fluktuacijama. Limiti za izloženost tržišnim rizicima su interno propisani i usklađeni sa limitima propisanim od strane Centralne banke Crne Gore.

Devizni, pozicijski i robni rizik spadaju u grupu tržišnih rizika, koji su definisani kao rizici ostvarivanja gubitaka po finansijskim instrumentima evidentiranim u bilansu i vanbilansu Banke, uzrokovanih negativnim kretanjima tržišnih cijena.

5.3.1. Devizni rizik

Banka je izložena **deviznom rizikom** i podrazumijeva rizik gubitka koji proizilazi iz promjene kursa valute i/ili promjene cijene zlata.

Devizni rizik predstavlja rizik od negativnih uticaja na finansijski rezultat Banke koji nastaje uslijed promjena deviznog kursa, koji čine:

- **Devizni rizik bilansa uspjeha Banke**

Devizni rizik bilansa uspjeha Banke se mjeri na osnovu ODP Banke. Ova Politika utvrđuje ukupne limite za Banku za ODP. Promjene deviznog kursa mogu direktno uticati na bilans uspjeha Banke ako ona ima značajne devizne pozicije. Tako se zatvaranjem deviznih pozicija umanjuje rizik od gubitaka uslijed promjena deviznog kursa.

5. UPRAVLJANJE RIZICIMA (Nastavak)

5.3. Tržišni rizik (Nastavak)

5.3.1. Devizni rizik (Nastavak)

- **Devizni rizik adekvatnosti kapitala**

Devizni rizik adekvatnosti kapitala bi nastao ukoliko bi se valuta u kojoj se drži kapital Banke razlikovala od valute u kojoj Banka iskazuje većinu sredstava kojima raspolaže. U takvom slučaju depresijacija lokalne valute bi mogla da dovede do značajnog pogoršanja adekvatnosti kapitala i Banka bi imala veća sredstva ponderisana rizikom u odnosu na stabilan kapital u lokalnoj valuti.

Devizni rizik adekvatnosti kapitala je **malo vjerovatan**, budući da Banka svoj kapital drži u lokalnoj, funkcionalnoj valuti (EUR), kao i većinu (gotovo cijelu) imovine (aktive) kojom raspolaže.

Banka nastoji da **održava zatvorenu deviznu poziciju** i vodi računa da otvorena devizna pozicija bude u granicama konzervativnog limita u svakom trenutku. Derivati mogu da se koriste samo za potrebe hedžinga za zatvaranje pozicija Banke, kao i za potrebe likvidnosti.

Sljedeća opšta pravila se primjenjuju na nivou Banke:

- Valuta u kojoj Banka pribavlja finansijska sredstva određuje valutu u kojoj se krediti odobravaju klijentima, i obratno. Banka je dužna da održava ravnotežu između sredstava i obaveza u određenoj valuti, u okviru limita koji su utvrđeni u ovoj Politici da bi se zaštitila od deviznih fluktuacija. Ukoliko to nije moguće, koriste se finansijski instrumenti u mjeri u kojoj su raspoloživi da bi se zatvorila postojeća neusklađenost; i
- Ukoliko Banka obavlja svoje poslovne aktivnosti u domaćoj i u stranim valutama, ona mora da vrši nadzor svoje izloženosti prema promjenama deviznog kursa na dnevnom nivou u cilju održavanja otvorenih pozicija u okviru limita.

Banka identifikuje, mjeri, prati i kontroliše i izvještava o riziku koji proističe iz promjena deviznog kursa i faktora koji utiču na isti.

Služba upravljanja sredstvima je odvojena od poslova kontrole rizika i poslova podrške poslovanju. Ovo odvajanje je izvršeno i odnosi se do i uključujući nivo Upravnog odbora Banke.

Finansijska pozicija i novčani tokovi Banke su izloženi efektima promjena kursa valuta. Izloženost deviznom riziku se redovno prati putem usklađivanja sa limitima propisanim od strane Centralne banke Crne Gore. Izloženost riziku od promjena kursa valuta na dan 31. decembra 2023. godine prikazana je u sljedećoj tabeli:

<i>u hiljadama EUR</i>	USD	GBP	CHF	Ostalo	Ukupno
Devizna sredstva	636	1,649	101	6,868	9,254
Obaveze u devizama	830	1,649	101	6,786	9,366
<i>Neto otvorena pozicija</i>					
31. decembar 2023.	(194)	-	-	82	(112)
31. decembar 2022.	362	-	-	30	392
<i>% osnovnog kapitala</i>					
31. decembar 2023.	(0.87%)	0.00%	0.00%	0.37%	(0.50%)
31. decembar 2022.	1.69%	0.00%	0.00%	0.14%	1.83%

5. UPRAVLJANJE RIZICIMA (Nastavak)**5.3. Tržišni rizik (Nastavak)****5.3.1. Devizni rizik (Nastavak)**

Naredna tabela prikazuje sredstva i obaveze Banke u najznačajnijim valutama na dan 31. decembar 2023. godine:

<i>u hiljadama EUR</i>	USD	GBP	CHF	Ostale strane valute	Ukupno strane valute	Lokalna valuta (EUR)	Ukupno
Novčana sredstva i računi depozita kod centralnih banaka	91	102	55	45	293	77,969	78,262
<i>Finansijska sredstva po amortizovanoj vrijednosti</i>							
Kredit i potraživanja od banaka	381	1,546	45	6,822	8,794	21,468	30,262
Kredit i potraživanja od klijenata	-	-	-	-	-	168,052	168,052
Hartije od vrijednosti	-	-	-	-	-	65,909	65,909
Ostala finansijska sredstva	-	-	-	-	-	514	514
<i>Finansijska sredstva po fer vrijednosti kroz ostali ukupni rezultat</i>							
Hartije od vrijednosti	-	-	-	-	-	49,751	49,751
<i>Finansijska sredstva koja se drže radi trgovanja</i>							
HoV radi trgovanja	-	-	-	-	-	514	514
Derivati koji se drže zbog zaštite od rizika	-	-	-	-	-	-	-
Ostala sredstva	164	1	1	1	167	2,429	2,596
Ukupna finansijska sredstva	636	1,649	101	6,868	9,253	386,606	395,824
<i>Finansijske obaveze koje se iskazuju po amortizovanoj vrijednosti</i>							
Depoziti klijenata	455	1,648	101	5,947	8,151	344,797	352,948
Kredit klijenata koji nijesu banke	-	-	-	-	-	4,288	4,288
Derivatne finansijske obaveze kao instrument zaštite	-	-	-	-	-	-	-
Ostale obaveze	375	1	-	839	1,215	7,708	8,923
Subordinisani dug	-	-	-	-	-	-	-
Ukupne finansijske obaveze	830	1,649	101	6,786	9,366	356,793	366,159
<i>Neto devizna izloženost:</i>							
31. decembar 2023.	(194)	-	-	82	(112)		
31. decembar 2022.	362	-	-	30	392		

5. UPRAVLJANJE RIZICIMA (Nastavak)**5.3. Tržišni rizik (Nastavak)****5.3.2. Rizik od promjene kamatnih stopa**

Rizik od promjene kamatnih stopa novčanih tokova predstavlja rizik da će budući novčani tokovi finansijskog instrumenta biti podložni oscilacijama uslijed promjenljivih kamatnih stopa na tržištu. Kamatni rizik fer vrijednosti predstavlja rizik da će vrijednost finansijskog instrumenta biti podložna oscilacijama uslijed promjenljivih kamatnih stopa na tržištu. Banka je izložena efektima promjene važećih kamatnih stopa na tržištu i to po osnovu rizika od promjene kamatnih stopa na novčane tokove. Kao posljedica takvih promjena može doći do povećanja kamatnih marži, međutim, one mogu umanjiti dobit ili dovesti do gubitka u slučaju neočekivanih kretanja. Kamatne stope se zasnivaju na tržišnim stopama tako da Banka redovno vrši ponovno određivanje cijena.

Naredna tabela prikazuje kamatonosna i nekamatonosna sredstva i obaveze Banke na dan 31. decembra 2023. godine:

<i>u hiljadama EUR</i>	Kamato- nosno	Nekamatonosno	Ukupno
Novčana sredstva i računi depozita kod centralnih banaka	9,865	68,397	78,262
<i>Finansijska sredstva po amortizovanoj vrijednosti</i>			-
Kredit i potraživanja od banaka	-	30,262	30,262
Kredit i potraživanja od klijenata	168,052	-	168,052
Hartije od vrijednosti	65,909	-	65,909
Ostala finansijska sredstva	-	514	514
<i>Finansijska sredstva po fer vrijednosti kroz ostali ukupni rezultat</i>			
Hartije od vrijednosti	49,751	-	49,751
<i>Finansijska sredstva koja se drže radi trgovanja</i>			
HoV radi trgovanja	456	58	514
Derivati koji se drže zbog zaštite od rizika	-	-	-
Ostala sredstva	1,332	1,264	2,596
Ukupna finansijska sredstva	295,365	100,495	395,860
<i>Finansijske obaveze koje se iskazuju po amortizovanoj vrijednosti</i>			
Depoziti banaka i centralnih banaka	-	-	-
Depoziti klijenata	116,525	236,423	352,948
Kredit klijenata koji nijesu banke	4,288	-	4,288
Derivatne finansijske obaveze kao instrument zaštite	-	-	-
Ostale obaveze	-	8,923	8,923
Subordinisani dug	-	-	-
Ukupne finansijske obaveze	120,813	245,346	366,159
<i>Izloženost riziku promjene kamatnih stopa:</i>			
31. decembar 2023.	174,552	(144,851)	29,701
31. decembar 2022.	117,995	(98,707)	19,288

5. UPRAVLJANJE RIZICIMA (Nastavak)

5.3. Tržišni rizik (Nastavak)

5.3.2. Rizik od promjene kamatnih stopa (Nastavak)

Banka se finansira i odobrava plasmane po fiksnim kamatnim stopama. Krediti pravnim licima su odobreni po sljedećim kamatnim stopama:

- Kratkoročni krediti sa fiksnom kamatnom stopom: 3,50% - 8,50%
- Dugoročni krediti sa fiksnom kamatnom stopom: 2,00% - 8,00%

Aktivne kamatne stope koje su primjenjene na odobrene kredite fizičkim licima u toku 2023. godine su sljedeće:

Vrsta kredita	Kamatna stopa
UCB gotovinski krediti sa depozitom kao obezbjeđenjem	2.0% - 6.00%
UCB gotovinski krediti sa hipotekom kao obezbjeđenjem	5.50% - 9.00%
Gotovinski krediti	6.0% - 11.00%
Studentski krediti	8.50%
Kredit za razvoj turizma	7.50% - 9.00%
Mikro krediti	10.0% - 13.00%
Kredit penzionerima	7.50% - 8.50%

Pasivne kamatne stope koje su primjenjene na primljene depozite pravnih lica toku 2023. godine su sljedeće:

Vrsta depozita	Kamatna stopa
Kratkoročni depoziti	0.00% ¹ - 1.50%
Dugoročni depoziti	0.00% - 2.75%

Pasivne kamatne stope koje su primjenjene na primljene depozite fizičkih lica u toku 2023. godine su sljedeće:

Vrsta depozita	Kamatna stopa
Depoziti po viđenju	-
<i>Oročeni depoziti u EUR:</i>	
- 3 mjeseca	0.60%
- 6 mjeseci	1.00%
- 12 mjeseci	1.25%
- 24 mjeseca	2.00%
-36 mjeseci	2.50%
<i>Oročeni depoziti u stranim valutama:</i>	
- 6 mjeseci	0.20%
- 12 mjeseci	0.40%
- 24 mjeseca	0.60%

¹ 0,00% se odnosi na keš kolaterale

5. UPRAVLJANJE RIZICIMA (Nastavak)

5.4. Rizik likvidnosti

Grupa je izložena riziku likvidnosti, odnosno riziku nastanka negativnih efekata na finansijski rezultat i kapital Banke koji proizlazi iz nesposobnosti Banke da izvrši svoje dospjele obaveze bez neprihvatljivih gubitaka. Dakle, rizik likvidnosti se definiše kao rizik da banka neće moći obezbijediti dovoljno novčanih sredstava za izmirenje obaveza u trenutku njihove dospelosti, ili rizik da će Grupa za izmirenje obaveza morati obezbjeđivati novčana sredstva uz troškove koji su veći od uobičajenih. Prema tome, rizik likvidnosti se kategorizuje u sljedeće pod-kategorije:

- Rizik likvidnosti izvora finansiranja; i
- Tržišni rizik likvidnosti

Rizik likvidnosti izvora finansiranja predstavlja nemogućnost obnavljanja postojećih izvora sredstava i/ili prikupljanja novih izvora u kratkom roku, po prihvatljivoj cijeni (postojeći depoziti se neće obnoviti, novi (svježi) izvor finansiranja se ne može pribaviti, ili ako može, trošak pribavljanja je po cijeni koja je nepovoljnija i sl.). Najznačajnija podkategorija rizika likvidnosti izvora finansiranja jeste strukturni rizik likvidnosti, a koji nastaje uslijed značajne ročne neusklađenosti aktive i pasive Banke, odnosno njenih budućih priliva i odliva. Posljedica je neodgovarajuće politike ročne transformacije sredstava.

Tržišni rizik likvidnosti predstavlja nemogućnost pretvaranja određenih oblika aktive u likvidna sredstva (gotovinu) na finansijskom tržištu brzo, lako i uz minimalne gubitke u vrijednosti. Dakle, tržišni rizik likvidnosti predstavlja rizik nemogućnosti prodaje finansijskih instrumenata po prihvatljivoj cijeni i u potrebnom roku. Otežano konvertovanje aktive u gotovinu može biti posljedica kako eksternih (sistemskih) faktora rizika kao što je npr. nedovoljna dubina tj. likvidnost tržišta, tako i internih faktora vezanih za samu Banku (npr. nelikvidna aktiva u portfoliju Banke).

Grupa, dakle, razmatra sve ključne izvore rizika likvidnosti kojima bi mogla biti izložena: rizik gubitka finansiranja od strane stanovništva i pravnih lica, intradnevni rizik likvidnosti, rizik koncentracije izvora finansiranja (diversifikacija izvora finansiranja), valutni rizik likvidnosti, tržišni rizik likvidnosti, rizik likvidnosti vanbilansnih pozicija i sl. Svi detalji u vezi sa ključnim izvorima rizika likvidnosti obuhvaćeni su posebnim internim aktom Banke – Metodologija za postupak procjene adekvatnosti likvidnosti (ILAAP).

Osim Strategije upravljanja rizicima, upravljanje rizikom likvidnosti propisano je sljedećim internim aktima:

- Politikom za procjenu adekvatnosti likvidnosti (ILAAP politika);
- Politikom upravljanja rizikom likvidnosti;
- Metodologijom za postupak procjene adekvatnosti likvidnosti (ILAAP metodologija);
- Planom postupanja u nepredviđenim okolnostima-kriza likvidnosti; i
- Metodologijom za utvrđivanje stabilnog nivoa depozita po viđenju i sl.

Banka prilagođava svoje poslovanje obzirom na rizik likvidnosti u skladu sa zakonskim odredbama i internom politikom upravljanja rizikom likvidnosti. Banka dnevno upravlja rezervama likvidnosti istovremeno osiguravajući ispunjavanje svih potreba klijenata.

Banka upravlja rizikom likvidnosti korišćenjem sljedećih pokazatelja:

- Dnevni regulatorni pokazatelj likvidnosti;
- Dekadni regulatorni pokazatelj likvidnosti;
- Gep analiza likvidnosti;
- Pokazatelj likvidne pokrivenosti - LCR (Liquidity coverage ratio); i
- Koncentracija izvora finansiranja.

5. UPRAVLJANJE RIZICIMA (Nastavak)

5.4. Rizik likvidnosti (Nastavak)

Ročna usklađenost finansijske imovine i obaveza prema preostalom očekivanom dospjeću na 31.12.2023.

<i>u hiljadama EUR</i>	Do 1 mjeseca	Od 1 do 3 mjeseca	Od 3 do 6 mjeseci	Od 6 do 12 mjeseci	Od 1 do 5 godina	Preko 5 godina	Ukupno
Novčana sredstva i računi depozita kod centralnih banaka	68,397	-	-	-	9,865	-	78,262
<i>Finansijska sredstva po amortizovanoj vrijednosti</i>							-
Kredit i potraživanja od banaka	29,779	-	-	-	483	-	30,262
Kredit i potraživanja od klijenata	1,174	20,616	2,333	15,674	66,531	61,724	168,052
Hartije od vrijednosti	-	-	12,847	-	36,431	16,631	65,909
Ostala finansijska sredstva	514	-	-	-	-	-	514
<i>Finansijska sredstva po fer vrijednosti kroz ostali ukupni rezultat</i>							
Hartije od vrijednosti	5,989	9,933	3,954	-	22,702	7,173	49,751
<i>Finansijska sredstva koja se drže radi trgovanja</i>							
HoV radi trgovanja	-	-	-	-	514	-	514
Derivati koji se drže zbog zaštite od rizika	-	-	-	-	-	-	-
Ostala sredstva	97	49	342	737	1,807	-	3,032
Ukupna finansijska sredstva	105,950	30,598	19,476	16,411	138,333	85,528	396,296
<i>Finansijske obaveze koje se iskazuju po amortizovanoj vrijednosti</i>							
Depoziti banaka i centralnih banaka							
i depoziti klijenata	59,857	43,415	35,524	28,462	184,945	745	352,948
Kredit klijenata koji nijesu banke	26	51	77	384	2,576	1,174	4,288
Derivatne finansijske obaveze kao instrument zaštite	-	-	-	-	-	-	-
Ostale obaveze	8,566	2	19	229	34	-	8,850
Subordinisani dug	-	-	-	-	-	-	-
Ukupne finansijske obaveze	68,449	43,468	35,620	29,075	187,555	1,919	366,086
<i>Ročna neusklađenost</i>							
31. decembar 2023.	37,501	(12,870)	(16,144)	(12,664)	(49,222)	83,609	30,210
Kumulativni Gap	37,501	24,631	8,487	(4,177)	(53,399)	30,210	
<i>% od ukupnog izvora sredstava</i>	9.3%	6.1%	2.1%	-1.0%	-13.3%	7.5%	
31. decembar 2022.	132,979	(39,478)	(19,144)	(14,527)	(77,004)	34,811	18,637
Kumulativni Gap	132,979	93,501	74,357	59,830	(17,174)	17,637	
<i>% od ukupnog izvora sredstava</i>	29.65%	20.85%	16.58%	13.34%	-3.82%	3.93%	

5. UPRAVLJANJE RIZICIMA (Nastavak)

5.4. Rizik likvidnosti (Nastavak)

Grupa je, na osnovu istorijskog kretanja depozita po viđenju, razvila Metodologiju za utvrđivanje stabilnog nivoa ovih depozita, na osnovu čega je izvršila adekvatan preraspored depozita po viđenju, po kojoj kumulativni GAP pokriva sve negativne GAP-ove u ostalim vremenskim intervalima.

Metodologija za utvrđivanje stabilnog nivoa depozita pod prvim korakom podrazumijeva povlačenje dnevnog stanja corporate i retail avista depozita za 2019.g., 2020.g., 2021.g., 2022.g. a zaključno sa 31.07.2023.g. Nakon povlačenja baze podataka računa se minimalna, maksimalna i prosječna vrijednost depozita iz posmatrane serije. Na osnovu nivoa minimalne, odnosno maksimalne vrijednosti utvrđuje se nivo bucketa za koji se u sledećim iteracijama utvrđuje učestalost ponavljanja po iznosima. Na osnovu obrađenih podataka uz pomoć Histogram analize, utvrđuje se stabilni dio avista depozita kao odnos minimalni/prosječni iznos x 100, odnosno minimalni/ ponderisani prosječni iznos x 100, te se iz prudencijalnih razloga primjenjuje niža vrijednost.

Naredna tabela prikazuje ročnost finansijskih obaveza prema preostalom ugovorenom roku dospelja (nediskontovani tokovi gotovine):

u hiljadama EUR

31.12.2023.	Po viđenju	Do 1 mjeseca	Od 1 do 3 mjeseca	Od 3 do 12 mjeseci	Od 1 do 5 godina	Preko 5 godina	Ukupno
<i>Fin.obaveze po amort. vr.</i>							
Depoziti banaka i klijenata	236,424	4,355	3,882	35,873	71,669	745	352,948
Kreditni klijenata koji nijesu banke	26	51	77	384	2,576	1,174	4,288
Derivatne finansijske obaveze kao instrument zaštite	-	-	-	-	-	-	-
Ostale obaveze	8,566	2	19	229	34	-	8,850
Subordinisani dug	-	-	-	-	-	-	-
Ukupne finansijske obaveze	245,016	4,408	3,978	36,486	74,279	1,919	366,086

u hiljadama EUR

31.12.2022.	Po viđenju	Do 1 mjeseca	Od 1 do 3 mjeseca	Od 3 do 12 mjeseci	Od 1 do 5 godina	Preko 5 godina	Ukupno
<i>Fin.obaveze po amort. vr.</i>							
Depoziti banaka i klijenata	302,180	20,190	17,249	19,438	75,495	1,781	436,333
Kreditni klijenata koji nijesu banke	39	103	58	276	2,801	1,622	4,899
Derivatne finansijske obaveze kao instrument zaštite	-	-	-	-	-	-	-
Ostale obaveze	5,752	967	174	158	159	-	7,210
Subordinisani dug	-	-	-	-	-	-	-
Ukupne finansijske obaveze	307,971	21,260	17,481	19,872	78,455	3,403	448,442

5. UPRAVLJANJE RIZICIMA (Nastavak)**5.5. Fer vrijednost finansijskih sredstava i obaveza**

Poređenje fer i knjigovodstvene vrijednosti finansijske aktive

u hiljadama EUR	Knjigovodstvena		Fer vrijednost	
	2023	2022	2023	2022
Novčana sredstva i računi depozita kod centralnih banaka	78,262	194,323	78,262	194,323
<i>Finansijska sredstva po amortizovanoj vrijednosti</i>				
Kredit i potraživanja od banaka	30,262	29,643	30,262	29,643
Kredit i potraživanja od klijenata	168,052	152,230	168,052	152,230
Hartije od vrijednosti	65,909	58,311	61,472	44,267
Ostala finansijska sredstva	514	38	514	38
<i>Finansijska sredstva po fer vrijednosti kroz ostali ukupni rezultat</i>				
Hartije od vrijednosti	49,751	29,930	49,751	29,930
<i>Finansijska sredstva koja se drže radi trgovanja</i>				
HoV radi trgovanja	514	479	514	479
Derivati koji se drže zbog zaštite od rizika	-	-	-	-
Ostala sredstva	2,596	1,854	2,596	1,854
Ukupna finansijska sredstva	395,860	466,808	391,423	452,764
<i>Finansijske obaveze koje se iskazuju po amortizovanoj vrijednosti</i>				
Depoziti banaka i depoziti klijenata	352,948	436,333	352,948	436,333
Kredit klijenata koji nijesu banke	4,288	4,899	4,288	4,899
Derivatne finansijske obaveze kao instrument zaštite	-	-	-	-
Ostale obaveze	8,923	6,253	8,923	6,253
Subordinisani dug	-	-	-	-
Ukupne finansijske obaveze	366,159	447,485	366,159	447,485

Ne postoje dostupne tržišne cijene za određeni dio finansijskih instrumenata Banke. U uslovima u kojima nema dostupnih tržišnih cijena, fer vrijednost se procjenjuje primjenom modela diskontovanja novčanih tokova ili drugih modela. Promjene pretpostavki koje leže u osnovi procjena, uključujući diskontne stope i procijenjene novčane tokove, u značajnoj mjeri utiču na procjene. Stoga utvrđene procjene fer vrijednosti se mogu razlikovati od ostvarenih prilikom aktuelne prodaje finansijskog instrumenta.

Prilikom procjene fer vrijednosti finansijskih instrumenata za koje se može utvrditi ovakva vrijednost primijenjeni su sljedeći metodi i pretpostavke:

Kredit i potraživanja od banaka

Potraživanja od drugih banaka obuhvataju međubankarske plasmane i pozicije u procesu naplate. Fer vrijednost plasmana sa fiksnom kamatnom stopom i prekonoćnih depozita je približno jednaka knjigovodstvenoj vrijednosti ovih finansijskih sredstava iskazanoj na dan bilansa stanja.

5. UPRAVLJANJE RIZICIMA (Nastavak)

5.5. Fer vrijednost finansijskih sredstava i obaveza (Nastavak)

Kredit i potraživanja od klijenata

U cilju utvrđivanja fer vrijednosti kredita klijentima sa fiksnom kamatnom stopom iskazanih po amortizovanoj vrijednosti, izvršeno je poređenje kamatnih stopa po kojima su krediti odobravani klijentima sa raspoloživim informacijama o preovlađujućim tržišnim kamatnim stopama u bankarskom sektoru Crne Gore, odnosno prosječnim ponderisanim kamatnim stopama po djelatnostima.

Rukovodstvo Grupe smatra da kamatne stope Banke ne odstupaju značajno od preovlađujućih tržišnih kamatnih stopa u bankarskom sektoru Crne Gore, te shodno tome fer vrijednost kredita je klijentima obračunata kao sadašnja vrijednost budućih novčanih tokova diskontovanih primjenom važećih tržišnih stopa, odnosno prosječnih ponderisanih kamatnih stopa za bankarski sektor, ne odstupaju značajno od iskazanih knjigovodstvenih vrijednosti kredita na dan bilansa stanja. Po mišljenju Rukovodstva Grupe, iznosi u finansijskim izvještajima odražavaju realnu vrijednost koja je u datim okolnostima najvjerodostojnija i najkorisnija za potrebe finansijskog izvještavanja.

Hartije od vrijednosti

Obveznice se vrednuju po fer vrijednosti na osnovu tržišnih cijena. Na dan 31. decembra 2023. godine, tržišne cijene obveznica vrednovanih po fer vrijednosti u portfoliju Banke su bile dostupne.

Finansijske obaveze

Za depozite po viđenju, kao i depozite sa preostalim rokom dospelja kraćim od godinu dana, pretpostavka je da procijenjena fer vrijednost ne odstupaju značajno od knjigovodstvenih vrijednosti. Prema mišljenju Upravnog odbora kamatne stope Banke su usklađene sa važećim tržišnim kamatnim stopama, i shodno tome iznosi u finansijskim izvještajima odražavaju realnu vrijednost koja u datim okolnostima najvjerodostojnije odražava fer vrijednost depozita sa fiksnom kamatnom stopom i preostalim rokom dospelja dužim od godinu dana.

Fer vrijednost obaveza po kreditima sa varijabilnom kamatnom stopom pretpostavka je da je aproksimativna knjigovodstvenoj vrijednosti ovih obaveza na dan izvještavanja.

5.5.1. Hijerarhija fer vrijednosti

Računovodstveni propisi važeći u Crnoj Gori, kao i primjena MSFI 13, zahtijevaju objelodanjivanje mjerenja fer vrijednosti prema sljedećim hijerarhijskim nivoima:

- kotirane cijene (nekorigovane) na aktivnom tržištu za ista sredstva ili iste obaveze (nivo1);
- informacije, osim kotiranih cijena uključenih u nivo 1, koje su zasnovane na dostupnim tržišnim podacima za sredstva ili obaveze, bilo direktno (tj. cijene) ili indirektno (tj. izvedeni iz cijena) (nivo 2),
- informacije o sredstvu ili obavezi koje nijesu zasnovane na dostupnim tržišnim podacima (nivo 3).

5. UPRAVLJANJE RIZICIMA (Nastavak)

5.5. Fer vrijednost finansijskih sredstava i obaveza (Nastavak)

5.5.1. Hijerarhija fer vrijednosti (nastavak)

Fer vrijednost finansijskih instrumenata kojima se trguje na aktivnom tržištu zasniva se na kotiranim tržišnim cijenama na dan bilansa stanja. Fer vrijednost finansijskih instrumenata kojima se ne trguje na aktivnom tržištu utvrđuje se različitim tehnikama procjene. Grupa primjenjuje različite metode i utvrđuje pretpostavke koje se zasnivaju na tržišnim uslovima koji postoje na datum bilansa stanja. Te metode uključuju kotirane tržišne cijene ili kotirane cijene za slične instrumente, te procijenjene diskontovane vrijednosti novčanih tokova.

u hiljadama EUR

31. decembar 2023.	Nivo 1	Nivo 2	Nivo 3	Ukupno
<i>Finansijska sredstva po fer vrijednosti kroz ostali ukupni rezultat</i>				
Hartije od vrijednosti	49,751	-	-	49,751
<i>Finansijska sredstva koja se drže radi trgovanja</i>				
HoV radi trgovanja	514	-	-	514
Derivati koji se drže zbog zaštite od rizika	-	-	-	-
Ukupna sredstva	50,265	-	-	50,265
Derivatne finansijske obaveze kao instrument zaštite	-	-	-	-
Ukupne obaveze	-	-	-	-
31. decembar 2022.	Nivo 1	Nivo 2	Nivo 3	Ukupno
<i>Finansijska sredstva po fer vrijednosti kroz ostali ukupni rezultat</i>				
Hartije od vrijednosti	29,930	-	-	29,930
<i>Finansijska sredstva koja se drže radi trgovanja</i>				
HoV radi trgovanja	479	-	-	479
Derivati koji se drže zbog zaštite od rizika	-	-	-	-
Ukupna sredstva	30,409	-	-	30,409
Derivatne finansijske obaveze kao instrument zaštite	-	-	-	-
Ukupne obaveze	-	-	-	-

5. UPRAVLJANJE RIZICIMA (Nastavak)

5.5. Fer vrijednost finansijskih sredstava i obaveza (Nastavak)

5.5.1. Hijerarhija fer vrijednosti (nastavak)

Hijerarhija fer vrijednosti finansijskih instrumenata koje nisu vrednovani po fer vrijednosti

Procijenjena fer vrijednost finansijskih instrumenata koje nisu vrednovane po fer vrijednosti, prema hijerarhiji fer vrijednosti, data je u narednoj tabeli:

31.12.2023	Nivo 1	Nivo 2	Nivo 3	Ukupno
Finansijska sredstva:				
Novčana sredstva i računi depozita kod centralnih banaka	78,262	-	-	78,262
<i>Finansijska sredstva po amortizovanoj vrijednosti</i>				
Kredit i potraživanja od banaka	30,262	-	-	30,262
Kredit i potraživanja od klijenata	-	-	168,052	168,052
Hartije od vrijednosti	65,909	-	-	65,909
Ostala finansijska sredstva	-	-	514	514
Ostala sredstva	-	-	3,113	3,113
Ukupno	174,433		171,679	346,112
31.12.2022	Nivo 1	Nivo 2	Nivo 3	Ukupno
Finansijska sredstva:				
Novčana sredstva i računi depozita kod centralnih banaka	194,323	-	-	194,323
<i>Finansijska sredstva po amortizovanoj vrijednosti</i>				
Kredit i potraživanja od banaka	29,643	-	-	29,643
Kredit i potraživanja od klijenata	-	-	152,230	152,230
Hartije od vrijednosti	58,311	-	-	58,311
Ostala finansijska sredstva	-	-	38	38
Ostala sredstva	-	-	4,037	4,037
Ukupno	282,277		156,305	438,582

5. UPRAVLJANJE RIZICIMA (Nastavak)

5.6. Upravljanje kapitalom

Upravljanje kapitalom ima za cilj:

- usaglašenost sa propisima regulatora,
- zaštitu sposobnosti Banke da održi stalnost poslovanja kako bi bila u mogućnosti da obezbijedi isplate akcionarima i naknade ostalim vlasnicima, i
- obezbjeđenje kapitala za podršku daljeg razvoja Banke.

Upravni odbor Banke vrši kontrolu adekvatnosti kapitala korišćenjem metodologije i limita propisanih od strane Centralne banke Crne Gore Odlukom o adekvatnosti kapitala kreditne institucije („Sl. list CG“, br. 128/20, 140/21 i 144/22). U skladu sa propisima, Banka kvartalno dostavlja pojedinačne i konsolidovane izvještaje o stanju i strukturi kapitala Centralnoj banci Crne Gore.

Koeficijent adekvatnosti kapitala se izračunava na sljedeći način:

- Koeficijent adekvatnosti redovnog osnovnog kapitala izračunava se kao odnos redovnog osnovnog kapitala kreditne institucije i ukupnog iznosa izloženosti riziku, izražen u procentima;
- Koeficijent adekvatnosti osnovnog kapitala izračunava se kao odnos osnovnog kapitala kreditne institucije i ukupnog iznosa izloženosti riziku, izražen u procentima;
- Koeficijent adekvatnosti ukupnog kapitala izračunava se kao odnos regulatornog kapitala kreditne institucije i ukupnog iznosa izloženosti riziku, u procentima.

Regulatorni kapital (Own funds) Banke sastoji se od zbira osnovnog kapitala (Tier 1 capital) i dopunskog kapitala (Tier 2 capital). Osnovni kapital sastoji se od redovnog osnovnog kapitala (Common Equity Tier 1 capital – CET1) i dodatnog osnovnog kapitala (Additional Tier 1 capital – AT1).

Redovni osnovni kapital banke se sastoji od:

- uplaćeni akcionarski kapital po nominalnoj vrijednosti, isključujući kumulativne povlašćene akcije;
- naplaćene emisije premije;
- rezerve za procijenjene gubitke po regulatornom zahtjevu, izdvojene u skladu sa odlukom kojom se propisuju minimalni standardi za upravljanje kreditnim rizikom u bankama;
- rezerve koje su formirane na teret dobiti nakon njenog oporezivanja (zakonske, statutarne i druge rezerve);
- neraspoređena dobit iz prethodnih godina;
- iznos dobiti u tekućoj godini, ukoliko je skupština akcionara, donijela odluku da bude uključena u osnovni kapital Banke.

Odbitne stavke pri izračunavanju redovnog osnovnog kapitala Banke su:

- gubitak iz prethodnih godina;
- gubitak iz tekuće godine;
- nematerijalna imovina u obliku goodwilla, licenci, patenata, zaštitnih znakova i koncesija;
- nominalni iznos stečenih sopstvenih akcija, isključujući kumulativne povlašćene akcije;
- nerealizovani gubitak po osnovu vrednosnog usklađivanja finansijske imovine raspoložive za prodaju, po fer vrijednosti;
- pozitivna razlika između iznosa obračunatih rezervacija za potencijalne gubitke i zbira iznosa ispravke vrijednosti za stavke bilansne aktive i rezervisanja za vanbilansne stavke;

5. UPRAVLJANJE RIZICIMA (Nastavak)

5.6. Upravljanje kapitalom (Nastavak)

- iznos prekoračenja limita ulaganja u nepokretnosti i osnovna sredstva, utvrđenog posebnim propisom Centralne banke Crne Gore.
- AVA (Banka primjenjuje pojednostavljeni pristup za utvrđivanje AVA u skladu sa članom 110. Odluke o adekvatnosti kapitala kreditnih institucija, po kome se AVA određuje kao 0.1% zbira apsolutnih vrijednosti aktive mjerene po fer vrijednosti).

Zbir dopunskih elemenata dopunskog kapitala, umanjen za zbir odbitnih stavki, predstavlja dopunski kapital Banke.

Dopunski kapital Banke se sastoji od:

- nominalni iznos uplaćenih povlašćenih kumulativnih akcija;
- naplaćene emisije premije po osnovu kumulativnih prioritetnih akcija;
- iznos opštih rezervi, a najviše do 1.25% ukupne rizikom ponderisane aktive;
- subordinisani dug, za koji su ispunjeni uslovi iz Odluke CBCG o adekvatnosti kapitala;
- hibridni instrumenti, za koje su ispunjeni uslovi iz Odluke CBCG o adekvatnosti kapitala;
- revalorizacija rezerve za nepokretnosti u vlasništvu Banke.

Odbitne stavke pri izračunavanju dopunskog kapitala su:

- stečene sopstvene povlašćene kumulativne akcije;
- potraživanja i potencijalne obaveze obezbijeđene hibridnim instrumentima ili subordinisanim dugom Banke do iznosa u kojem su ti instrumenti uključeni u dopunski kapital.

U skladu sa propisima Centralne banke Crne Gore, Banka je obavezna da u svakom trenutku ispunjava sljedeće zahtjeve za kapitalom propisane članom 134 Zakona o kreditnim institucijama ("Sl. list CG", br. 72/19, 82/20 i 8/21):

- koeficijent adekvatnosti redovnog osnovnog kapitala od 4.5%;
- koeficijent adekvatnosti osnovnog kapitala od 6%; i
- koeficijent adekvatnosti ukupnog kapitala od 8%.

Osim navedenog, Centralna banka Crne Gore je u maju 2023.godine izvršila sveobuhvatnu supervizorsku ocjenu poslovanja Banke (finansijske informacije sa stanjem na dan 31.03.2023.godine) i utvrdila nove limite na osnovu rezultata, koji su pokazali da identifikovani rizici predstavljaju nizak do umjeren rizik za održivost poslovanja. Imajući u vidu navedeno, utvrđeni su novi regulatorni zahtjevi koje je Banka dužna da ispunjava:

- koeficijent adekvatnosti redovnog osnovnog kapitala od 9.81%;
- koeficijent adekvatnosti osnovnog kapitala od 12%;
- koeficijent adekvatnosti ukupnog kapitala od 11.67%; i
- koeficijent adekvatnosti ukupnog kapitala uključujući kombinovani bafer (za 2023. godinu iznosi 3.25%) od 14.92%

Banka je dužna da obim svog poslovanja uskladi sa propisanim pokazateljima, odnosno da obim i strukturu svojih rizičnih plasmana uskladi sa Zakonom o kreditnim institucijama i propisima Centralne banke Crne Gore. Na dan 31. decembra 2023. godine, koeficijent adekvatnosti ukupnog kapitala obračunat od strane Banke iznosi 26.73%, a Grupe 26.72% (2022. godine: koeficijent adekvatnosti ukupnog kapitala Banke iznosi 28.24%, a Grupe 29.18%). Usaglašenost Banke sa regulatornim pokazateljima je data u Napomeni 29.

5. UPRAVLJANJE RIZICIMA (Nastavak)

5.6. Upravljanje kapitalom (Nastavak)

Struktura regulatornog kapitala na dan 31. decembar 2023. godine:

REGULATORNI KAPITAL	22,043
OSNOVNI KAPITAL (Tier 1)	22,043
REDOVNI OSNOVNI KAPITAL (CET 1)	22,043
Instrumenti kapitala koji se priznaju kao redovni osnovni kapital	13,124
Neraspoređena (zadržana) dobit	14,300
Akumulirana ostala sveobuhvatna dobit (ukupni ostali rezultat) - FVOCI	-2,241
Ostali dobici ili gubici uključeni u ostalu sveobuhvatnu dobit u skladu sa MRS 1	-31
(-) usklađivanja vrednovanja zbog zahtjeva za oprezno (prudencijalno) vrednovanje (AVA)	50
(-) Ostala nematerijalna imovina	527
(-) Pozitivna razlika između iznosa obračunatih rezervacija za potencijalne gubitke i zbira iznosa ispravke vrijednosti za stavke bilansne aktive i rezervisanja za vanbilansne stavke klasifikovane kao dobra aktiva	2,180
(-) Pozitivna razlika između iznosa obračunatih rezervacija za potencijalne gubitke i zbira iznosa ispravke vrijednosti za stavke bilansne aktive i rezervisanja za vanbilansne stavke klasifikovane kao nekvalitetne izloženosti na koje se ne primjenjuje odbitna stavka od redovnog osnovnog kapitala iz člana 18 tačka 13 Odluke o adekvatnosti kapitala kreditnih institucija (nastale prije početka primjene te odluke)	352
DODATNI OSNOVNI KAPITAL (AT1)	0
DOPUNSKI KAPITAL (Tier 2)	0

Izloženost riziku prema vrstama rizika:

UKUPAN IZNOS IZLOŽENOSTI RIZIKU	82,507
IZNOSI RIZIKOM PONDERISANOJ IZLOŽENOSTI KREDITNOM RIZIKU, KREDITNOM RIZIKU DRUGE UGOVORNE STRANE I SLOBODNE ISPORUKE	61,265
Standardizovani pristup	61,265
UKUPAN IZNOS IZLOŽENOSTI OPERATIVNOM RIZIKU	21,241
Jednostavni pristup operativnom riziku	21,241

5. UPRAVLJANJE RIZICIMA (Nastavak)

5.6. Upravljanje kapitalom (Nastavak)

Struktura regulatornog kapitala na dan 31. decembar 2023. godine:

Koeficijent osnovnog kapitala (Tier 1) - min 4,5%	26,72%
Višak (+)/manjak (–) redovnog osnovnog kapitala	18,330
Višak (+)/manjak (–) redovnog osnovnog kapitala uključujući bafer	15,640
Višak (+)/manjak (–) OCR redovnog osnovnog kapitala	13,937
Koeficijent osnovnog kapitala (Tier 1) - min 6%	26,72%
Višak (+)/manjak (–) osnovnog kapitala	17,092
Višak (+)/manjak (–) OCR osnovnog kapitala	12,132
Koeficijent ukupnog kapitala (TCR) - min 8%	26,72%
Višak (+)/manjak (–) ukupnog kapitala	15,442
Višak (+)/manjak (–) OCR ukupnog kapitala	9,725

5. UPRAVLJANJE RIZICIMA (Nastavak)**5.7. Analize osjetljivosti****5.7.1. Analiza osjetljivosti na devizni rizik**

Upravljanje izloženošću deviznom riziku, pored analize potraživanja i obaveza Banke iskazanih u stranoj valuti, uključuje i analizu osjetljivosti na promjene deviznog kursa. U sljedećoj tabeli je prikazan scenario promjene deviznog kursa u rasponu od +10% do -10% u odnosu na EUR.

u hiljadama EUR

	Ukupno	Iznos u stranoj valuti	10%	-10%
Novčana sredstva i računi depozita kod centralnih banaka	78,262	293	29	(29)
<i>Finansijska sredstva po amortizovanoj vrijednosti</i>				
Kredit i potraživanja od banaka	30,262	8,793	879	(879)
Kredit i potraživanja od klijenata	168,052	-	-	-
Hartije od vrijednosti	65,909	-	-	-
Ostala finansijska sredstva	514	-	-	-
<i>Finansijska sredstva po fer vrijednosti kroz ostali ukupni rezultat</i>				
Hartije od vrijednosti	49,751	-	-	-
<i>Finansijska sredstva koja se drže radi trgovanja</i>				
HoV radi trgovanja	514	-	-	-
Ostala sredstva	2,596	167	17	(17)
Ukupna finansijska sredstva	395,860	9,253	925	(925)
<i>Finansijske obaveze koje se iskazuju po amortizovanoj vrijednosti</i>				
Depoziti banaka i centralnih banaka	-	-	-	-
Depoziti klijenata	352,948	8,151	815	(815)
Kredit klijenata koji nijesu banke	4,288	-	-	-
Derivatne finansijske obaveze kao instrument zaštite	-	-	-	-
Ostale obaveze	8,923	1,215	121	(121)
Subordinisani dug	-	-	-	-
Ukupne finansijske obaveze	366,159	9,366	936	(936)
<i>Neto devizna izloženost:</i>				
31. decembar 2023.			(11)	11
31. decembar 2022.			(23)	23

Na dan 31. decembra 2023. godine, pod pretpostavkom da su svi ostali parametri nepromijenjeni promjenom deviznog kursa EUR u odnosu na ostale valute za +10% odnosno -10%, dobit Banke bi se smanjila, odnosno povećala za iznos od EUR 11 hiljade (31. decembar 2022. godine: EUR 23 hiljade). Uzrok male izloženosti Banke promjeni deviznog kursa je činjenica da je najveći dio potraživanja i obaveza Banke izražen u EUR, kao i da se, kroz derivate koji služe za zaštitu od deviznog rizika, smanjuje otvorena pozicija Banke deviznom riziku. Otvorena pozicija se prati i zatvara na dnevnom nivou.

5. UPRAVLJANJE RIZICIMA (Nastavak)**5.7. Analize osjetljivosti (Nastavak)****5.7.2. Analiza osjetljivosti na rizik od promjene kamatnih stopa**

U toku procesa upravljanja rizikom od promjene kamatnih stopa, Banka vrši analizu osjetljivosti promjena potraživanja i obaveza sa varijabilnim kamatnim stopama. U sljedećoj tabeli je prikazan efekat promjene varijabilnih kamatnih stopa za potraživanja i obaveze iskazane u EUR u rasponu od +0.4% p.p. do -0.4% p.p.

<i>u hiljadama EUR</i>	Ukupno	Kamato- nosno	+ 0.4%	- 0.4%
Novčana sredstva i računi depozita kod centralnih banaka	78,262	9,865	39	(39)
<i>Finansijska sredstva po amortizovanoj vrijednosti</i>				
Kredit i potraživanja od banaka	30,262	-	-	-
Kredit i potraživanja od clijenata	168,052	168,052	672	(672)
Hartije od vrijednosti	65,909	65,909	264	(264)
Ostala finansijska sredstva	514	-	-	-
<i>Finansijska sredstva po fer vrijednosti kroz ostali ukupni rezultat</i>				
Hartije od vrijednosti	49,751	49,751	199	(199)
<i>Finansijska sredstva koja se drže radi trgovanja</i>				
HoV radi trgovanja	514	456	2	(2)
Derivati koji se drže zbog zaštite od rizika	-	-	-	-
Ostala sredstva	2,596	1,332	5	(5)
Ukupna finansijska sredstva	395,860	295,365	1,181	(1,181)
<i>Finansijske obaveze koje se iskazuju po amortizovanoj vrijednosti</i>				
Depoziti banaka i centr.banaka	-	-	-	-
Depoziti clijenata	352,948	116,525	466	(466)
Kredit clijenata koji nijesu banke	4,288	4,288	17	(17)
Derivatne finansijske obaveze kao instrument zaštite	-	-	-	-
Ostale obaveze	8,923	-	-	-
Subordinisani dug	-	-	-	-
Ukupne finansijske obaveze	366,159	120,813	483	(483)
<i>Izloženost riziku promjene kamatnih stopa:</i>				
31. decembar 2023.			698	(698)
31. decembar 2022.			472	(472)

Pod pretpostavkom da su svi ostali parametri nepromijenjeni, povećanjem, odnosno smanjenjem varijabilne kamatne stope za potraživanja i obaveze u EUR za 0,4 p.p. dobit Banke bi se povećala, odnosno smanjila, za iznos od EUR 698 hiljada.

6. PRIHODI I RASHODI KAMATA

6.1. Prihodi od kamata i slični prihodi

u hiljadama EUR

	2023. godina	2022. godina
Depoziti kod inostranih banaka	521	59
<i>Kredit</i>		
Državi	815	431
Preduzećima	5,024	4,494
Fizičkim licima	431	370
	6,270	5,295
<i>Hartije od vrijednosti</i>		
po amortizovanom trošku	2,339	2,193
po fer vrijednosti kroz ostalu sveobuhvatnu dobit	839	233
po fer vrijednosti kroz bilans uspjeha	-	-
	3,178	2,426
Prihodi od naknada na kredite	196	190
Ukupno	10,165	7,970

6.2. Prihodi od kamata na obezvrijeđene plasmane

u hiljadama EUR

	2023. godina	2022. godina
<i>Kredit</i>		
obezvrijeđeni plasmani preduzećima	176	397
obezvrijeđeni plasmani fizičkim licima	19	7
Ukupno	195	404

6.3. Rashodi kamata i slični rashodi

u hiljadama EUR

	2023. godina	2022. godina
<i>Depoziti</i>		
inostranih banaka	4	30
Preduzeća	1,872	1,834
fizičkih lica	815	830
	2,691	2,694
Kredit i ostale pozajmice	30	39
Subordinisani dug	-	1
Rashod kamate na sredstva pod zakupom	15	14
Ukupno	2,736	2,748

7. PRIHODI I RASHODI OD NAKNADA I PROVIZIJA

7.1. Prihodi od naknada i provizija

u hiljadama EUR

	2023. godina	2022. godina
Usluge međunarodnog platnog prometa	3,728	3,761
Komisioni poslovi	1,379	1,717
Poslovi sa VISA i MC karticama	596	684
Usluge domaćeg platnog prometa	639	614
Kastodi i brokersko poslovanje	86	114
E-banking	196	152
Naknade za izdate garancije	147	150
Ostale naknade i provizije	414	213
Ukupno	7,185	7,405

7.2. Rashodi naknada i provizija

u hiljadama EUR

	2023. godina	2022. godina
Premije za zaštitu depozita	311	287
Naknade Centralnoj banci	360	556
Poslovi sa VISA i MC karticama	222	340
Usluge međunarodnog platnog prometa	447	377
Kastodi i brokersko poslovanje	90	28
Rashodi vezani za hartije od vrijednosti	4	64
E-banking	122	109
Ostale naknade i provizije	2	2
Ukupno	1,558	1,763

U 2023. godini je došlo do smanjenja rashoda naknada Centralnoj banci zbog rasta kamatnih stopa na novčana sredstva (prekonoćna salda) kod Centralne banke Crne Gore.

8. NETO DOBITAK/GUBITAK USLJED PRESTANKA PRIZNAVANJA FINANSIJSKIH INSTRUMENATA KOJI SE NE VREDNUJU PO FER VRIJEDNOSTI KROZ BILANS USPJEHA

u hiljadama EUR

	2023. godina	2022. godina
HoV po fer vrijednosti kroz ostali ukupni rezultat	1	26
Finansijski instrumenti po amortizovanom trošku	-	-
Ukupno	1	26

9. NETO GUBITAK PO OSNOVU FINANSIJSKIH INSTRUMENTATA KOJI SE DRŽE RADI TRGOVANJA

u hiljadama EUR

	2023. godina	2022. godina
Vlasnički instrumenti	14	38
Dužnički instrumenti	20	(7)
Ukupno	34	31

10. NETO DOBICI OD KURSNIH RAZLIKA

u hiljadama EUR

	2023. godina	2022. godina
Realizovane kursne razlike - poslovi sa klijentima	1,333	1,011
Usklađivanje vrijednosti imovine i obaveza	32	15
Ukupno	1,365	1,026

11. OSTALI PRIHODI/RASHODI

u hiljadama EUR

	2023. godina	2022. godina
Prihodi od naplate otpisanih kredita	11	11
Vrednovanje investicionih nekretnina	44	13
Ostali vanredni prihodi	13	-
Prihodi od zakupa	5	9
Ukupno	73	33

12. TROŠKOVI ZAPOSLENIH

u hiljadama EUR

	2023. godina	2022. godina
Neto zarade	2,059	1,414
Porezi, prirezi i doprinosi na zarade	708	550
Naknade članovima Nadzornog odbora	122	115
Putni troškovi i dnevnice	23	25
Naknade za povremene poslove	39	26
Obuka zaposlenih	17	14
Ostali troškovi zaposlenih	130	4
Ukupno	3,098	2,148

13. TROŠKOVI AMORTIZACIJE

u hiljadama EUR

	2023. godina	2022. godina
Nekretnine, postrojenja i oprema (napomena 22)	259	211
Imovina pod zakupom (napomena 22)	196	287
Imovina pod zakupom - investicione nekretnine (napomena 21)	-	13
Nematerijalna sredstva (napomena 23)	103	140
Ukupno	558	651

14. OPŠTI I ADMINISTRATIVNI TROŠKOVI

u hiljadama EUR

	2023. godina	2022. godina
Troškovi reprezentativnog ofisa – Dubai	77	529
Marketing i sponzorstva	130	154
Održavanje IT opreme	377	295
Zakup i održavanje poslovnih prostora	136	170
Intelektualne usluge	562	493
Reprezentacija	35	22
Telekomunikacije	121	133
Obezbjedenje	92	79
Troškovi vode, el. energije, komunalija i goriva	72	66
Osiguranje	61	50
Članarine	31	25
Putovanje i smještaj	22	15
Advokatske usluge i sudski troškovi	35	39
Transport novca	15	9
Ostali porezi	13	7
Kancelarijski materijal	18	17
Licence	29	23
Donacije	26	21
Ostali	56	47
Ukupno	1,908	2,194

15. NETO PRIHODI/RASHODI PO OSNOVU OBEZVRJEĐENJA FINANSIJSKIH INSTRUMENATA KOJI SE NE VREDNUJU PO FER VRIJEDNOSTI KROZ BILANS USPJEHA

u hiljadama EUR

	2023. godina	2022. godina
Kredit i potraživanja od banaka	(36)	(16)
Kredit i potraživanja od klijenata	(1,095)	828
HoV po amortizovanom trošku	(28)	14
HoV po fer vrijednosti kroz ostali ukupni rezultat	(100)	10
Vanbilansne izloženosti koje podliježu kreditnom riziku	(3)	(208)
Ulaganje u zavisna pravna lica	795	-
Ostala aktiva	(1,343)	92
Ukupno	(1,810)	720

**15. RASHODI PO OSNOVU OBEZVRJEĐENJA FINANSIJSKIH INSTRUMENTATA KOJI SE NE VREDNUJU PO FER VRIJEDNOSTI
KROZ BILANS USPJEHA (Nastavak)**

Promjene na računima obezvrjeđenja i rezervisanja

Računi ispravki vrijednosti obuhvataju sve pozicije finansijske i nefinansijske aktive, osim nematerijalne imovine, nekretnina, postrojenja i opreme i investicionih nekretnina (prikazane u Napomenama 22-24), kao pozicije obračunatih rezervisanja za potencijalne gubitke i dugoročne benefite zaposlenima. Obračun obezvrjeđenja finansijske aktive i vanbilansnih izloženosti koje podliježu kreditnom riziku zasniva se na MSFI 9: *Finansijski instrumenti*, ostale aktive na MRS 36: *Umanjenje vrijednosti imovine*, dok se rezervisanja za dugoročne benefite zaposlenima zasnivaju na MRS 19: *Primanja zaposlenih*. Obračun rezervisanja za sudske sporove zasniva se na MRS 37: *Rezervisanja, potencijalne obaveze i potencijalna imovina*.

U nastavku je data tabela koja prikazuje promjene na računima obezvrjeđenja i rezervisanja tokom 2023. godine:

	Kredit i potraživanja od banaka	Kredit i potraživanja od klijenata	HoV - AC	HoV – FVOCI	Vanbilansne izloženosti	Ostala aktiva	Rezervisanja za otpremine	Rezervisanja za sudske spорове	Ukupno
Stanje 31.12.2022.	42	9,178	611	493	301	1,747	2	40	12,414
Povećanje u toku godine	46	11,955	4	46	1,733	809	1	3	14,597
Ukidanje u toku godine	(81)	(13,050)	(31)	(147)	(1,736)	(1,355)	-	-	(16,400)
Umanjenje prihoda od kamate na obezvrijeđene plasmane	-	342	-	-	-	-	-	-	342
Stanje 31.12.2023.	7	8,425	584	392	298	1,201	3	43	10,953

16. POREZ NA DOBIT

16.1. Komponentne poreza na dobit

u hiljadama EUR

	2023. godina	2022. godina
Obračunati tekući porez	1,507	935
Obračunati odloženi porez	16	(5)
Ukupno	1,523	930

16.2. Usaglašavanje iznosa poreza na dobit u bilansu uspjeha i proizvoda rezultata prije oporezivanja i poreske stope

u hiljadama EUR

	2023. godina	2022. godina
Rezultat u bilansu uspjeha prije oporezivanja	10,120	6,142
Kapitalni gubici/dobici	713	(43)
Troškovi amortizacije u bilansu uspjeha	558	613
Troškovi amortizacije u poreske svrhe	(698)	(739)
Poreski efekti nepriznatih rashoda i prihoda, neto	50	754
Iznos oporezive dobiti	10,743	6,727
Kapitalni dobici	-	43
Poreska osnovica	10,743	6,770
Tekući porez na dobit	1,507	968
Odloženi poreski rashod/prihod	16	(5)
Umanjenje poreske obaveze po osnovu prijevremene uplate	-	(33)
Ukupan trošak poreza na dobit	1,523	930
Efektivna poreska stopa	15.05%	15.14%

16. POREZ NA DOBIT (Nastavak)

16.3. Odloženi porez

U nastavku je data tabela koja prikazuje promjene na računima odloženih poreza tokom 2023. godine:

u hiljadama EUR

	Odložena poreska sredstva - vlasničke HoV po fer vrijednosti kroz ukupni ostali rezultat	Odložena poreska sredstva - stečena imovina	Odložena poreska sredstva - privremene razlike koje se odnose na priznavanje troškova u poreske svrhe	Odložene poreske obaveze - privremene razlike koje se odnose na obračun amortizacije	Odložene poreske obaveze - dužničke HoV po fer vrijednosti kroz ukupni ostali rezultat
Stanje 31.12.2022.	-	206	13	(153)	705
Odloženi poreski prihod / (rashod) za period	-	(129)	18	(23)	-
Odloženi poreski ostali rezultat za period	118	-	-	-	(356)
Stanje 31.12.2023.	118	77	31	(176)	349

Odložene poreske obaveze su iznosi poreza na dobit plativi u budućim periodima u odnosu na oporezive privremene razlike. Odložena poreska sredstva su iznosi poreza na dobit nadoknadi u budućim periodima koji se odnose na: a) odbitne privremene razlike; b) neiskorišćene poreske gubitke prenijete u naredni period; c) neiskorišćeni poreski kredit prenijet u naredni period.

Privremene razlike su razlike između iznosa knjigovodstvene vrijednosti nekog sredstva ili obaveze prikazane u bilansu stanja i njihove poreske osnovice. Privremene razlike mogu biti:

- *Oporezive privremene razlike* – za rezultat će imati oporezive iznose prilikom određivanja oporezive dobiti (ili poreskog gubitka) budućih perioda kada se knjigovodstvena vrijednost sredstva ili obaveze nadoknadi ili izmiri;
- *Odbitne privremene razlike* – za rezultat imaju iznose koji se mogu odbiti pri određivanju oporezive dobiti (ili poreskog gubitka) budućih perioda kada se knjigovodstvena vrijednost sredstva ili obaveze nadoknadi ili izmiri.

Banka nema neiskorišćenih poreskih gubitaka ili neiskorišćenog poreskog kredita prenijetih u naredni period.

17. NOVČANA SREDSTVA I RAČUNI DEPOZITA KOD CENTRALNIH BANAKA

u hiljadama EUR

	31.12.2023.	31.12.2022.
<i>Gotovina u blagajni:</i>		
- u EUR	54	51
- u stranoj valuti	-	1
<i>Gotovina u trezoru:</i>		
- u EUR	1,061	11,592
- u stranoj valuti	293	158
Gotovina u bankomatima	1,270	-
Žiro račun	55,854	158,772
Obavezna rezerva kod Centralne banke Crne Gore	19,730	23,749
Ukupno	78,262	194,323

Za potrebe sastavljanja Pojedinačnog iskaza o tokovima gotovine, predstavljena je tabela u nastavku koja obuhvata novčana sredstva i račune depozita kod centralnih banaka i sredstva na korespondentnim računima kod inostranih banaka:

	31.12.2023.	31.12.2022.
<i>Gotovina u blagajni:</i>		
- u EUR	54	51
- u stranoj valuti	-	1
<i>Gotovina u trezoru:</i>		
- u EUR	1,061	11,592
- u stranoj valuti	293	158
Gotovina u bankomatima	1,270	-
Žiro račun	55,854	158,772
Obavezna rezerva kod Centralne banke Crne Gore	19,730	23,749
Kredit i potraživanja od banaka (napomena 18.1)	29,785	29,160
Ukupno gotovina i gotovinski ekvivalenti	108,047	223,483

Obavezna rezerva sa stanjem na dan 31. decembra 2023. godine izdvojena je u skladu sa Odlukom Centralne banke Crne Gore o obaveznoj rezervi kreditnih institucija kod Centralne banke Crne Gore („Sl. list CG” 88/17, 43/20 i 19/22) (u daljem tekstu: Odluka), koja propisuje da banke izdvajaju obaveznu rezervu primjenom stope od:

- 5,5% na dio osnovice koju čine depoziti po viđenju i depoziti ugovoreni sa ročnošću do jedne godine, odnosno do 365 dana i
- 4,5% na dio osnovice koju čine depoziti ugovoreni sa ročnošću preko jedne godine, odnosno preko 365 dana.

Obračunatu obaveznu rezervu Banka izdvaja na račun obavezne rezerve u zemlji i/ili na račune Centralne banke Crne Gore u inostranstvu. Obavezna rezerva se izdvaja u EUR.

17. NOVČANA SREDSTVA I RAČUNI DEPOZITA KOD CENTRALNIH BANAKA (Nastavak)

Do 31. decembra 2023. godine na 50% sredstava izdvojene obavezne rezerve Centralna banka plaća Banci mjesečno, do osmog u mjesecu za prethodni mjesec, naknadu obračunatu po stopi od EONIA umanjenoj za 10 baznih poena na godišnjem nivou, s tim da ova stopa ne može biti manja od nule.

Banka može za održavanje dnevne likvidnosti da koristi do 50% izdvojenih sredstava obavezne rezerve. Na korišćeni iznos obavezne rezerve koji vrati istog dana, Banka ne plaća naknadu. Banka je dužna da na iznos sredstava obavezne rezerve koji ne vrati istog dana, plaća mjesečno naknadu po stopi utvrđenoj posebnim propisom Centralne banke Crne Gore. Tokom 2023. godine, Banka nije koristila sredstva obavezne rezerve za održavanje dnevne likvidnosti.

18. FINANSIJSKA SREDSTVA PO AMORTIZOVANOJ VRIJEDNOSTI**18.1. Krediti i potraživanja od banaka**

u hiljadama EUR

	31.12.2023.	31.12.2022.
Korespondentni računi kod inostranih banaka	29,785	25,218
Oročena sredstva kod inostranih banaka	484	4,425
	30,269	29,643
Vremenska razgraničenja	-	7
Obezbvrđenje (napomena 15)	(7)	(42)
Ukupno	30,262	29,608

U tabelama u nastavku dat je prikaz stanja na računima kod inostranih banaka, po bruto principu:

31.12.2023.	12m PD	Stage 1	Stage 2	Stage 3	Ukupno
<i>Kreditni rejting</i>					
Aaa - Aa	0-0.22%	14,131	-	-	14,131
A	0.01%	420	-	-	420
Baa	0.04-0.05%	12,480	-	-	12,480
Ba	0.22-0.89%	459	-	-	459
B	0.80-0.89%	2,779	-	-	2,779
Caa	2.28%	-	-	-	-
Individualno razmatrani		-	-	-	-
Ukupno		30,269	-	-	30,269
31.12.2022.	12m PD	Stage 1	Stage 2	Stage 3	Ukupno
<i>Kreditni rejting</i>					
Aaa - Aa	0-0.22%	11,064	-	-	11,064
A	0.06%	990	-	-	990
Baa	0.16%	7,764	-	-	7,764
Ba	0.84%	732	-	-	732
B	3.22%	9,082	-	-	9,082
Caa	9.73%	11	-	-	11
Individualno razmatrani		-	-	-	-
Ukupno		29,643	-	-	29,643

18. FINANSIJSKA SREDSTVA PO AMORTIZOVANOJ VRIJEDNOSTI (Nastavak)**18.2. Krediti i potraživanja od clijenata***u hiljadama EUR*

	31. decembar 2023.	31. decembar 2022.
<i>Kredit</i>		
- Vlada Crne Gore	30,167	19,346
- privredna društva u privatnom vlasništvu	135,041	133,475
- fizička lica	8,941	5,844
- ostalo: preduzetnici i nevladine organizacije	430	635
	174,579	159,300
Potraživanja po osnovu kamata		
<i>Vremenska razgraničenja</i>		
- kamata po kreditima	2,107	2,324
- naknade po kreditima	(209)	(216)
<i>Obezvrjeđenje</i>		
- obezvrjeđenje kredita (napomena 15)	(7,673)	(8,262)
- obezvrjeđenje kamata (napomena 15)	(752)	(916)
Ukupno krediti i potraživanja od clijenata	168,052	152,230

Kratkoročni krediti privrednim društvima se najvećim dijelom odobravaju za obrtna sredstva sa rokom od mjesec dana do 12 mjeseci, dok su dugoročni krediti odobreni na period od 12 do 240 mjeseci i uglavnom se odnose na državnu upravu i odbranu, privredna društva iz oblasti hotelijerstva, saobraćaja i skladištenja, trgovine, građevinarstva, umjetničke i zabavne djelatnosti itd.

Kredit stanovištva obuhvataju gotovinske kredite, kredite za stambenu izgradnju, turističke kredite, penzionerske kredite, te mikro kredite, odobrene na period od 12 do 180 mjeseci.

Detaljna objelodanjivanja vezana za kreditni portfolio Banke nalaze se u Napomeni 5.2.4.

18.3. Hartije od vrijednosti

	31. decembar 2023.	31. decembar 2022.
<i>Dužničke hartije od vrijednosti</i>		
Obveznice Vlade CG	53,646	53,996
Trezorski zapisi	-	4,926
Trezorski zapisi (ino)	12,847	-
Obezvrjeđenje dužničkih hartija od vrijednosti (napomena 15)	(584)	(611)
Ukupno	65,909	58,311

Sve obveznice po amortizovanoj vrijednosti su euroobveznice sa rokom dospeljeća od aprila 2024. godine do oktobra 2029. godine i godišnjom fiksnom kamatnom stopom od 2.55%-3.38%, dok su trezorski zapisi (ino) sa rokom dospeljeća od aprila do maja 2024.godine sa efektivnom kamatnom stopom od 3.66%-3.72%.

19. FINANSIJSKA SREDSTVA PO FER VRIJEDNOSTI KROZ OSTALI UKUPNI REZULTAT I RADI TRGOVANJA

19.1. Hartije od vrijednosti po fer vrijednosti kroz ostali ukupni rezultat

<i>u hiljadama EUR</i>	31. decembar 2023.	31. decembar 2022.
<i>Dužničke hartije od vrijednosti</i>		
Obveznice Vlade CG	26,286	23,945
Obveznice inostranih vlada	2,060	4,445
Korporativne obveznice	1,533	1,540
Trezorski zapisi (ino)	19,872	-
Ukupno	49,751	29,930
Obezvrijeđenje dužničkih hartija od vrijednosti (napomena 15)	(392)	(493)

Obveznice u portfoliju Banke po fer vrijednosti kroz ostali ukupni rezultat su euroobveznice (korporativne i državne) sa fiksnom godišnjom kamatnom stopom od 2.55-4.75%. Državne obveznice su sa rokom dospjeća od aprila 2024. godine do oktobra 2029. godine a korporativne sa rokom dospjeća od novembra 2025. do novembra 2039. godine. Trezorski zapisi (ino) su sa rokom dospjeća od januara do aprila 2024.godine, sa efektivnom kamatnom stopom od 3.45%-3.73%.

Nerealizovani gubici od svodjenja na fer Hartija od vrijednosti na 31.12.2023. godine iznose EUR 2,240 hiljada i nalaze se u okviru pozicije ostale rezerve (napomena 28).

19.2 Hartije od vrijednosti koje se drže radi trgovanja

<i>u hiljadama EUR</i>	31.12.2023.	31.12.2022.
Dužničke hartije od vrijednosti	456	435
Vlasničke hartije od vrijednosti	58	44
Ukupno	514	479

Obveznice koje drže radi trgovanja su državne obveznice sa godišnjom fisknom kamatom od 3% - 3.38% i rokom dospjeća april 2025.godine.

20. INVESTICIJE U ZAVISNA DRUŠTVA PO METODI KAPITALA

Investicije u zavisna društva po metodi kapitala čine ulaganja u sledeća pravna lica:

<i>u hiljadama EUR</i>	31.12.2023.	31.12.2022.
Portokali Adriatic d.o.o. Podgorica	215	215
Ispravka vrijednosti ulaganja (napomena 15)	(215)	(20)
Ukupno	-	195

Povezano pravno lice Portokali Adriatic d.o.o. Podgorica je osnovano tokom 2015. godine i ulaganja u ovo pravno lice su u prethodnim godinama bila klasifikovana kao hartije od vrijednosti po fer vrijednosti kroz ostali ukupan rezultat. Banka je izvršila reklasifikaciju ovog ulaganja, tako da ovo ulaganje u povezano pravno lice Portokali Adriatic d.o.o. Podgorica u 2022. godini je klasifikovana kao investicija u zavisna pravna lica po metodi kapitala.

Banka je na osnovu rezultata poslovanja zavisnog pravnog lica izvršila obezvrjeđenje ulaganja u 2023. godini u iznosu od EUR 195 hiljada.

21. INVESTICIONE NEKRETNINE

	2023	2022
<i>Nabavna vrijednost</i>		
Stanje na 1. januar	179	261
Povećanja	-	-
Smanjenje	(122)	(82)
Svođenje na neto ostvarivu vrijednost	1	-
Stanje na 31.decembar	58	179
<i>Ispravka vrijednosti</i>		
Stanje na 1. januar	65	77
Prenosi	(42)	(25)
Amortizacija (napomena 13)	-	13
Stanje na 31.decembar	23	65
Neotpisana vrijednost na dan 31. decembra	35	114

22. NEKRETNINE, POSTROJENJA I OPREMA

u hiljadama EUR	Građevinski objekti	Oprema i ostala sredstva	Pravo korišćenja sredstava		Investicije u toku	Ukupno
			Zgrade - poslovni prostori	Automobili		
<i>Nabavna vrijednost</i>						
Stanje 01.01.2022. godine	2,839	1,975	1,537	34	607	6,992
Povećanja MSFI-16	-	-	153	47	-	200
Povećanja	-	-	-	-	1,210	1,210
Prenosi na nematerijalna ulaganja	-	-	-	-	(107)	(107)
Prenosi	512	437	-	-	(949)	-
Prestanak priznavanja osnovnih sredstava	-	(20)	-	-	(716)	(736)
Smanjenje-otpisi	-	(325)	(1,023)	(14)	-	(1,362)
Stanje 31.12.2022. godine	3,351	2,067	667	67	45	6,197
Povećanja MSFI-16	-	-	164	11	-	175
Povećanja	-	236	-	-	223	459
Smanjenje-otpisi	-	(371)	(86)	-	-	(457)
Prenosi	-	-	-	-	(268)	(268)
Stanje 31.12.2023. godine	3,351	1,932	745	78	-	6,106
<i>Ispravka vrijednosti</i>						
Stanje 01.01.2022. godine	(193)	(1,297)	(270)	(14)	-	(1,774)
Amortizacija (napomena 13)	(29)	(182)	(280)	(7)	-	(498)
Otuđenje i rashodovanje	-	326	219	14	-	559
Stanje 31.12.2022. godine	(222)	(1,153)	(331)	(7)	-	(1,713)
Amortizacija (napomena 13)	(34)	(224)	(170)	(27)	-	(455)
Otuđenje i rashodovanje	-	355	58	-	-	413
Stanje 31.12.2023. godine	(256)	(1,022)	(443)	(34)	-	(1,755)
<i>Sadašnja vrijednost</i>						
- 31. decembra 2023.	3,095	910	302	44	-	4,351
- 31. decembra 2022.	3,129	914	336	60	45	4,484

Na dan 31. decembra 2023. godine Banka nema imovinu pod zalogom koja služi kao instrument obezbjeđenja otplate kredita i drugih obaveza.

22. NEKRETNINE, POSTROJENJA I OPREMA (Nastavak)

U prethodnoj godini neto gubitak/dobitak po osnovu prestanka priznavanja ostale imovine iznosio je EUR 615 hiljada i najvećim dijelom se odnosio na neto gubitak od prestanka priznavanja ulaganja u predstavništvo u Dubaiju.

23. NEMATERIJALNA SREDSTVA

Nematerijalna sredstva se najvećim dijelom sastoje iz licenci i softvera. U pregledu koji slijedi prikazana su kretanja na nematerijalnim sredstvima u toku 2023. godine i 2022. godine:

<i>u hiljadama EUR</i>	2023	2022
<i>Nabavna vrijednost</i>		
Stanje 1. januar	1,593	1,486
Prenosi sa nekretnina, postrojenja i opreme	-	108
Povećanje	388	-
Priprema	-	4
Otpis	-	-
Stanje 31.decembar	1,981	1,598
<i>Ispravka vrijednosti</i>		
Stanje 1. januar	1,351	1,211
Amortizacija (napomena 13)	103	140
Otpis	-	-
Stanje 31.decembar	1,454	1,351
Neotpisana vrijednost na dan 31. decembra	527	247

24. OSTALA SREDSTVA

	31.12.2023.	31.12.2022.
Sredstva stečena po osnovu naplate potraživanja	517	2,183
Potraživanje od kupaca	1,223	27
Potraživanje po kartičnom poslovanju	931	1,201
Neraspoređene uplate	97	(3)
Unaprijed uplaćeni troškovi	73	237
Potraživanja po komisionim poslovima	160	327
Ostala potraživanja	282	23
Ukupno	3,283	3,995

Vrijednost sredstava stečenih po osnovu naplate potraživanja su se smanjila u 2023. godini za iznos od EUR 1,666 što je rezultat zaključenih prodaja stečene imovine tokom 2023. godine.

Banka je prodala stečenu imovinu uz ostvaren gubitak u iznosu od EUR 712 hiljada (napomena 16.2).

25. FINANSIJSKE OBAVEZE KOJE SE VREDNUJU PO AMORTIZOVANOJ VRIJEDNOSTI

25.1. Depoziti banaka i centralnih banaka i depoziti klijenata

u hiljadama EUR

	31.12.2023.	31.12.2022.
<i>Depoziti po viđenju</i>		
- privredna društva u privatnom vlasništvu	140,102	209,849
- Vlada Crne Gore	2,397	4,468
- ostale finansijske institucije koje nijesu banke	154	82
- javne službe jedinica lokalne samouprave	31	30
- ostali: regulatorne agencije, neprofitne organizacije i preduzetnici	297	94
- fizička lica	93,442	87,362
	236,423	301,885
<i>Kratkoročni depoziti</i>		
- privredna društva u privatnom vlasništvu	3,014	43,010
- ostale finansijske institucije koje nijesu banke	-	3,000
- ostali: regulatorne agencije, neprofitne organizacije i preduzetnici	-	-
- fizička lica	219	10,747
	3,233	56,757
<i>Dugoročni depoziti</i>		
- privredna društva u privatnom vlasništvu	73,010	47,134
- ostale finansijske institucije koje nijesu banke	2,000	-
- ostali: regulatorne agencije, neprofitne organizacije i preduzetnici	-	-
- fizička lica	36,953	28,983
	111,963	76,117
Kamate na depozite	1,329	1,574
Ukupno	352,948	436,333

Na depozite po viđenju fizičkih lica ne obračunava se kamata. Za privredna društava, javne i druge organizacije se takođe ne obračunava kamata, ukoliko sa klijentom nije drugačije ugovoreno. Depoziti se oročavaju na period od 3 do 36 mjeseci sa kamatnom stopom od 0.60%-2.50%.

25. FINANSIJSKE OBAVEZE KOJE SE VREDNUJU PO AMORTIZOVANOJ VRIJEDNOSTI (Nastavak)

25.2. Krediti klijenata koji nijesu banke

	31.12.2023.	31.12.2022.
Ministarstvo finansija i socijalnog staranja – program CEB	2,532	2,532
Investiciono razvojni fond A.D. Podgorica	1,756	2,367
	4,288	4,899
<i>Dospjeće po godinama</i>		
Do 1 godine	695	477
Do 2 godine	648	770
Do 3 godine	649	730
Do 4 godine	652	648
Do 5 godine	632	652
Preko 5 godina	1,012	1,622
Ukupno	4,288	4,899

Na dan 31. decembra 2023. godine, obaveze po uzetim kreditima i pozajmicama u iznosu od EUR 1,756 hiljada (31. decembar 2022: EUR 2,367 hiljada) odnose se na obaveze prema Investiciono razvojnem fondu Crne Gore a.d. Podgorica po osnovu više dugoročnih kredita. Kamatna stopa kreće se od 1.5% do 2%. Odobreni rok dospelja je od 7 do 14 godina. Po navedenim kreditima Banka nema obavezu ispunjenja finansijskih pokazatelja.

Tokom 2021. godine, Ministarstvo finansija i socijalnog staranja Vlade Crne Gore je, u saradnji sa CEB (Council of Europe Development Bank) pokrenulo program stimulisanja oporavka privrede od negativnih efekata pandemije Covid-19. U skladu sa programom, Banka obezbjeđuje 50% sredstava za plasiranje kredita po tržišnim kamatnim stopama, dok Ministarstvo finansija i socijalnog staranja obezbjeđuje preostalih 50% sredstava po kamatnoj stopi od 0,00%. Programom su isključene određene djelatnosti, a finansiranje se vrši na period do 9 godina (sto uključuje grace period do 2 godine). Programom je moguće finansirati investicione kredite i kredite za obrtna sredstva.

26. OSTALE OBAVEZE

u hiljadama EUR

	31.12.2023.	31.12.2022.
Obaveze po kastodi poslovima	3,981	564
Obaveze po osnovu zakupa - MSFI 16	172	367
Obaveze prema dobavljačima	179	237
Obaveze po brokerskim poslovima	81	99
Primljeni avansi	2,556	2,684
Obaveze po osnovu neraspoređenih uplata	861	1,434
Ostale obaveze	1,093	1,030
Ukupno	8,923	6,414

27. KAPITAL

Kapital Banke čini:

	2023	2022
Emitovani kapital - obične akcije (a)	13,124	13,124
Akumulirani dobitak (c)	14,936	12,529
Efekat primjene MSFI 9	(636)	(636)
Ostale rezerve (b)	(2,272)	(4,237)
Dobit tekuće godine	8,597	4,999
Ukupno	33,749	25,779

- a) Na dan 31. decembra 2023. godine akcijski kapital Banke čini 25,935 hiljada običnih akcija (31. decembra 2022: godine 25,935 običnih akcija), pojedinačne nominalne vrijednosti EUR 0,50605821 (31. decembra 2022: pojedinačne nominalne vrijednosti EUR 0.50605821). Zakon o kreditnim institucijama („Sl. list CG“ br. 72/19, 82/20 i 8/21) je definisao minimalni iznos kapitala banke u vrijednosti od EUR 7,500 hiljada.

27. KAPITAL (Nastavak)

Vlasnička struktura Banke na dan 31. decembra 2023. godine i 2022. godine je sljedeća:

Naziv akcionara	Broj akcija	U hiljadama EUR	Broj akcija	U hiljadama EUR
Sigma Delta Holdings doo	21,606,260	10,934	21,606,260	10,934
Sigma Delta Investments doo	2,288,200	1,158	2,288,200	1,158
MRI CONSULTING DMCC	1,980,532	1,002	1,980,532	1,002
Seriatos Gerasimos	20,000	10	20,000	10
Saveljić Tijana	15,000	8	15,000	8
Ostali	24,654	12	24,654	12
Ukupno	25,934,646	13,124	25,934,646	13,124

b) Ostale rezerve

Ostale rezerve se odnose na revalorizacione rezerve nastale kao rezultat usklađivanja vrijednosti dužničkih instrumenata sa tržišnom vrijednošću.

Promjene na *revalorizacionim rezervama dužničkih instrumenata* koji se vrednuju kroz ostali rezultat prikazane su kako slijedi:

	31.12.2023.	31.12.2022.
Početno stanje na dan 1. januara	(4,237)	(753)
Povećanje/Smanjenje revalorizacionih rezervi	2,355	(4,144)
Ostale rezerve	(32)	(6)
Smanjenje po osnovu odloženih poreza	(357)	666
Stanje na dan	(2,271)	(4,237)

c) Isplata dividende

Isplata dividende u bruto iznosu od EUR 2,600 hiljada realizovana je na osnovu Odluke o isplati dividende Skupštine akcionara Banke, broj 10924/23-1 od 27.11.2023.godine. Bruto vrijednost dividende iznosila je EUR 0.100251995 po akciji. Pravo na isplatu dividende navedenom odlukom imali su akcionari otplaćenih akcija, koji su na dan usvajanja Odluke bili upisani u Centralno kliranško depozitarno društvo AD Podgorica.

28. VANBILANSNA EVIDENCIJA

u hiljadama EUR

	31.12.2023.	31.12.2022.
<i>Vanbilansne izloženosti koje podliježu kreditnom riziku</i>		
Neopozive obaveze za davanje kredita - nepovučene kreditne linije	5,098	6,265
Neopozivi dokumentarni akreditivi izdati za plaćanje u inostranstvu	-	-
Izdate plative garancije	8,071	9,862
Izdate činidbene garancije	1,996	1,206
	15,165	17,333
<i>Ostala vanbilansna evidencija</i>		
Imovina pod kastodijem	140,497	95,731
Kolateral po osnovu potraživanja	192,823	187,721
Komisioni poslovi	100,753	160,045
Ostalo	353	365
	434,426	443,862
Ukupno	449,591	461,195
Rezervisanja za očekivane kreditne gubitke za vanbilansne izloženosti (napomena 15)	(298)	(301)

29. USAGLAŠENOST SA PROPISIMA CBCG

U skladu sa Odlukom o adekvatnosti kapitala Centralne banke Crne Gore („Sl. list CG“ br. 128/20 i 140/21) kreditna institucija je obavezna da u svakom trenutku ispunjava sljedeće zahtjeve za kapitalom propisane članom 134 Zakona o kreditnim institucijama („Sl. list CG“, br. 72/19, 82/20 i 8/21):

- koeficijent adekvatnosti redovnog osnovnog kapitala od 4.5%;
- koeficijent adekvatnosti osnovnog kapitala od 6%; i
- koeficijent adekvatnosti ukupnog kapitala od 8%.

Banka je dužna da obim svog poslovanja uskladi sa propisanim pokazateljima, odnosno da obim i strukturu svojih rizičnih plasmana uskladi sa Zakonom o kreditnim institucijama i propisima Centralne banke Crne Gore.

Pokazatelj	2023	2022	Regulatorni limit
Koeficijent redovnog osnovnog kapitala (CET1)	26.72%	29.18%	≥ 9,81%
Koeficijent osnovnog kapitala (Tier1)	26.72%	29.18%	≥ 12%
Koeficijent ukupnog kapitala (TCR)	26.72%	29.18%	≥ 11.67%
Koeficijent finasijskog leveridža	5.41%	4.27%	≥ 3%
Koeficijent likvidne pokrivenosti	339%	287%	≥ 100%
Dnevni koeficijent likvidnosti na dan 31. decembar	2.16	3.63	≥ 0.9
Dekadni koeficijent likvidnosti na dan 31. decembar	1.99%	3.65%	≥ 1
Izloženost Banke prema jednom licu ili grupi povezanih lica	21.74%	23.34%	≤ 25% RK
Izloženost prema licima povezanim sa Bankom nakon primjene tehnika ublažavanja kreditnog ra	10.55%	7.53%	≤ 25% RK

30. TRANSAKCIJE SA POVEZANIM LICIMA

Zakonom o kreditnim institucijama („Sl. list CG” br. 72/19, 82/20 i 8/21) je definisano da značajan uticaj na poslovanje Banke, imaju lica koja postavljaju najmanje jednog predstavnika u Nadzornom odboru ili sličnom organu, bilo kroz vlasništvo nad akcijama, na osnovu saglasnosti sa vlasnicima ili na bilo koji drugi način. U skladu sa Zakonom o kreditnim institucijama, transakcije sa povezanim licima su prikazane u narednim tabelama:

<i>Depoziti klijenata (glavnica)</i>	31.12.2023.	31.12.2022.
fizička lica	547	869
pravna lica:		
Sigma Delta Holdings doo Podgorica	24	35
Golden Estate doo Podgorica	135	458
Adriatic Properties doo Budva	34	84
Nova Pobjeda doo Podgorica	54	11
Epidauros Hoteli and SPA D.O.O.	5	5
Portokali Adriatic doo Podgorica	1	3
Sigma Delta Investments doo	609	422
MRI Consulting DMCC	2	82
SDS Gulf limited	68	126
Portal Press doo Podgorica	2	1
Media - Nea doo Podgorica	-	1
Vires doo Podgorica	3	9
Novi Tender Oglasi doo	4	1
Monterock Internacional limited UAE	669	2,370
Ebenus Events Managements LLC	47	45
RMR Europe Investments LTD Kipar	31	40
Benaturayou Limited Gibraltar	4	30
Nightsapphire Resorts LTD Kipar	8	1
Pure Angel doo Budva	25	46
Seven Hills Holdings Limited	-	5
RMR Innovative Recycling Internacional	6	62
Kalerosi services LTD	18	37
RMR Blue Essence Investment LTD Kipar	1	1
Ocean Jasper resorts LTD Kipar	2	1
Pure Larimar resorts LTD Kipar	5	4
Tiger Eye resorts LTD Kipar	8	2
Diceto LTD Kipar	71	1
Tabathar LTD Kipar	3	1
Nammos Restaurant London Limited UK	5	7
NARDO LTD Kipar	2	1
DELRIO LTD Kipar	1	1
MRINLON2SUB LTD Kipar	2	1
Maferiosa LTD Kipar	2	3
Maferiosa Hellas Grčka	-	25
Monte London limited UK	-	32
Acquis Solutions DMCC	40	1
Durmitor Hotel and Villas	163	184
Monterock Investments - M - RINIT1	183	183
Victo LTD	4	1
One Mykonos – FZCO	25	15
Benestar Property S.A.	22	23
Marque arque facility management services L.L	489	-
Wisy menagement LTD	396	-
Liknini LTD	8	-
FG Central Europe S.A.	67	-
Monterock Hotel Management - FZCO	20	211
Ostali	14	3
Ukupno depoziti klijenata (glavnica)	3,829	5,444

30. TRANSAKCIJE SA POVEZANIM LICIMA (Nastavak)

<i>Kredit i potraživanja od klijenata (glavnica)</i>	31.12.2023.	31.12.2022.
fizicka lica	169	287
pravna lica:		
Golden Estate doo Podgorica	-	4,400
Marque Facility management services I.L.	1,500	-
Portokali Adriatic doo Podgorica	120	160
Portal Press doo Podgorica	-	14
Monterock Internacional limited UAE	45,334	45,334
Ukupno kredit i potraživanja od klijenata (glavnica)	47,123	50,195
<i>Garancije</i>	31.12.2023.	31.12.2022.
pravna lica:		
Adriatic Properties doo Budva	-	44
Nova Pobjeda doo Podgorica	27	67
Durmitor Hotel and Villas doo Žabljak	1,000	1,000
Innovative Recycling S.A. Švajcarska	486	450
Ukupno garancije	1,513	1,561
<i>Neiskorišćeni iznos kredita</i>	31.12.2023.	31.12.2022.
pravna lica:		
Nova Pobjeda doo Podgorica	50	50
Ukupno neiskorišćeni iznos kredita	50	50
<i>Komisioni poslovi (primaoci sredstava)</i>	31.12.2023.	31.12.2022.
pravna lica:		
Monterock Internacional limited UAE	-	21,150
Morsino LTD 6051 Lamaca	8,938	8,938
Nightsapphire Resorts LTD Kipar	1,925	7,848
RMR Innovative Recycling Internacional	100	100
Ocean Jasper resorts LTD Kipar	388	12,652
RMR Star Bright Investment LTD Kipar	-	1,756
RMR Blue Essence Investment LTD Kipar	281	5,253
Mystic Quartz resorts LTD Kipar	-	110
Victo LTD 6051 Lamaca	2,648	2,648
Tabathar LTD Cyprus	5,698	5,698
Tiger Eye resorts LTD Kipar	951	2,506
Nardo LTD 6051 Larnaca	1,416	1,416
Ukupno komisioni poslovi (primaoci sredstava)	22,345	70,075

30. TRANSAKCIJE SA POVEZANIM LICIMA (Nastavak)

Prihodi od kamata	2023. godina	2022. godina
fizička lica	13	16
pravna lica:		
Golden Estate doo Podgorica	-	85
Portokali Adriatic doo Podgorica	4	5
Portal Press doo Podgorica	1	1
Monterock Internacional limited UAE	1,540	1,547
Ukupno prihodi od kamata	1,558	1,654

Prihodi od naknada od domaćeg i međunarodnog platnog prometa	2023. godina	2022. godina
fizička lica	3	-
pravna lica:		
Golden Estate doo Podgorica	1	2
Adriatic Properties doo Budva	5	2
Nova Pobjeda doo Podgorica	5	5
Kalerosi services LTD	2	-
Monterock Internacional limited UAE	18	17
Benestar Property S.A. Grčka	2	2
Damesin LTD Kipar	2	3
Nammos Restaurant London Limited UK	1	1
Monterock Assets LTD Kipar	1	1
Pure Larimar resorts LTD Kipar	2	2
Morsino LTD Kipar	1	-
Maferiosa Hellas Grčka	-	1
Portokali Adriatic doo	1	1
MRI Consulting DMCC	5	2
SDS Gulf limited	2	1
Nightsapphire Resorts LTD Kipar	2	-
Ocean Jasper resorts LTD Kipar	1	-
Wisy menagement LTD	2	-
Ostali	23	12
	79	52

Prihodi od naknada od garancija	2023. godina	2022. godina
pravna lica:		
Nova Pobjeda doo Podgorica	1	2
Adriatic Properties doo Budva	-	1
Durmitor Hotel and Villas doo Žabljak	10	17
Innovative Recycling S.A. Švajcarska	2	1
	13	21

Prihodi od kursnih razlika	2023. godina	2022. godina
pravna lica:		
Monterock Internacional limited UAE	152	5
Monte London limited UK	-	2
Nammos Restaurant London Limited UK	-	17
SDS Gulf limited	-	6
Acquis solutions DMCC	2	-
MRI Consulting DMCC	3	1
Ukupno prihodi od kursnih razlika	157	31

30. TRANSAKCIJE SA POVEZANIM LICIMA (Nastavak)

<i>Prihodi od komisionih poslova</i>	2023. godina	2022. godina
fizicka lica	-	-
pravna lica:		
Nightsapphire Resorts LTD Kipar	64	94
RMR Innovative Recycling Internacional	-	1
Ocean Jasper resorts LTD Kipar	92	138
RMR Blue Essence Investment LTD Kipar	-	58
Mystic Quartz resorts LTD Kipar	1	-
Morsino LTD Kipar	94	94
Monterock Internacional limited UAE	4	238
Pure Larimar resorts LTD Kipar	78	79
Victo LTD Kipar	27	24
Tabathar LTD Kipar	60	60
Tiger Eye resorts LTD Kipar	24	35
RMR Star Bright Investment LTD Kipar	33	20
Mystic Quartz resorts LTD Kipar	-	2
Nardo LTD	8	1
	485	844
<i>Neto prihodi</i>	2,294	2,602

Naknade Upravnom i Nadzornom odboru po osnovu bruto zarada i naknada u 2023. godini iznose EUR 365 hiljada (2022: EUR 412 hiljada).

31. ZARADA PO AKCIJI

Osnovna i razrijeđena zarada po akciji izračunava se tako što se dobit koja pripada akcionarima Banke podijeli sa ponderisanim prosječnim brojem običnih akcija u opticaju za godinu.

	2023	2022
Neto profit za godinu (<i>u hiljadama EUR</i>)	8,257	5,212
Broj običnih akcija na kraju godine	25,934,646	25,934,646
Ponderisani prosječni broj akcija na kraju godine	25,934,646	24,944,380
Osnovna zarada po akciji u EUR	0.3184	0.2010
Razrijeđena zarada po akciji u EUR	0.3184	0.2089

32. SUDSKI SPOROVI

Na dan 31. decembra 2023. godine protiv Banke se vodi više sudskih sporova od strane fizičkih lica, u kojima se tužbenim zahtjevima traži poništaj ili utvrđivanje, odnosno činidba, te nisu usmjereni na naknadu štete i samim tim nije određena visina tužbenog zahtjeva (2022: EUR nije određena visina tužbenog zahtjeva).

Na dan 31. decembra 2023. godine, Upravni odbor Banke smatra da može biti negativnog ishoda po osnovu sudskih sporova tako je izvršeno rezervisanje po ovom osnovu u iznosu od EUR 3 hiljada, što čini ukupna rezervisanja na kraju 2023. godine u iznosu od EUR 43 hiljada.

Pored navedenog, Banka vodi i više postupaka protiv pravnih i fizičkih lica radi naplate potraživanja u ukupnom iznosu od EUR 2.104 hiljada (2022: EUR 1.566 hiljada).

33. DEVIZNI KURSEVI

Zvanični kursevi valuta koji su korišćeni za preračun deviznih pozicija bilansa stanja u EUR na dan 31. decembra 2023. i 2022. godine bili su:

Valuta	31.12.2023.	31.12.2022.
USD	1.10500	1.06660
CHF	1.10500	0.98470
GBP	0.86905	0.88693
CAD	0.86905	1.44400
HKD	8.63140	8.31628
CNY	8.63140	7.35819
CNY	7.85090	7.35820
AED	4.05880	3.93000

34. DOGAĐAJI NAKON DATUMA IZVJEŠTAVANJA

Upravni odbor Banke smatra da nema značajnih događaja nakon datuma izvještavanja koji bi uticali na pojedinačne finansijske izvještaje za 2023. godinu.

Potpisano u ime Universal Capital Bank A.D. Podgorica, dana 07. maja 2024. godine:

Miloš Pavlović
Predsjednik Upravnog odbora

Veselin Vuković
Član Upravnog odbora

Nikola Vujošević
Član Upravnog odbora

Lana Kalezić
Rukovodilac Službe finansija
i računovodstva

**Izvještaj menadžmenta za 2023. godinu -
konsolidovani**

Sadržaj

1. PREGLED POSLOVANJA BANKE	3
1.1. Opšte informacije	3
1.2. Poslovni ambijent u okruženju Banke	3
1.3. Djelatnost	4
1.4. Vlasništvo i struktura kapitala	4
1.5. Članovi upravnih i nadzornih tijela	5
1.6. Zaposleni Grupe	5
1.7. Organizaciona struktura	6
2. ANALIZA FINANSIJSKOG POLOŽAJA I REZULTATA POSLOVANJA	7
2.1. Finansijski izvještaji Grupe	7
2.2. Analiza finansijskih izvještaja i racio pokazatelji	10
2.3. Analiza kapitala Grupe	14
2.4. Regulatorni kapital Grupe	14
2.5. Ulaganje u akcije pravnih lica	14
3. MJERE ZAŠTITE ŽIVOTNE SREDINE	15
4. PLANIRANI BUDUĆI RAZVOJ	16
5. AKTIVNOSTI ISTRAŽIVANJA I RAZVOJA	17
5.1. Istraživanje i razvoj	17
5.2. Ulaganje u edukaciju zaposlenih	17
6. INFORMACIJE O OTKUPU SOPSTVENIH AKCIJA, ODNOSNO UDJELA	17
7. FILIJALE I PREDSTAVNIŠTVA BANKE	18
8. UPRAVLJANJE RIZICIMA	18
8.1. Finansijski instrumenti	18
8.2. Upravljanje rizicima, ciljevi i politike	18
8.3. Informacije o izloženosti rizicima cijena, kreditnim rizicima, rizicima likvidnosti i rizicima novčanog toka	19
8.4. Metode i tehnike upravljanja rizicima i ublažavanje negativnih efekata	19
8.5. Karakteristike sistema unutrašnje kontrole i upravljanje rizikom za pravna lica koja su uključena u Grupu	26
Prilog 1 - Izjava o primjeni kodeksa korporativnog upravljanja (član 15 Zakona o računovodstvu)	27

1. PREGLED POSLOVANJA BANKE

1.1. Opšte informacije

Universal Capital Bank A.D., Podgorica (u daljem tekstu „Banka“ ili „UCB“) počela je sa radom 1. decembra 2007. godine pod imenom First Financial Bank A.D., Podgorica, u skladu sa Licencom izdatom od strane Centralne banke Crne Gore (u daljem tekstu „CBCG“) 12.07.2007. godine, a na osnovu Zakona o bankama i ostalim pozitivnim propisima. Prva transakcija je obavljena 17.12.2007. godine. Odluka o promjeni naziva Banke donešena je na sjednici Skupštine akcionara održanoj 30. maja 2014. godine, dok je 4. juna 2014. godine izvršena registracija promjene podataka.

Banka je matično pravno lice, koja ima 100% vlasništva u dva zavisna pravna lica (podređeni članovi), koji zajedno čine Grupu. Podređeni članovi bankarske grupe i njihovo učešće u aktivni Banke na dan 31. decembra 2023. godine:

Naziv pravnog lica	Učešće u aktivni Banke	% učešća	Osnovna djelatnost
Portokali Adriatic d.o.o. Podgorica	0.05%	100%	Trgovina na malo voćem i povrćem u specijalizovanim prodavnicama
Universal Capital Bank Financial Service, Dubai	0.19%	100%	Savjetovanje o finansijskim proizvodima i kreditima

Banka sastavlja konsolidovane finansijske izvještaje i konsolidovani izvještaj menadžmenta o poslovanju u skladu sa Zakonom o računovodstvu („Sl. list CG“, br. 145/21 i 152/22), Zakonom o kreditnim institucijama („Sl. list CG“ br. 72/19, 82/20 i 8/21) i odlukama Centralne banke Crne Gore, koje regulišu finansijsko izvještavanje banaka. Priloženi finansijski izvještaji pripremljeni su u skladu sa Odlukom o sadržaju, rokovima i načinu sačinjavanja i dostavljanja finansijskih izvještaja banaka („Sl. list CG“, br. 34/22).

Prilikom sastavljanja ovih konsolidovanih finansijskih izvještaja Banka je primijenila politike koje su u skladu sa propisima Centralne banke Crne Gore. Zakon o kreditnim institucijama, član 220, propisuje obavezu kreditnih institucija da sastavljaju i objavljuju finansijske iskaze u skladu sa ovim zakonom, propisima donijetim na osnovu ovog zakona i Međunarodnim računovodstvenim standardima, odnosno Međunarodnim standardima finansijskog izvještavanja (u daljem tekstu: MRS/MSFI). U skladu sa istim članom Zakona o kreditnim institucijama, kreditne institucije su dužne da primjenjuju MRS i MSFI od datuma koji je Odbor za međunarodne računovodstvene standarde (IASB) odredio kao dan početka njihove primjene, ukoliko Centralna banka za određeni MRS/MSFI ne odredi drugi datum kao dan početka njegove primjene.

U skladu sa članom 313 Zakona o kreditnim institucijama („Sl. list Crne Gore“ br. 72/19, 82/20 i 8/21) u konsolidovane finansijske izvještaje bankarske grupe ne uključuju se podređeni članovi bankarske grupe čiji je bilans stanja manji od 1% bilansa stanja nadređenog člana grupe. S obzirom da Banka, na dan 31. decembra 2022. godine, pod kontrolom ima dva podređena entiteta, od kojih jedan ispunjava uslov iz člana 313 Zakona o kreditnim institucijama, Banka za taj entitet koristi pravo na izuzeće od konsolidacije.

1.2. Poslovni ambijent u okruženju Banke

U periodu od 2021. - 2023. godine, došlo je do snažnog oporavka ekonomskih prilika u Crnoj Gori nakon pandemije COVID-19, kao i do zadovoljavajućeg oporavka međunarodne trgovine. Uspješna turistička sezona rezultirala je rastom crnogorskog BDP-a i u 2023. godini.

Navedeno je imalo pozitivne efekte na poslovanje Banke u gotovo svim segmentima.

1. PREGLED POSLOVANJA BANKE (NASTAVAK)

1.3. Djelatnost

U skladu sa Zakonom o kreditnim institucijama i Statutom, Banka obavlja poslove primanja novčanih depozita i davanja kredita za sopstveni račun. Pored bankarskih poslova, Banka može da obavlja i sljedeće poslove:

- 1) izdavanje garancija i preuzimanje drugih vanbilansnih obaveza;
- 2) kupovinu, prodaju i naplatu potraživanja (faktoring, forfeting i dr.);
- 3) izdavanje, obradu i evidentiranje platnih instrumenata;
- 4) platni promet u zemlji i sa inostranstvom, u skladu sa propisima kojima se uređuje platni promet;
- 5) finansijski lizing;
- 6) poslove sa hartijama od vrijednosti, u skladu sa zakonom kojim se uređuju hartije od vrijednosti (Banka je licencirani učesnik na tržištu hartija od vrijednosti sa brokerskim, dilerskim i kastodi odjeljenjem);
- 7) trgovanje u svoje ime i za svoj račun ili za račun klijenta:
 - o stranim sredstvima plaćanja, uključujući mjenjačke poslove,
 - o finansijskim derivatima;
- 8) depo poslove;
- 9) izradu analiza i davanje informacija i savjeta o kreditnoj sposobnosti privrednih društava i preduzetnika i drugim pitanjima u vezi poslovanja;
- 10) iznajmljivanje sefova;
- 11) poslove koji su dio bankarskih poslova, pomoćne poslove u odnosu na poslove banke i poslove neposredno povezane sa poslovima te banke, u skladu sa statutom banke.

Banka može, uz prethodno odobrenje CBCG, obavljati i druge poslove, u skladu sa Zakonom. Šifra djelatnosti banke je 64.19 – ostalo monetarno posredovanje.

1.4. Vlasništvo i struktura kapitala

U narednoj tabeli dat je prikaz strukture akcionara Banke na dan 31. decembar 2023. godine. U toku 2023. godine nije bilo promjena u visini i strukturi akcionarskog kapitala.

Rbr	Naziv akcionara	Iznos	Broj akcija	% vlasništva
1	Sigma Delta Holdings doo	10,934,025.26	21,606,260	83.31%
2	Sigma Delta Investments doo	1,157,962.40	2,288,200	8.82%
3	MRI CONSULTING DMCC	1,002,264.48	1,980,532	7.64%
4	Ostali manjinski akcionari	30,188.39	59,654	0.23%
Ukupno		13,124,440.53	25,934,646	100.00%

1.5. Članovi upravnih i nadzornih tijela

U nastavku su dati podaci o članovima nadzornih i upravnih tijela Banke na dan 31. decembar 2023. godine:

Ime i prezime	Nadzorni odbor
Alfredo Longo	Predsjednik Nadzornog odbora
Aco Aleksić	Član Nadzornog odbora
Božo Milatović	Član Nadzornog odbora
Josip Pecirep	Član Nadzornog odbora
Masroor Ul Haq	Član Nadzornog odbora

Ime i prezime	Upravni odbor
Miloš Pavlović	Predsjednik Upravnog odbora
Nikola Vujošević	Član Upravnog odbora
Veselin Vuković	Član Upravnog odbora

Ime i prezime	Revizorski odbor
Mina Jovanović	Predsjednik Revizorskog odbora
Goran Bencun	Potpredsjednik Revizorskog odbora
Lazar Mišurović	Član Revizorskog odbora

1.6. Zaposleni Grupe

Grupa je na dan 31.12.2023. godine imala 91 zaposlenih radnika. Od navedenog, 56 zaposlenih je ženskog, a 35 muškog pola. Kvalifikaciona struktura je prikazana u pregledu koji slijedi:

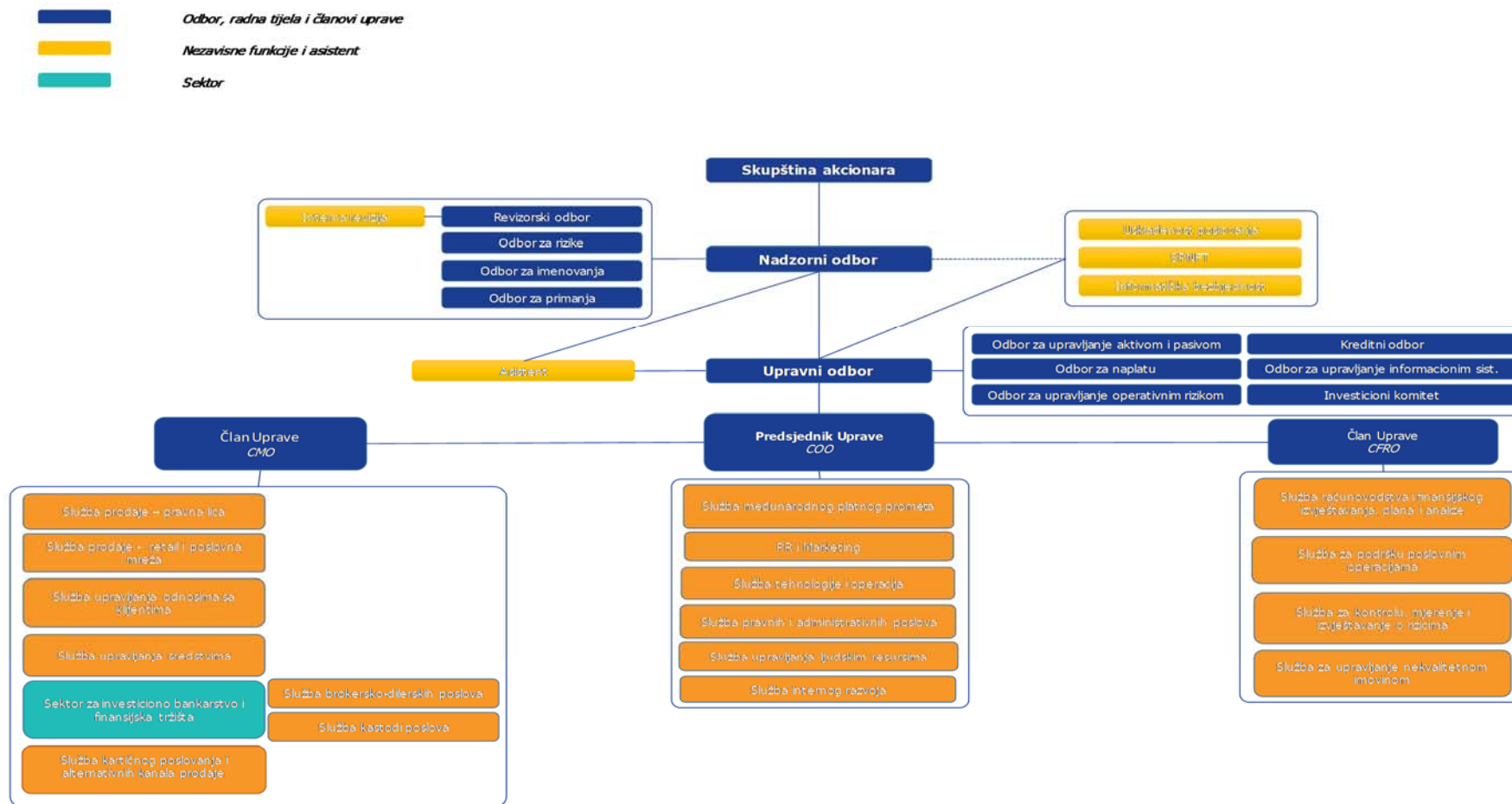
	Muškarci	Žene	Ukupno
VSS	30 zaposlenih	47 zaposlenih	77 zaposlenih
VŠS	2 zaposlena	3 zaposlena	5 zaposlenih
SSS	3 zaposlena	5 zaposlenih	8 zaposlenih
NK	0 zaposlenih	1 zaposleni	1 zaposleni

Tokom 2023. godine, 7 zaposlenih prekinulo je radni odnos sa Grupom, dok je broj novozaposlenih 11.

1.7. Organizaciona struktura

U nastavku dat je prikaz organizacione strukture Banke na 31. decembar 2023. godine.

Organizaciona struktura Banke usklađena je sa obimom i kompleksnošću poslovnih operacija.

2. ANALIZA FINANSIJSKOG POLOŽAJA I REZULTATA POSLOVANJA (NASTAVAK)

2.1. Finansijski izvještaji Grupe (Nastavak)

Bilans stanja – aktiva Grupe na dan 31. decembra 2023. godine:

Sredstva	31 Dec 2023	31 Dec 2022	Promjena
Novčana sredstva i računi depozita kod centralnih banaka	78,262	194,323	-59.7%
<i>Finansijska sredstva po amortizovanoj vrijednosti</i>			
Kredit i potraživanja od banaka	30,262	29,608	2.2%
Kredit i potraživanja od klijenata	168,052	152,230	10.4%
Hartije od vrijednosti	65,909	58,311	13.0%
Ostala finansijska sredstva	514	38	1,238.1%
<i>Finansijska sredstva po fer vrijednosti kroz ostali ukupni rezultat</i>			
Hartije od vrijednosti	49,751	29,930	66.2%
<i>Finansijska sredstva koja se drže radi trgovanja</i>			
Hartije od vrijednosti	514	479	7.2%
Derivati koji se drže zbog zaštite od rizika	-	-	-
Investicije u pridružena društva, zavisna društva i zajedničke	-	195	-100.0%
Investicione nekretnine	35	114	-69.1%
Nekretnine, postrojenja i oprema	4,351	4,484	-3.0%
Nematerijalna sredstva	527	247	-113.7%
Tekuća poreska sredstva	-	-	-
Odložena poreska sredstva	574	924	-37.9%
Ostala sredstva	3,283	3,995	-17.8%
UKUPNA SREDSTVA:	402,034	474,878	-15.3%

U strukturi aktive se izdvajaju:

- Novčana sredstva i računi depozita kod centralnih banaka bilježe pad u odnosu na 31.12.2022. godine za EUR 116,060 hiljada, odnosno (59.7%);
- Kredit i potraživanja od klijenata bilježe rast u odnosu na 31.12.2022. godine za EUR 15,822 hiljade ili 10.4%;
- Hartije od vrijednosti (agregatno posmatrano) bilježe rast u odnosu na 31.12.2022. godine za EUR 27,454 hiljada ili 30.94%, što ide u korist kamatonosne aktive sa većim nivoima prinosa.

Ukupna aktiva Banke bilježi pad u odnosu na 31.12.2022. godine za EUR 72,844 hiljada ili (15.3%). Relevantna je pozitivna promjena strukture aktive u dijelu Kredit i potraživanja od banaka za iznos od EUR 654 hiljade ili 2,2%, kao i negativna promjena u dijelu Investicije u pridružena društva, zavisna društva i zajedničke poduhvate po metodi kapitala za iznos od EUR 195 hiljada (obezvrjeđenje investicije u Portokali Adriatic u iznosu EUR 195 hiljada).

2. ANALIZA FINANSIJSKOG POLOŽAJA I REZULTATA POSLOVANJA (NASTAVAK)

2.1. Finansijski izvještaji Grupe (Nastavak)

Bilans stanja – obaveze Grupe na dan 31. decembar 2023. godine:

Obaveze	31 Dec 2023	31 Dec 2022	Promjena
<i>Finansijska obaveze koje se iskazuju po amortizovanoj vrijednosti</i>			
Depoziti banaka i centralnih banaka	-	-	-
Depoziti klijenata	352,948	436,333	-19.1%
Kredit klijenata koji nijesu banke	4,288	4,899	-12.5%
Ostale finansijske obaveze	-	-	-
Derivatne finansijske obaveze kao instrument zaštite	-	-	-
Rezerve	428	343	24.6%
Tekuće poreske obaveze	1,523	957	59.2%
Odložene poreske obaveze	176	153	15.1%
Ostale obaveze	8,923	6,414	39.1%
Subordinisani dug	-	-	-
UKUPNE OBAVEZE:	368,285	449,099	-18.0%

U strukturi obaveza Banke najznačajnije učešće imaju depoziti klijenata 95,8%, koji su smanjeni u 2023. godini za EUR 83,385 hiljada ili (19.1%) u odnosu na 31.12.2022. godine. Dodatno, smanjen je udio oročenih, pogotovo kratkoročnih depozita, kao i avista depozita što je omogućilo promjenu strukture ranije opisane aktive.

Bilans stanja – kapital Grupe na dan 31. decembra 2023. godine:

Kapital	31 Dec 2023	31 Dec 2022	Promjena
Akcijski kapital	13,124	13,124	0%
Neraspoređena dobit	14,300	11,893	22.2%
Dobit tekuće godine	8,597	4,999	72.0%
Ostale rezerve	(2,272)	(4,237)	-46.4%
UKUPAN KAPITAL:	33,749	25,779	15.3%
UKUPNI KAPITAL I OBAVEZE:	402,034	474,878	-15.3%

Grupa je tokom 2023. godine isplatila dividendu u iznosu od EUR 2,600 hiljada, a promjene u kapitalu Grupe u odnosu na 31.12.2022. godine se odnose na neraspoređenu dobit (uključivanje dobiti iz 2022.godine i ostali ukupan rezultat za 2023. godinu (pad nerealizovanih gubitaka po osnovu hov koje se vrednuju po FVOCI).

2. ANALIZA FINANSIJSKOG POLOŽAJA I REZULTATA POSLOVANJA (NASTAVAK)

2.1. Finansijski izvještaji Grupe (Nastavak)

Bilans uspjeha Grupe za godinu završenu 31. decembra 2023. godine:

Pozicija	2023.	2022.	Promjena
Prihodi od kamata i slični prihodi	10,165	7,970	27.5%
Prihodi od kamata na obezvrjeđene plasmane	195	404	-51.7%
Rashodi od kamata i slični rashodi	(2,736)	(2,748)	-0.4%
Neto prihodi od kamata	7,624	5,626	35.5%
Prihodi od naknada i provizija	7,185	7,405	-2.97%
Rashodi naknada i provizija	(1,558)	(1,763)	-11.6%
Neto prihodi od naknada i provizija	5,627	5,643	-0.3%
Neto dobitak usled prestanka priznavanja finansijskih instrumenata koji se ne vrednuju po fer vrijednosti kroz bilans uspjeha	(1)	26	-103.6%
Neto dobitak / (gubitak) po osnovu finansijskih instrumenata koji se drže radi trgovanja	34	31	8.9%
Neto dobiti od kursnih razlika	1,365	1,026	33.1%
Neto dobitak / (gubitak) po osnovu prestanka priznavanja ostale	(726)	(615)	17.9%
Ostali prihodi	73	33	119.6%
Troškovi zaposlenih	(3,098)	(2,148)	44.2%
Troškovi amortizacije	(558)	(652)	-14.4%
Opšti i administrativni troškovi	(1,908)	(2,194)	-13.0%
Neto rashodi po osnovu obezvrjeđenja finansijskih instrumenata koji se ne vrednuju po fer vrijednosti kroz bilans uspjeha	1,809	(720)	-351.1%
Troškovi rezervisanja	(3)	(25)	-88.0%
Ostali rashodi	(118)	(101)	17.6%
Dobitak prije oporezivanja	10,120	5,929	70.7%
Porez na dobit	(1,523)	(930)	63.7%
NETO PROFIT	8,597	4,999	72.0%

Najznačajnije promjene u rezultatu poslovanja za 2023. godinu, u odnosu na prethodnu godinu su:

- Rast neto prihoda od kamata od EUR 1,998 hiljada ili 35.5%, uslovljen je u najvećoj mjeri rastom prihoda od kamata od HOV (ulaganje u ino-državne zapise visokog rejtinga), kao i prihoda od kamata na kredite pravnim licima i na depozite kod ino-banaka.
- Pad neto prihoda od naknada i provizija od EUR 16 hiljada ili (0.3%) prvenstveno uslovljen padom prihoda od naknada iz oblasti komisionih poslova i međunarodnog platnog prometa;
- Rast neto dobitaka od kursnih razlika od EUR 339 hiljada ili 33.1% ;
- Rast troška zaposlenih od EUR 950 hiljada ili 44,2% objašnjava se, u najvećoj mjeri, usklađivanjem zarada sa povećanim troškovima života;
- Manji iznos rashoda obezvrjeđenja u 2023. godini rezultat je prije svega bolje pokrivenosti kredita kolateralom i smanjenja kašnjenja u naplati.

Kao zaključak, Grupa je, uspješno iskoristila oporavak crnogorske ekonomije i međunarodne trgovine i na taj način, uz istovremeno povećanje kamatonosnog portfolija i oporavak ostalih segmenata poslovanja, nastavila sa uspješnim rezultatom i u 2023. godini.

2. ANALIZA FINANSIJSKOG POLOŽAJA I REZULTATA POSLOVANJA (NASTAVAK)

2.2. Analiza finansijskih izvještaja i ratio pokazatelji

Svrha analize finansijskih izvještaja je da ukaže na specifičnosti poslovanja Grupe, kao i da prikaže uporedne podatke za tekuću i prethodnu poslovnu godinu. Pored osnovnih parametara, kao što su operativni profit, prinos na kapital, prinos na aktivu i slično, dati su pokazatelji finansijskog položaja i pokazatelji ekonomičnosti.

Najbitnije stavke bilansa uspjeha	Prihodi od kamata i slični prihodi	Prihod od naknada i provizija	Rashodi od kamata i slični rashodi	Rashodi naknada i provizija	OPERATIVNI PROFIT
2023	10,360	7,185	2,736	1,558	13,251
2022	8,374	7,405	2,748	1,763	11,269
2023/2022	123.71%	97.02%	99.57%	88.39%	117.59%

Kao što je ranije navedeno, rast operativnog profita od EUR 1,982 hiljade ili 17.6% rezultat je rasta prihoda od kamata iz oblasti HOV, Corporate kredita i depozita kod ino banaka.

ROE (Return on equity) - Prinos na kapital	2023	2022
Neto profit nakon oporezivanja	8,597	4,999
Akcionarski kapital	13,124	13,124
Neto profit nakon oporezivanja / Ukupna aktiva	65.50%	38.09%

ROA (Return on assets) - Prinos na aktivu	2023	2022
Neto profit nakon oporezivanja	8,597	4,999
Ukupna aktiva	402,034	474,878
Neto profit nakon oporezivanja / Ukupna aktiva	2.14%	1.05%

Kamatna marža	2023	2022
Prihodi po osnovu kamata	10,360	8,374
Rashodi po osnovu kamata	2,736	2,748
Ukupna aktiva	402,034	474,878
(Prihodi po osnovu kamata - Rashodi po osnovu kamata) / Ukupna aktiva	1.90%	1.18%

Koeficijent operativnog profita	2023	2022
Operativni profit	13,251	11,269
Ukupna aktiva	402,034	474,878
Operativni profit / Ukupna aktiva	3.30%	2.37%

Neto profit po zaposlenom	2023	2022
Neto profit nakon oporezivanja	8,597	4,999
Broj zaposlenih	91	87
Neto profit / Broj zaposlenih	94.47%	57.45%

Navedeni osnovni pokazatelji poslovanja predstavljaju rezultat dešavanja opisanih u okviru analize finansijskih izvještaja Grupe.

2. ANALIZA FINANSIJSKOG POLOŽAJA I REZULTATA POSLOVANJA (NASTAVAK)

2.2. Analiza finansijskih izvještaja i ratio pokazatelji

Pokazatelji finansijskog položaja Grupe

S1	2023	2022
Akcionarski kapital	13,124	13,124
Ukupna aktiva	402,034	474,878
Akcionarski kapital / Ukupna aktiva	3.26%	2.76%
S2	2023	2022
Ukupne obaveze	368,285	449,099
Ukupna aktiva	402,034	474,878
Ukupne obaveze / Ukupna aktiva	91.61%	94.57%
S3	2023	2022
Poslovni prihodi	17,545	15,779
Poslovni rashodi	4,294	4,511
Poslovni prihodi / Poslovni rashodi	408.59%	349.83%
S4	2023	2022
Ukupni prihodi	18,982	16,864
Poslovni rashodi na ime kamata	2,736	2,748
Ukupni prihodi / Poslovni rashodi na ime kamata	693.76%	613.68%

Pokazatelji ekonomičnosti poslovanja Grupe

E1	2023	2022
Ukupni prihodi	18,982	16,864
Ukupni rashodi	8,860	10,910
Ukupni prihodi / Ukupni rashodi	214.25%	154.57%
E2	2023	2022
Poslovni rashodi	4,294	4,511
Poslovni prihodi	17,545	15,779
Poslovni rashodi / Poslovni prihodi	24.47%	28.59%
E3	2023	2022
Materijalni troškovi i zarade	5,124	4,443
Ukupni rashodi	8,860	10,910
Materijalni troškovi i zarade / Ukupni rashodi	57.84%	40.72%
E4	2023	2022
Poslovni rashodi od kamata	2,736	2,748
Ukupni rashodi	8,860	10,910
Poslovni rashodi od kamata / Ukupni rashodi	30.88%	25.19%

Pokazatelji finansijskog položaja i pokazatelji ekonomičnosti poslovanja Grupe dodatno ukazuju na stabilnost i unaprjeđenje poslovanja tokom 2023. godine. Ostvarena rezistentnost Grupe na eksterne šokove se ocjenjuje kao zadovoljavajuća.

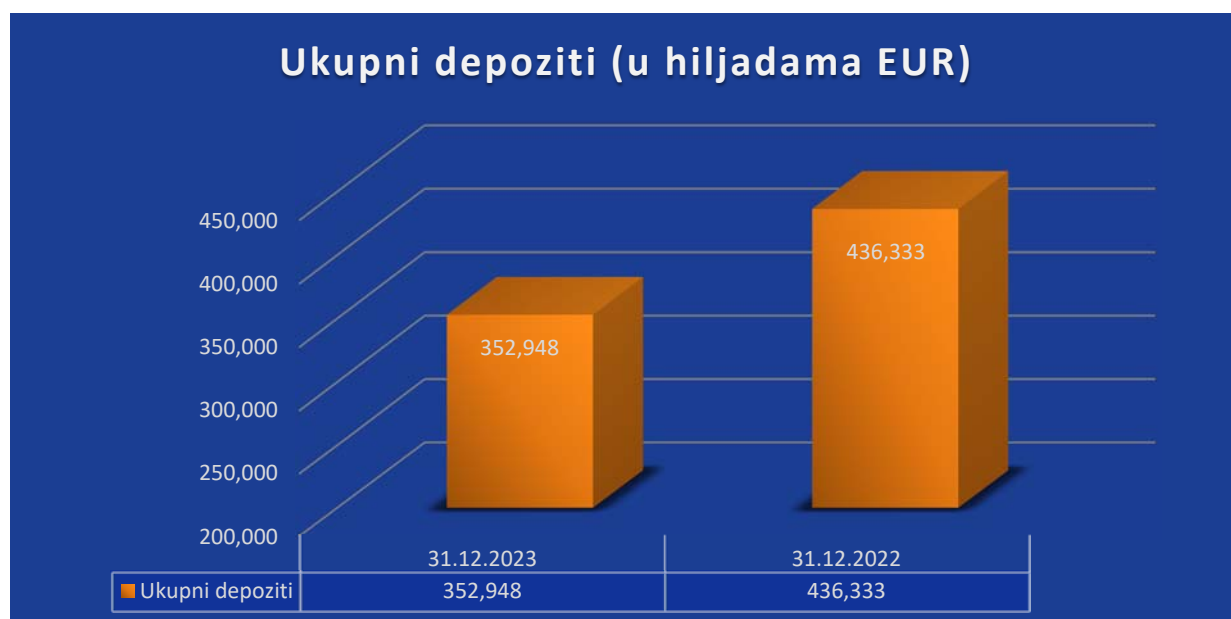

2. ANALIZA FINANSIJSKOG POLOŽAJA I REZULTATA POSLOVANJA (NASTAVAK)

2.2. Analiza finansijskih izvještaja i ratio pokazatelji

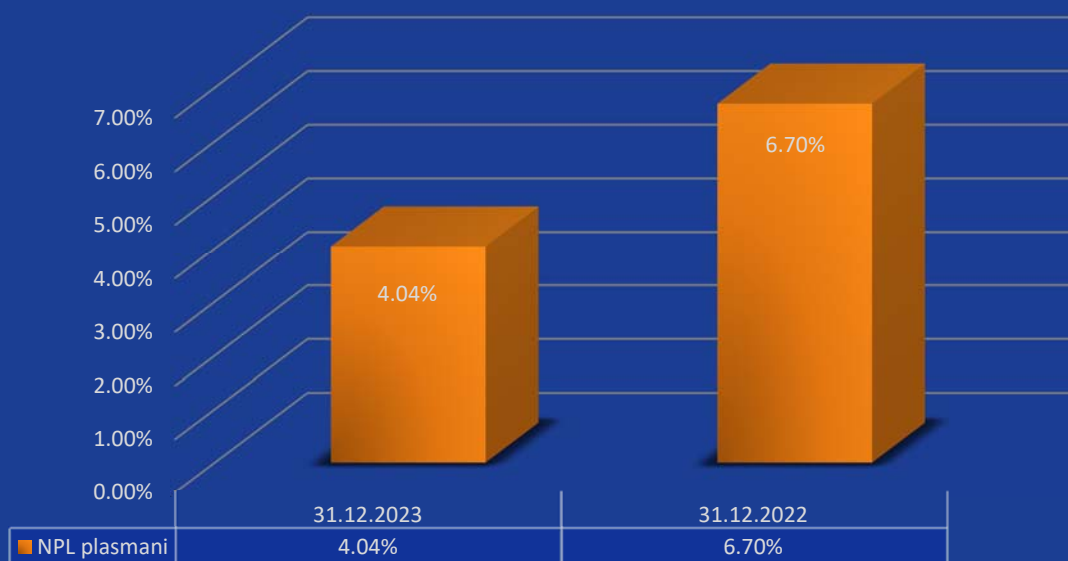
Ostali pokazatelji poslovanja Grupe

Opis	31.12.2023.	31.12.2022.
Likvidna aktiva	108,524	223,931
Ukupni krediti	168,052	152,230
Ukupna aktiva	402,034	474,878
Ukupni depoziti	352,948	436,333
Ukupne pozajmice	4,288	4,899
Ukupne obaveze	368,285	449,099
Osnovna sredstva	4,878	4,731
Ostala aktiva	3,283	3,995
Ukupni kapital	33,749	25,780
Struktura aktive i pasive:		
Likvidna aktiva/ukupna aktiva	26.99%	47.02%
Kredit/ukupna aktiva	41.80%	32.05%
Kapital/ ukupna aktiva	8.39%	5.47%
Struktura pasive:		
Depoziti/ukupna pasiva	87.79%	91.87%
Pozajmice/ukupna pasiva	1.07%	1.03%
Pokazatelji likvidnosti:		
Likvidna aktiva / depoziti	30.75%	51.18%
Kredit / Depoziti	47.61%	34.89%

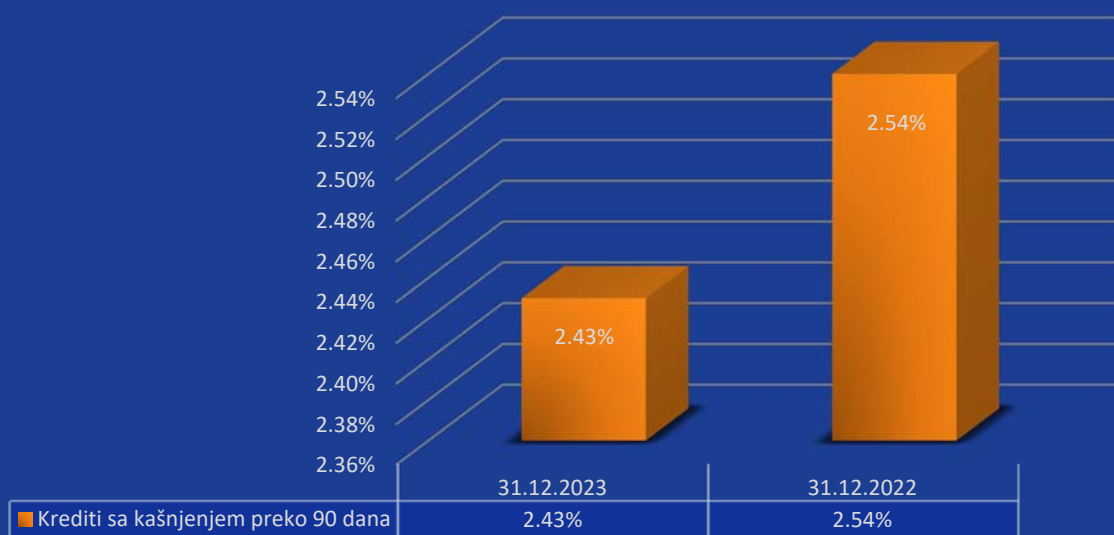

Kretanje NPL plasmana (% kredita)

Kretanje plasmana sa kašnjenjem većim od 90 dana(% kredita)

2. ANALIZA FINANSIJSKOG POLOŽAJA I REZULTATA POSLOVANJA (NASTAVAK)

2.3. Analiza kapitala Grupe

Na dan 31.12.2023.godine akcijski kapital Banke/Grupe iznosi 25,934,646 akcija pojedinačne nominalne vrijednosti od EUR 0.50605820993. Sve emitovane akcije su u potpunosti plaćene.

2.4. Regulatorni kapital Grupe

U skladu sa propisima Centralne banke Crne Gore, Banka je obavezna da u svakom trenutku ispunjava sljedeće zahtjeve za kapitalom propisane članom 134 Zakona o kreditnim institucijama ("Sl. list CG", br. 72/19, 82/20 i 8/21):

- koeficijent adekvatnosti redovnog osnovnog kapitala od 4,5%;
- koeficijent adekvatnosti osnovnog kapitala od 6%; i
- koeficijent adekvatnosti ukupnog kapitala od 8%.

Osim navedenog, Centralna banka Crne Gore je u maju 2023.godine izvršila sveobuhvatnu supervizorsku ocjenu poslovanja Banke (finansijske informacije sa stanjem na dan 31.03.2023.godine) i utvrdila nove limite na osnovu rezultata, koji su pokazali da identifikovani rizici predstavljaju nizak do umjeren rizik za održivost poslovanja. Imajući u vidu navedeno, utvrđeni su novi regulatorni zahtjevi koje je Banka dužna da ispunjava:

- koeficijent adekvatnosti redovnog osnovnog kapitala od 9.81%;
- koeficijent adekvatnosti osnovnog kapitala od 12%;
- koeficijent adekvatnosti ukupnog kapitala od 11.67%; i
- koeficijent adekvatnosti ukupnog kapitala uključujući kombinovani bafer (za 2023. godinu iznosi 3.25%) od 14.92%

Banka je dužna da obim svog poslovanja uskladi sa propisanim pokazateljima, odnosno da obim i strukturu svojih rizičnih plasmana uskladi sa Zakonom o kreditnim institucijama i propisima Centralne banke Crne Gore. Na dan 31. decembra 2023. godine, koeficijent adekvatnosti ukupnog kapitala obračunat od strane Banke iznosi 26.73%, a Grupe 26.72% (2022. godine: koeficijent adekvatnosti Banke iznosi 28.24%, a Grupe 29.18%).

2.5. Ulaganje u akcije pravnih lica

Osim navedenih ulaganja/investicija u zavisna pravna lica, Banka ima na 31.12.2023.godine ulaganja u akcije Institut Dr Simo Milosevic AD (INSM) u vrijednosti od EUR 58,029 ili 0.65%.

3. MJERE ZAŠTITE ŽIVOTNE SREDINE

Banka vodi svoju politiku ekološki svjesno i angažovano, u skladu sa Zakonom o životnoj sredini ("Službeni list Crne Gore", br. 052/16 od 09.08.2016 i 073/2019 od 27.12.2019. godine) i Zakonom o procjeni uticaja na životnu sredinu ("Službeni list Republike Crne Gore", br. 075/18 od 23.11.2018. godine).

U skladu sa članom 9. Zakona o životnoj sredini, Banka obavlja sljedeće aktivnosti na obezbjeđenju zaštite životne sredine:

- Održivo korišćenje prirodnih resursa, dobara i energije;
- Uvođenje energetski efikasnijih tehnologija i korišćenje obnovljivih prirodnih resursa;
- Upotreba proizvoda, procesa, tehnologija koji manje ugrožavaju životnu sredinu;
- Preduzimanje mjera prevencije i otklanjanja posljedica ugrožavanja i štete po životnu sredinu;
- Druge mjere u skladu sa zakonom.

Banka nije, shodno kriterijumima definisanim Zakonom, prepoznata kao zagađivač, i po tom osnovu ne plaća nikakve kazne ili penale. Takođe, u doglednoj budućnosti ne planira nikakav projekat koji bi mogao da ima negativan uticaj na životnu sredinu.

U skladu sa Zakonom o procjeni uticaja na životnu sredinu, ukoliko se bude smatralo da određeni projekat ili poslovna aktivnost koju Banka planira, može ili će imati uticaj na životnu sredinu, tražiće se saglasnost nadležnih organa na elaborat o procjeni uticaja ili odluke da nije potrebna procjena uticaja na životnu sredinu.

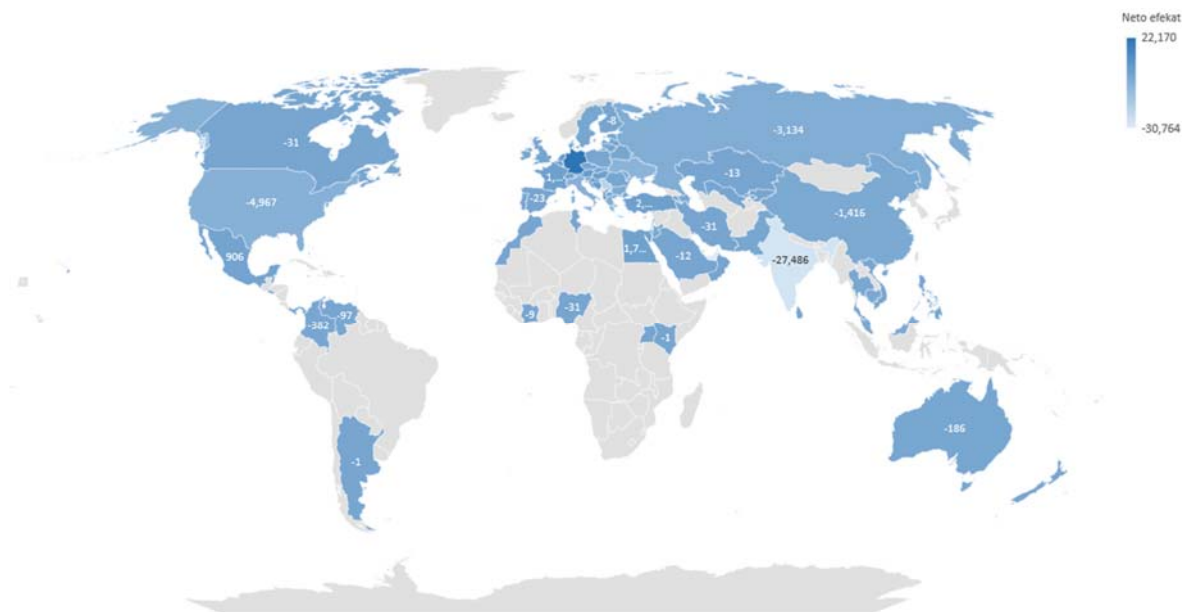
U procesu odobravanja kredita, Banka ocjenjuje rizik od ugrožavanja životne sredine, pri čemu ne daje podršku projektima kod kojih je navedeni rizik ocijenjen kao visok.

4. PLANIRANI BUDUĆI RAZVOJ

Banka je osjetno ojačala poziciju na domaćem tržištu i nastavlja da razvija prepoznatljivost brenda, sa primarnim ciljem da postane banka prvog izbora korporativnih klijenata. U tom pravcu kreće se aktivnost Banke u osmišljavanju novih proizvoda i usluga, kao i širenje korespondentske mreže.

Na međunarodnom tržištu, Banka nastavlja da jača svoju i poziciju Crne Gore. Koristeći fleksibilnost u kontekstu veličine, Banka je u mogućnosti da bude privlačna investitorima iz svih razvijenih područja svijeta. Stoga, Banka projektuje globalno prisustvo. Sljedeći grafik prikazuje zemlje u kojima posluju klijenti Banke:

Planirani budući razvoj, imajući u vidu navedeno, okrenut je u pravcu praćenja savremenih tokova informacionih tehnologija u oblasti finansijskih usluga, pogotovo digitalnog bankarstva, olakšavanja usluga platnog prometa, unaprjeđenja kartičarskih proizvoda i integracije proizvoda i usluga sa novim aplikativnim rješenjima.

Krajem 2023. godine, Banka je prva na crnogorskom bankarskom tržištu uvela direktan klirinški platni promet sa Srbijom i BiH, koji omogućava klijentima da transakcije obavljaju brže, jednostavnije i efikasnije. S tim u vezi, Banka će, u narednom periodu, biti fokusirana na privlačenju novih klijenata i zadovoljenju postojećih korisnika.

Banka je strateški orjentisana na unapređenje ponude digitalnih proizvoda i usluga u skladu sa potrebama klijenata i ulaganje u razvoj digitalnih kanala, čime se obezbjeđuje kontinuirano unapređenje pozicije na tržištu u oblasti elektronskog bankarstva i poslovanja platnim karticama. Navedeno se ostvaruje kroz inovativnost, razvoj i unapređenje proizvoda i usluga, što omogućava uključivanje u savremene svjetske tokove i maksimalnu iskorišćenost prednosti globalizacije svjetskog tržišta.

U narednom periodu Banka planira da realizuje brojne projekte, među kojima je jedan od najznačajnijih realizacija prvih metalnih kartica na tržištu Crne Gore (Metalne kartice Visa Platinum Business Debit i Mastercard Platinum Credit), čime planira da privuče klijente sa većom platežnom moći.

5. AKTIVNOSTI ISTRAŽIVANJA I RAZVOJA

5.1. Istraživanje i razvoj

Od početka poslovanja, Banka koristi savremene tehnologije u bankarskom poslovanju po pitanju Core sistema, hardvera, softvera, sistema zaštite i protokola i sredstava interne i eksterne komunikacije.

Banka kontinuirano modernizuje opremu uvođenjem novih i ažuriranjem postojećih softvera, hardvera, prostornog obezbjeđenja i nadzora, opremom koja je u skladu sa današnjim poslovnim potrebama i standardima informacione bezbjednosti.

Automatizacija poslovnih procesa se izvršava u poslovnim jedinicama Banke u kojima je moguće izvršiti i u kontinuitetu se inovira. Ovo omogućava autonomno izvršavanje određenih poslovnih procesa, uz značajno izražene zahtjeve sistema internih kontrola.

Banka je započela projekte proširenja kapaciteta informacionog sistema i unaprijeđenja IT infrastrukture, a implementacijom DWH¹ i CRM² sistema značajno će povećati kontrolne i izvještajne kapacitete i povećati efikasnost poslovnih procesa u Banci.

Glavni cilj nove ECB direktive je da podstakne inovacije i podrži pojačanu konkurenciju i transparentnost u oblasti pružanja platnih usluga. Pored utvrđivanja većih zahtjeva bezbjednosti i unapređenja zaštite korisnika platnih usluga, PSD2 dovodi i uređuje dvije nove platne usluge, i to:

- usluge pružanja informacija o računu za plaćanje, i
- usluge iniciranja plaćanja.

Kroz PSD2 i otvoreno bankarstvo koje ono donosi, otvaraju se mogućnosti da na tržište uđu novi pružaoci usluga iz oblasti FinTech, IT industrije i drugi. Nema sumnje da će u budućnosti novi akteri imati značajnu ulogu u oblasti pružanja bankarskih i platnih usluga i da će upravo oni početi da mijenjaju uobičajeno poslovanje banaka i kod nas.

5.2. Ulaganje u edukaciju zaposlenih

Banka kontinuirano ulaže u profesionalni razvoj zaposlenih na svim nivoima. Banka je i u prošloj godini vodila računa o svojim kadrovima i njihovom stručnom usavršavanju.

Banka aktivno učestvuje u procesu stručnog osposobljavanja visokoškolskog kadra iniciranog od strane Vlade Crne Gore.

6. INFORMACIJE O OTKUPU SOPSTVENIH AKCIJA, ODNOSNO UDJELA

Od osnivanja do 31.12.2023. godine Grupa nije vršila otkup sopstvenih akcija.

¹ Data Ware House

² Client Relationship Management

7. FILIJALE I PREDSTAVNIŠTVA BANKE

Na dan 31.12.2023. godine Banka pored centrale, ima 2 filijale i jedno predstavništvo u inostranstvu kako je navedeno:

- Filijala Maestral (Hotel „Maestral“ – Pržno- Sveti Stefan) otvorena 14.07.2017. godine;
- Filijala Podgorica - u okviru Centrale (Stanka Dragojevića bb) transformisana iz šaltera u filijalu 26.05.2023.godine.

Universal Capital Bank DIFC - Dubai – Ujedinjeni Arapski Emirati - Rješenje CBCG za osnivanje predstavništva br. 0102-7225/4 od 10.02.2015. godine. Predstavništvo je počelo sa radom 01.10.2015. godine, a sada je u procesu likvidacije.

8. UPRAVLJANJE RIZICIMA

8.1. Finansijski instrumenti

U skladu sa prirodom poslovanja, najznačajniji dio aktive Banke čine finansijska sredstva. Banka ima obavezu vrednovanja finansijskih sredstava u skladu sa MSFI 9: *Finansijski instrumenti* po jednom od tri modela:

- Amortizovana vrijednost;
- Fer vrijednost kroz ostali ukupni rezultat;
- Fer vrijednost kroz bilans uspjeha.

Banka je u obavezi, da za sve stavke aktive po osnovu kojih je izložena kreditnom riziku vrši procjenu obezvrjeđenja (za stavke bilansne aktive) odnosno procjenu vjerovatnog gubitka (za vanbilansne stavke), osim za finansijska sredstva koja se vrednuju po fer vrijednosti kroz bilans uspjeha.

Detaljna objelodanjivanja korišćenih metodologija, procjena i tehnika nalaze se i sastavni su dio Napomena uz revidirane finansijske izvještaje.

8.2. Upravljanje rizicima, ciljevi i politike

Imajući u vidu da je upravljanje rizicima ključni element upravljanja poslovanjem, i veliku izloženost rizicima bankarskog sektora, sistem upravljanja rizicima obuhvata sve aktivnosti definisane sljedećim aktima:

- Godišnji plan rada funkcije kontrole rizika za 2023.godinu;
- Metodologija bonitetne klasifikacije u Universal Capital Banci AD Podgorica;
- Metodologija rada kontrolne funkcije rizika;
- Metodologija za izradu plana oporavka;
- Metodologija za ocjenu investicionih projekata;
- Metodologija za procjenu obezvrjeđenja i očekivanog gubitka po Međunarodnom standardu finansijskog izvještavanja 9;
- Metodologija za utvrđivanje stabilnog nivoa depozita;
- Procedura za određivanje finansijske sposobnosti druge ugovorne strane;
- Procedura za upravljanje velikim izloženostima;
- Okvir za sklonost preuzimanju rizika - RAF;
- Smjernice za detaljnu kategorizaciju visokorizičnih izloženosti;
- Smjernice kojima se propisuju vrste i tehnike ublažavanja kreditnog rizika;
- Politika upravljanja deviznim rizikom;
- Politika upravljanje rizikom koncentracije;
- Politika upravljanja rizikom likvidnosti;
- Procedura za upravljanje rizikom likvidnosti;
- Politika za procjenu adekvatnosti internog kapitala (ICAAP);
- Politika za procjenu adekvatnosti likvidnosti (ILAAP politika);
- Metodologija za procjenu adekvatnosti internog kapitala (ICAAP) i stres testove;

8. UPRAVLJANJE RIZICIMA (NASTAVAK)

8.2. Upravljanje rizicima, ciljevi i politike (nastavak)

- Metodologija za postupak procjene adekvatnosti likvidnosti (ILAAP);
- Popis rizika i metodologija za utvrđivanje značajnih rizika za potrebe ICAAP-a;
- Politika upravljanja kreditnim rizikom i rizicima povezanim sa kreditnim rizikom;
- Strategija upravljanja rizicima Universal Capital Bank AD Podgorica za period 2023-2025.;
- Politika upravljanja operativnim rizikom;
- Procedura upravljanja operativnim rizikom;
- Politika upravljanja rizikom eksternalizacije;
- Politika upravljanja kolateralima;
- Politika upravljanja rizikom modela;
- Procedura upravljanja rizikom eksternalizacije;
- Procedura za uvođenje novih proizvoda;
- Izjava o sklonosti preuzimanju rizika – RAS;
- Metodologija za procjenu vrijednosti imovine;
- Politika upravljanja rizikom druge ugovorne strane (uključujući rizik emitenta);
- Procedura za identifikovanje, evidentiranje i praćenje povezanih lica za namjene izračunavanja velikih izloženosti i lica povezanih sa bankom;
- Katalog kolaterala;
- Plan oporavka kreditne institucije;
- Plan za postupanje u nepredviđenim okolnostima (kriza likvidnosti); i
- Izvještaj o procjeni postupka procjene adekvatnosti internog kapitala.

Osnovni ciljevi u okviru sistema upravljanja rizicima su:

- Minimiziranje negativnih efekata na finansijski rezultat i kapital Banke kroz odgovarajuće testiranje kreditne sposobnosti zajmotražioca i adekvatne sisteme kreditne zaštite; i
- Kontinuirano praćenje i održavanje nivoa adekvatnosti kapitala iznad nivoa utvrđenim od strane regulatora.

8.3. Informacije o izloženosti rizicima cijena, kreditnim rizicima, rizicima likvidnosti i rizicima novčanog toka

Banka je kao osnovni prepoznala kreditni rizik. Banka je dužna da efikasno upravlja istim kao i da održava nivo i kvalitet kreditnog portfolija u skladu sa Strategijom upravljanja rizicima i usvojenom Politikom upravljanja kreditnim rizikom i rizicima povezanih sa kreditnim rizikom.

Banka prati kreditni rizik koji proizilazi iz ukupnog portfolija kao i rizike vezane za pojedinačne izloženosti. Istovremeno, Banka je dužna da blagovremeno preduzme aktivnosti za poboljšanje kreditnog portfolija, a posebno kredita koji pripadaju kategoriji nekvalitetne aktive.

Pored kreditnog, tržišnog i operativnog rizika kao materijalno značajne prepoznala i rizik zemlje, rezidualni, rizik koncentracije, kamatni rizik iz pozicija kojim se ne trguje kao i rizik likvidnosti.

Detaljna objelodanjivanja korišćenih metodologija, procjena i tehnika nalaze se i sastavni su dio Napomena uz revidirane finansijske izvještaje.

8.4. Metode i tehnike upravljanja rizicima i ublažavanje negativnih efekata

Kreditni rizik

Banka obračunava interni kapitalni zahtjev za kreditni rizik u užem smislu primjenom standardizovanog pristupa, na način propisan Odlukom o adekvatnosti kapitala kreditnih institucija. Na zahtjeve za kapitalom za kreditni rizik u užem smislu, banka dodaje zahtjeve za kapitalom za rezidualni rizik kreditnog rizika, rizik kreditne koncentracije, kreditni rizik zemlje i kamatno indukovani kreditni rizik.

8. UPRAVLJANJE RIZICIMA (NASTAVAK)

8.4. Metode i tehnike upravljanja rizicima i ublažavanje negativnih efekata

Rizik zemlje

Testiranje materijalnosti za rizik zemlje analizira se u kontekstu izloženosti prema licima u zemljama izvan Crne Gore. Ukoliko je izloženost prema licima van Crne Gore veća od definisanog praga materijalnosti, Banka je dužna da procijeni rizike i po potrebi obračuna interne kapitalne zahtjeve i sprovede stres testove.

Banka izračunava potrebni interni kapital za rizik zemlje analizom osetljivosti, tako što svim izloženostima prema licima u drugim zemljama umanjuje rejting za jednu klasu. Na taj način, Banka pogoršava dužniku stepen kreditnog kvaliteta i ponder rizika. Tako se dobija dodatna rizikom ponderisana aktiva, čijim množenjem se 8% dobijamo procjenu zahtjeva za kapitalom za kreditni rizik zemlje.

Rezidualni rizik

Internu procjenu zahtjeva za dodatnim kapitalom za rezidualni rizik, Banka ocjenjuje prije svega kroz reklasifikaciju izloženosti pokrivene nekretninama i promjenu pondera za rizikom ponderisane izloženosti usljed pada vrijednosti nekretnina, kao i kroz efekat pada vrijednosti nekretnina na očekivane kreditne gubitke.

Banka ne procjenjuje efekte rezidualnog rizika na depozite i garancije zbog materijalnosti i velike sigurnosti/kvaliteta istih. Razmatra se isključivo promjena vrijednosti nekretnina, jer su nekretnine vid preostalih kolaterala banke sa dominantnim uticajem na rizikom ponderisanu aktivu i očekivane kreditne gubitke.

Budući da Banka prilikom procjene očekivanog kreditnog gubitka na grupnoj osnovi, kolaterale obuhvata u okviru „EAD” parametra, uticaj pada vrijednosti nekretnina na procjenu očekivanih gubitaka je uzet kroz rast ispravki vrijednosti koje se obračunavaju na grupnoj osnovi usled rasta „EAD” parametra.

Za potrebe interne procjene potrebnog kapitala za rezidualni rizik, potrebno je da Banka koristi reprezentativan uzorak podataka o cijenama nekretnina za dovoljno dug vremenski period.

Kako bi Banka odredila pad cijena nekretnina koji se može dogoditi u narednih 12 meseci, računamo logaritmovane godišnje prinose cijena nekretnina. Logaritmovani prinosi cijena nekretnina se računaju po formuli $xt = \ln(x_t/x_{t-4})$ pri čemu je x_t prosječna realizovana cijena stanova u kvartalu t , dok je x_{t-4} prosječna realizovana cijena stanova u kvartalu $t-4$. Na primjer, ako je t poslednji kvartal 2023 godine, $t-4$ je poslednji kvartal 2022. godine.

Nakon što Banka odredi logaritmovane godišnje prinose nekretnina, testira se normalnost njihove raspodjele Shapiro-Walk testom. Ukoliko se ispostavi da prinosi imaju normalnu raspodjelu, određujemo nivo logaritmovanih prinosa koji se nalazi na 5% kumulativne distribucije normalne raspodjele sa aritmetičkom sredinom i standardnom devijacijom logaritmovanih godišnjih prinosa posmatranog perioda. Ukoliko prinosi nemaju normalnu raspodjelu, potrebno je odrediti raspodjelu koja najviše odgovara. Ukoliko postoje poteškoće da se odredi odgovarajuća raspodjela (nakon provjere više raspodjela), Banka može koristiti normalnu raspodjelu kao aproksimaciju raspodele prinosa.

Nakon što se izračuna prinos na 5% kumulativne distribucije odabrane raspodjele, Banka računa eksponent tog prinosa. Formulom 1 - dati prinosi, dobija se „haircut” cijena nekretnina koji će banka koristiti za procjenu internih kapitalnih zahtjeva za rezidualni rizik. Efekti se ogledaju kroz rast rizikom ponderisane aktive (RWA) i rast ispravki vrijednosti potraživanja.

8. UPRAVLJANJE RIZICIMA (NASTAVAK)

8.4. Metode i tehnike upravljanja rizicima i ublažavanje negativnih efekata

Efekti rasta ispravki vrijednosti na zahtjev za kapitalom su izračunati tako što je izračunat rast RWA koji bi dao isti efekat na ratio adekvatnosti kapitala kao i umanjenje kapitala za iznos ispravki vrijednosti uz nepromenjen nivo RWA. Konkretno, dodatan RWA zbog rasta ispravki vrednosti potraživanja se računa po formuli:

Ukupan RWA * ((Regulatorni kapital)/(Regulatorni kapital-Rast ispravki vrednosti)-1)

Ukupan dodatni RWA zbog rezidualnog rizika je zbir rasta RWA usled pada nekretnina i dodatnog RWA usled rasta ispravki vrednosti. Interni kapitalni zahtjev se dobija kada se ukupni dodatni RWA pomnoži sa 8%.

Rizik koncentracije

Rizikom koncentracije upravlja se pomoću limita prema klijentima, odnosno grupama povezanih lica, kao i preko limita po granama i regionima. Limite uspostavlja Banka, sa ciljem da se izbjegne pretjerana koncentracije prema određenom izvoru rizika, odnosno da vodi diversifikaciji portfolija Banke.

Ublažavanje rizika koncentracije Banka sprovodi aktivnim upravljanjem proizvoda banke, kreditnim portfolijom kao i prilagođavanjem uspostavljenih limita.

Banka prilikom mjerenja rizika koncentracije razmatra potraživanja prema svim klijentima, bez obzira na njihov status, izuzev CBCG i Crne Gore.

Banka obračunava interne kapitalne zahtjeve za rizik koncentracije posebno za (a) izloženosti prema jednom klijentu ili grupi klijenata – individualna izloženost, (b) izloženosti prema privrednim sektorima - sektorskom riziku. Ukupan interni kapitalni zahtev za rizik koncentracije predstavlja zbir kapitalnih zahtjeva za obe koncentracije.

Individualna izloženost

Interni kapitalni zahtevi za rizik koncentracije individualnih izloženosti se računa na osnovu izloženosti prema 100 najvećih klijenata banke. Interni kapitalni zahtjevi zavise od visine HHI (Herfindal-Hiršman indeks). HHI se računa na sledeći način:

$$HHI = (\sum x_i^2) / [(\sum x_i)]^2 * (\sum x_i) / y * 100$$

gdje je:

x_i – bruto izloženost klijenta i u ukupnom portfoliju Banke

y – bruto izloženost kompletnog portfolija Banke

i – broj klijenata koji ulaze u obračun i koji je definisan na 100 klijenata

U zavisnosti od dobijene vrijednosti HH indeksa za izloženosti prema jednom klijentu ili grupi klijenata, Banka povećava interni kapitalni zahtjev za rizik koncentracije za odgovarajući procenat u skladu sa ustanovljenim procentima povećanja kapitala.

Sektorske izloženosti

HH indeks u slučaju rizika izloženosti prema sektoru računa se na sledeći način:

$$HHI = (\sum x_i^2) / [(\sum x_i)]^2 * (\sum x_i) / y * 100$$

8. UPRAVLJANJE RIZICIMA (NASTAVAK)

8.4. Metode i tehnike upravljanja rizicima i ublažavanje negativnih efekata

gdje je:

x – bruto izloženost prema određenom sektoru/proizvodu

y – bruto izloženost kompletnog portfolija Banke

i – broj sektora/proizvoda koji ulaze u obračun

U zavisnosti od dobijene vrijednosti HHI indeksa Banka povećava interni kapitalni zahtev za rizik koncentracije za odgovarajući procenat u skladu sa ustanovljenim procentima povećanja kapitala.

Kamatni rizik

Banka tretira kamatni rizik koji proizilazi iz njene bankarske knjige kao materijalno značajan rizik. Ovaj rizik je imanentan bankarskom poslovanju i poslovnom modelu Banke.

Banka je dužna da upravlja različitim oblicima kamatnog rizika i to:

- Rizikom krive prinosa (eng. yield curve risk) – kome je izložena uslijed promjene oblika i nagiba krive prinosa;
- Rizikom vremenske neusklađenosti dospijeća i ponovnog određivanja cijena (eng. repricing/gap risk);
- Baznim rizikom (eng. basis risk) kome je izložena zbog različitih referentnih kamatnih stopa kod kamatno osjetljivih pozicija aktive i pasive sa sličnim karakteristikama u pogledu dospijeća ili ponovnog određivanja cijena; i
- Rizikom opcija (eng. optionality risk) kome je izložena zbog ugovornih odredbi u kamatno osjetljivim pozicijama (kreditu sa mogućnošću prevrijemene otplate, depoziti sa mogućnošću prevrijemenog povlačenja i slično).

Budući da je riječ o riziku iz tzv. stuba 2, Banka je razvila interni model za obračun internih kapitalnih zahtjeva (ekonomskog kapitala) za isti. Banka primjenjuje promjenu (senzitivnost) ekonomske vrijednosti kapitala za očekivane kamatne šokove kretanja kamatnih stopa kao primarnu metriku za obračun ekonomskog kapitala za zaštitu od kamatnog rizika bankarske knjige – Eng. Economic Value of Equity (EVE).

Za potrebe ove analize osjetljivosti EVE indikatora na promjene kamatnih stopa, ključno je definisati scenarije kamatnih šokova (koje Banka primjenjuje za potrebe obračuna internog kapitalnog zahtjeva bez efekata stres testa).

Banka je za potrebe određivanja scenarija kamatnih šokova za EUR primijenila kamatne šokove predefinisane u relevantnom EBA dokumentu (scenariji za valutu EUR se primjenjuju i na sve ostale strane valute).

Definisanje (razvoj) scenarija kamatnih šokova kretanja kamatnih stopa

Kamatne stope, putem kojih se vrši diskontovanje novčanih tokova po predefinisanim vremenskim korpama, razvijane su za valutu koja je materijalno značajna odnosno EUR. Za EUR valutu, korišćeni su podaci o EURIBOR-ima za ročnosti do godinu dana i swap stope za ročnosti preko godinu dana. Na osnovu ovih podataka, vršena je transformacija swap stopa u zero stope koje su kasnije korišćene u procesu diskontovanja.

Na osnovu kretanja EURIBOR-a dobijaju se kamatne stope u osnovnom scenariju, na koje se dodaju faktori šoka. Kamatna stopa u šok scenariju je jednaka stopi u osnovnom scenariju uvećanoj za faktor šoka.

Scenariji šoka za valutu EUR su prikazani u sledećoj tabeli:

	Kretanje kamatnih stopa (u bps) za EUR
Parallel shock scenario	200
"Stress add-on factor"	40
Short rates shock	250
Long rates schock	100

Za valutu EUR, šok scenariji određeni su na osnovu preporuka Bazelskog komiteta za superviziju banaka (BCBS) i EBA smernica za IRRBB. Takođe, za potrebe obračuna EVE metrike, a u skladu sa preporukama Bazelskog komiteta za superviziju banaka i EBA smernicama, razvijeno je 6 scenarija krive prinosa za diskontovanje novčanih tokova:

Scenario 1 – „Parallel shock up“. Podrazumijeva pomijeranje i kratkoročnih i dugoročnih kamatnih stopa (cijele „yield“ krive) na gore.

Scenario 2 – „Parallel shock down“. Podrazumijeva pomijeranje i kratkoročnih i dugoročnih kamatnih stopa (cijele „yield“ krive) na dolje.

Scenario 3 – „Steeper shock“. Podrazumijeva opadanje kratkoročnih i rast dugoročnih kamatnih stopa.

Scenario 4 – „Flattener shock“. Podrazumijeva rast kratkoročnih i opadanje dugoročnih kamatnih stopa.

Scenario 5 – „Short rates shock up“. Podrazumijeva rast samo kratkoročnih kamatnih stopa.

Scenario 6 – „Short rates shock down“. Podrazumijeva pad samo kratkoročnih kamatnih stopa.

Dalje, određeni su diskontni faktori za svaku valutu, ročnost i scenario ponaosob.

Analiza osjetljivosti NII indikatora na promjene kamatnih stopa

Banka izrađuje analizu kamatnog rizika putem NII perspektive (uticaja na neto kamatne prihode/marginu u periodu do 12 mjeseci), na osnovu bilansa stanja za potrebe finansijskog izvještavanja u skladu sa MSFI.

Izvještaj se sastavlja posebno za sve materijalno značajne valute. Raspoređivanje se vrši prema repricing strukturi.

Banka primjenjuje statičke kamatne gepove za potrebe obračuna NII senzitivnosti. Statički gepovi izrađuju se na bazi „zatvorenih“ bilansa na dan izvještavanja - drugim riječima, ne uzima u obzir buduća, očekivanja produkciju kredita, depozita i drugih bilansnih i vanbilansnih kategorija. Za razliku od EVE metrike, gdje se primjenjuju i dinamički kamatni gepovi, za obračun NII metrike se koristi statički gep.

Obračun NII vrši se prema sljedećoj formuli:

$$\text{Uticaj na NII} = \text{NII}(r') - \text{NII}(r)$$

pri čemu je: $r' = r + \text{kamatni šok prema definisanom scenariju}$.

Za potrebe interne procjene zahteva za kapitalom uz pomoć NII metrike banka koristi sljedeće kamatne šokove:

Scenario 1 – „Parallel shock up“. Podrazumijeva pomjeranje i kratkoročnih i dugoročnih kamatnih stopa (cele „yield“ krive) na gore za 200 bps.

Scenario 2 – „Parallel shock down“. Podrazumijeva pomjeranje i kratkoročnih i dugoročnih kamatnih stopa (cele „yield“ krive) na dolje za 200 bps.

8. UPRAVLJANJE RIZICIMA (NASTAVAK)

8.4. Metode i tehnike upravljanja rizicima i ublažavanje negativnih efekata

Rizik likvidnosti

Rizik likvidnosti predstavlja rizik da Banka neće moći da obezbijedi dovoljno novčanih sredstava za izmirenje obaveza u trenutku njihove dospelosti, ili rizik da će Banka za izmirivanje dospjelih obaveza morati da pribavi novčana sredstva uz značajne troškove. Rizik likvidnosti može biti realizovan uslijed:

- povlačenja postojećih izvora finansiranja ili nemogućnosti pribavljanja novih, što je rizik likvidnosti izvora finansiranja, i
- otežanog pretvaranja imovine u likvidna sredstva zbog poremećaja na tržištu, što je tržišni rizik likvidnosti

U skladu sa svojom veličinom, složenosti, profilom rizičnosti, obimom poslovanja i definisanom tolerancijom rizika, organ upravljanja Banke uspostavlja i sprovodi robusne strategije, politike, procese i sisteme za utvrđivanje, mjerenje i praćenje rizika likvidnosti, i upravlja tim rizikom u odgovarajućim periodima (uključujući intradnevno) i na taj način održava odgovarajući nivo bafera za likvidnost. Na osnovu svega navedenog Banka definiše profil likvidnosnog rizika koji je usklađen, odnosno adekvatan profilu rizika koji je potreban za robustan sistem upravljanja tim rizikom koji dobro funkcioniše.

Banka sprovodi i sledeće analize:

- Analiza gepa likvidnosti;
- Razvoj gepova likvidnosti;
- Marginalni gep; i
- Kumulativni gep.

Banka je definisala i pretpostavke za formiranje modeliranog gepa likvidnosti u regularnim uslovima kao i šest ključnih scenarija likvidnosti za izračunavanje internog kapitalnog zahtjeva i to:

- Idiosinkratski, produžena faza;
- Idiosinkratski, akutna faza;
- Sistemski, akutna faza;
- Sistemski, produžena faza;
- Kombinovani, akutna faza; i
- Kombinovani, produžena faza

Za obračun internih kapitalnih zahtjeva za rizik koncentracije se uzima scenario sa najnepovoljnijim rezultatom.

Devizni rizik

Devizni rizik se smatra materijalno značajnim rizikom za koji Banka obračunava interni kapitalni zahtjev, uvažavajući i efekte stres testova.

Ukoliko koriste pojednostavljeni pristup definisan Odlukom o adekvatnosti kapitala, banke obračunavaju interni kapitalni zahtjev za devizni rizik kao 8% zbira neto devizne pozicije i neto pozicije u zlatu. Međutim, Universal Capital banka primjenjuje sofisticiraniju metodu obračuna internog kapitalnog zahtjeva u cilju bolje kvantifikacije rizika i preciznijeg obračuna kapitalnog zahtjeva. Naime, Banka obračunava interni kapitalni zahtjev za devizni rizik primjenom interno razvijenog modela čija je suština u modeliranju kretanja deviznih kurseva i obračuna „Value-at-Risk“ (VaR) koristeći „Monte-Karlo“ simulaciju. Za projekciju kretanja kurseva u narednom periodu Banka je razvila autoregresioni model prvog reda.

8. UPRAVLJANJE RIZICIMA (NASTAVAK)

8.4. Metode i tehnike upravljanja rizicima i ublažavanje negativnih efekata

Operativni rizik

Operativni rizik je rizik od mogućeg nastanka negativnih efekata na finansijski rezultat i kapital Banke uslijed propusta (nenamjernih i namjernih) u radu zaposlenih, neodgovarajućih unutrašnjih procedura i procesa, neadekvatnog upravljanja informacionim i drugim sistemima u Banci, kao i uslijed nastupanja nepredvidivih eksternih događaja.

U sklopu operativnog rizika, Banka uključuje i pravni (zakonski) rizik i rizik neusklađenosti poslovanja sa propisima i odredbama, kao i reputacioni rizik, dok je strateški rizik isključen iz analize.

Takođe, Banka obuhvata i rizik koji proizilazi iz uvođenja novih proizvoda, procesa i sistema te rizik eksternalizacije (operativni rizik koji proizilazi iz aktivnosti koje je Banka povjerila trećim licima) čiji detalji su bliže određeni zasebnim internim aktima Banke.

Uzroci (izvori) nastanka operativnog rizika mogu biti:

- Ljudski faktor (neovlašćene aktivnosti, pronevjere od strane zaposlenih sa ciljem pribavljanja lične koristi, pranje novca, unutrašnji sistem bezbjednosti, tj. gubici prouzrokovani neovlašćenim korišćenjem i manipulacijom informacijama iz IT sistema Banke, odnosi prema zaposlenima, diskriminacija i sl.);
- Proces (gubici zbog neprimjenjivanja zakona i regulativa vezanih za zdravstvenu i socijalnu zaštitu i bezbjednost na radnom mjestu, gubici zbog neprofesionalnog ponašanja prema klijentima, gubici zbog grešaka u proizvodima/uslugama, gubici zbog prekoračenja limita izloženosti, gubici uslijed nezgoda koje prouzrokuju štetu ili povrede trećim licima, gubici zbog grešaka u upravljanju procesima, obuhvatanju i izvršavanju transakcija, gubici zbog neažurnog i netačnog izvještavanja, gubici zbog propusta u vezi sa dokumentacijom klijenata, gubici zbog grešaka u vođenju računa klijenata i sl.);
- Sistemi (neadekvatnost, neefikasnost, loše funkcionisanje ili pad informacionog sistema, tj. poremećaji u poslovanju koji dovode do prekida u radu zaposlenih); i
- Eksterni faktor (gubici zbog krađe i prevare od strane trećih lica sa ciljem sticanja lične koristi, spoljašnji sistem bezbjednosti, tj. gubici prouzrokovani nedozvoljenim pristupom informacionom sistemu sa ciljem da se prisvoje/oštete podaci Banke, vandalizam, oštećenje fiksne imovine i ljudski gubici zbog događaja kao što su elementarne nepogode, rat, terorizam i sl.).

Opšti ciljevi pristupa Banke upravljanju operativnim rizicima su:

- Razumijevanje uzroka operativnih rizika;
- Identifikovanje ključnih pitanja i problema u što kraćem roku; i
- Izbjegavanje gubitaka izazvanih operativnim rizicima.

Stoga je Banka donijela strateške odluke o sljedećem:

- Banka će funkcionisati sa visokim stepenom jednostavnosti, transparentnosti i diversifikacije. Naglasak je na otvorenoj komunikaciji, korporativnim vrijednostima i lojalnosti zaposlenih;
- Banka uspostavlja jasno definisane i dokumentovane procese;
- Jasna podjela dužnosti u procesima i princip „četvoro očiju“ će se primjenjivati gdje god je moguće;
- Banka stavlja snažan fokus na korporativnoj kulturi i razvoju kadrova;
- Banka će nastojati da implementira visoke tehničke standarde u pogledu IT hardvera, softvera i rezervnih tehničkih sistema; i
- Interna revizija će vršiti redovne preglede.

8. UPRAVLJANJE RIZICIMA (NASTAVAK)

8.4. Metode i tehnike upravljanja rizicima i ublažavanje negativnih efekata

Upravljanje operativnim rizikom podrazumijeva adekvatnu organizaciju internih procesa rada, zaposlenih u Banci, ali i preventivno djelovanje u odnosu na eksterne rizike, a ogleda se u:

1. identifikaciji postojećih izvora operativnog rizika i izvora koji mogu nastati uvođenjem poslovnih proizvoda, sistema ili aktivnosti;
2. mjerenju operativnog rizika, tačnom i blagovremenom procjenom tog rizika;
3. monitoringu operativnog rizika, analiziranjem stanja, promjena i trendova izloženosti tom riziku; i
4. kontroli operativnog rizika, održavanjem tog rizika na prihvatljivom nivou za Banku, ili njegovim smanjenjem, odnosno eliminisanjem.

Ocjenjivanje operativnih rizika je aktivnost vrednovanja rizika u smislu vjerovatnoće njihovog nastanka i visine potencijalne štete, kao i uticaja rizika na poslovanje i ugled banke.

Prilikom procjene izloženosti rizicima treba uzeti u obzir istorijske podatke o nastalim gubicima, uzimajući u obzir promjene koje su u međuvremenu nastale (nove kontrolne aktivnosti, mehanizmi zaštite i sl.), prisutnost rizika na nivou bankarskog sistema i očekivanja u odnosu na kretanje izloženosti datim rizicima u Banci.

Upravljanje operativnim rizikom u Banci se obavlja na osnovu adekvatnog funkcionisanja osnovnih koraka koji uključuju identifikaciju i mjerenje rizika i slijedom toga se vrši izvještavanje nadležnih instanci. Koncept izvještavanja počiva na proaktivnom konceptu identifikacije rizika u vidu Samoprocjene rizika, kao i informacijama o realizovanim incidentima putem kojih Banka formira bazu podataka i prati Ključne indikatore rizika.

Za svaki od pojedinačno pomenutih rizika Banka sprovodi i analizu osjetljivosti na stresne okolnosti a Planom oporavka predviđa mjere i postupke za izlazak iz krize.

Sa ciljem adekvatnijeg upravljanja rizicima Banka je uspostavila RAF (Okvir za sklonost preuzimanju rizika) i RAS (Izjavu o sklonosti preuzimanju rizika).

8.5 Karakteristike sistema unutrašnje kontrole i upravljanje rizikom za pravna lica koja su uključena u Grupu

Banka mjeri rizike na konsolidovanoj osnovi i izvještava Centralnu banku Crne Gore na kvartalnom nivou. Limiti pokazatelja koji su definisani za Banku, vase i za Grupu.

Prilog 1 - Izjava o primjeni kodeksa korporativnog upravljanja (član 15 Zakona o računovodstvu)

1) Izjava o primjeni kodeksa korporativnog upravljanja

Banka se nije obavezala na primjenu kodeksa korporativnog upravljanja ali je sistem korporativnog upravljanja u potpunosti usklađen sa zakonskom regulativom Crne Gore.

2) Informacije o:

- kodeksu korporativnog upravljanja koji je pravno lice dužno da primjenjuje;
- kodeksu korporativnog upravljanja koji pravno lice dobrovoljno primjenjuje; i
- primijenjenim mjerama korporativnog upravljanja čija primjena nije obavezna u skladu sa ovim zakonom.

Korporativno upravljanje u Banci je tokom 2023. godine bilo organizovano u skladu sa Zakonom o kreditnim institucijama. U skladu sa odredbama Zakona o kreditnim institucijama Banka je imala sljedeće organe:

- Skupštinu akcionara;
- Nadzorni odbor;
- Upravni odbor;
- Odbor za rizike;
- Odbor za imenovanja;
- Odbor za primanja; i
- Revizorski odbor;

3) Izjava o odstupanju od primjene obaveznog ili dobrovoljno prihvaćenog kodeksa korporativnog upravljanja, sa navođenjem djelova kodeksa korporativnog upravljanja od kojih odstupa sa razlozima za odstupanje

Banka je sistem korporativnog upravljanja uredila Statutom Banke, a smjernice dobrog korporativnog upravljanja je razvila kroz interna akta Banke i ne postoje odstupanja u njenoj primjeni.

4) Opis glavnih elemenata sistema unutrašnje kontrole pravnog lica i upravljanja rizikom u odnosu na postupak finansijskog izvještavanja

U skladu sa nadležnostima utvrđenim Zakonom o kreditnim institucijama, Upravni odbor uspostavlja osnove za funkcionisanje sistema interne kontrole, adekvatno veličini banke, složenosti poslova i nivou preuzetog rizika. U uspostavljanju i praćenju funkcionisanja sistema internih kontrola značajnu ulogu ima Interni revizor i Revizorski odbor koji razmatra funkcionisanje sistema interne kontrole na način što:

- analizira i prati funkcionisanje sistema upravljanja rizicima kojima je Banka izložena u svom poslovanju i daje predloge za unaprijeđenje strategija, politika i procedura za upravljanje rizicima;
- analizira i prati funkcionisanje i primjenu sistema interne kontrole na nivou pojedinačnih organizacionih djelova minimalno kvartalno i daje preporuke za njihovo unaprijeđenje;
- analizira funkcionisanje sistema izvještavanja Banke pregledom finansijskih izvještaja Banke prije njihovog razmatranja i usvajanja od strane Upravnog odnosno Nadzornog odbora;
- funkcionisanje sistema interne kontrole razmatra dodatno kroz izvještaje interne revizije i daje mišljenja i zaključke o istim, o čemu takođe kroz svoje izvještaje o radu obavještava Nadzorni odbor;
- analizira usklađenost sa međunarodnim standardima finansijskog izvještavanja i propisima.

Prilog 1 - Izjava o primjeni kodeksa korporativnog upravljanja (član 15 Zakona o računovodstvu) (nastavak)

Interna kontrola kao posebna funkcija u Banci ima za cilj da: obezbjeđuje permanentnu procjenu i adekvatnost funkcionisanja sistema internih kontrola; uspostavlja i razvija procedure identifikacije, procjene, kontrolisanja i limitiranja svih značajnih rizika u poslovanju, utvrđuje efikasnu organizacionu strukturu Banke, precizno definiše ovlašćenja i odgovornosti na svim nivoima u Banci, kroz opšta i druga akta Banke, uspostavlja efikasnost informacionog sistema u funkciji sistema interne kontrole i utvrđuje smjernice za stalni nadzor i periodičnu kontrolu efektivnosti, razvoja i usavršavanja sistema interne kontrole.

(1) Sistem internih kontrola predstavlja skup procesa i postupaka koji su uspostavljeni za adekvatnu kontrolu rizika, praćenje efikasnosti i efektivnosti poslovanja kreditne institucije, pouzdanosti njenih finansijskih i ostalih informacija, kao i usklađenosti sa propisima, internim aktima, standardima i kodeksima, u cilju obezbjeđivanja stabilnosti poslovanja kreditne institucije.

(2) Kreditna institucija je dužna da uspostavi, održava i unaprjeđuje efikasan sistem internih kontrola, koji odgovara veličini kreditne institucije i stepenu složenosti njenog poslovanja i koji, kao minimum, obuhvata:

- 1) odgovarajuću organizacionu strukturu;
- 2) organizacionu kulturu;
- 3) uspostavljanje kontrolnih funkcija;
- 4) adekvatne kontrolne aktivnosti i podjelu dužnosti;
- 5) adekvatne interne kontrole koje su integrisane u poslovne procese i aktivnosti kreditne institucije;
- 6) adekvatne administrativne i računovodstvene postupke.

Interna revizija je, na osnovu Zakona o kreditnim institucijama, definisana kao nezavisna funkcija u bankama, koja obezbjeđuje: ocjenu adekvatnosti i efektivnosti sistema interne kontrole, identifikaciju ključnih rizičnih područja poslovanja banke i ocjena primjene i efektivnosti politika za upravljanje i metodologija za procjenu rizika, procjenu kvaliteta i pouzdanosti informacionog sistema, preispitivanje tačnosti, pravovremenosti i pouzdanosti računovodstvenih i finansijskih izvještaja i evidencija, ocjenu usklađenosti nivoa kapitala i rizika u poslovanju banke, testiranje transakcija i funkcionisanja posebnih procedura sistema interne kontrole, ocjenu funkcije praćenja usklađenosti akata i poslovanja banke sa zakonom, propisima i utvrđenim politikama i procedurama, davanje odgovarajućih preporuka za otklanjanje uočenih nepravilnosti i za unapređenje postojećih postupaka i sistema rada.

Cilj interne revizije je da utvrdi da li se poslovne aktivnosti odvijaju u skladu sa internim i eksternim aktima, kvalitetno procijeni adekvatnost i efektivnost sistema internih kontrola, da obezbijedi operativne preporuke za otklanjanje utvrđenih ili mogućih nepravilnosti u odvijanju poslovnih procesa, u širem smislu, i da redovnim i sadržajnim izvještavanjem Revizorskog odbora i Upravnog i Nadzornog odbora doprinese ostvarivanju poslovnih ciljeva banke.

5.1 Podaci o značajnim direktnim i indirektnim vlasnicima akcija pravnog lica, uključujući indirektno posjedovanje akcija u piramidalnim strukturama i uzajamnim udjelima, vlasnicima hartija od vrijednosti s posebnim pravima kontrole i opisom tih prava, ograničenjima prava glasa (ograničenja prava glasa na određeni procenat, broj glasova, periode ograničenja ostvarenja prava glasa) ili ako su u saradnji s pravnim licem finansijska prava iz hartija od vrijednosti odvojena od njihovog posjedovanja.

Vlasnici Universal Capital banke su Sigma Delta Holdings doo 83,31% akcija, Sigma Delta investments 8,82% akcija i MRI Consulting DMCC 7,64%. Indirektni vlasnik Universal Capital banke u iznosu od 99,77% je Petros Stathis kao 100% vlasnik Sigma Delta holdings, Sigma Delta investments i MRI Consulting DMCC.

Prilog 1 - Izjava o primjeni kodeksa korporativnog upravljanja (član 15 Zakona o računovodstvu) (nastavak)

5.2 Pravila imenovanja i opoziva članova uprave, odnosno Nadzornog ili Upravnog odbora i statutom izvršenim promjenama ovlašćenja članova Nadzornog ili Upravnog odbora, naročito u pogledu emitovanja akcija pravnog lica ili sticanja sopstvenih akcija;

Pravila imenovanja i opoziva članova Nadzornog i Upravnog Odbora definisane su Zakonom o kreditnim institucijama i to za Nadzorni odbor članovima 43,44,45,46, a za Upravni odbor 51,52,53,54 i 55. Dodatno prava i nadležnosti Nadzornog i Upravnog odbora uređjeni su Statutom banke i Odlukom o sistemu upravljanja u kreditnim institucijama.

Emitovanje novih akcija je u nadležnosti Skupštine akcionara.

01.01.2022.godine počeo je da se primjenjuje Zakon o kreditnim institucijama kojim je uveden dvolinijski sistem korporativnog upravljanja, odnosno Upravnom odboru data je izvršna funkcija, dok je Nadzornom odboru data nadzorna funkcija. U skladu sa Zakonom su formirani Nadzorni odbor i Upravni odbor koji su počeli obavljati svoje dužnosti od 01.01.2022. godine. Banka je pri imenovanju članova Nadzornog odbora i Upravnog odbora preduzela sve korake propisane Zakonom te sprovela predviđenu proceduru imenovanja i usklađivanja dvodonnog sistema.

6) Opis politike raznolikosti koja se primjenjuje u vezi sa organima upravljanja pravnog lica s obzirom na aspekte (životna dob, pol ili obrazovanje i struka), kao i navođenje ciljeva politike raznolikosti, načina na koji se ona sprovodi i rezultate u izvještajnom periodu, a ako se takva politika ne sprovodi, izvještaj mora da sadrži obrazloženje nesprovođenja.

Banka je usvojila Politiku rodne ravnopravnosti u upravljačkim strukturama i tijelima Universal Capital Bank AD Podgorica (Nadzornom i Upravnom odboru), koja je bila predmet razmatranja i usvajanja na sjednici Upravnog odbora održanoj 04.04.2023. godine, nakon čega je Nadzorni odbor na sjednici održanoj 24.04.2023. godine dao saglasnost na istu. Osim toga, Banka je u potpunosti posvećenja sprovođenju načela rodne i druge ravnopravnosti, što znači da njeni zaposleni (na svim nivoima i u svim strukturama organizacije) imaju i uživaju identične nagrade, resurse i mogućnosti - bez obzira na polnu pripadnost ili neku drugu raznolikost u smislu životne dobi, nivoa obrazovanja i slično.

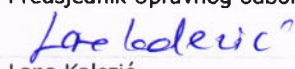
Grupa ima za cilj da kroz svoje politike zapošljavanja i praksu održi posvećenost rodnoj i drugoj ravnopravnosti, društvenoj odgovornosti i inkluzivnoj korporativnoj kulturi. Ključne oblasti su zapošljavanje, obuka i razvoj karijere. Kompanija nastoji da regrutuje visokokvalitetan kadar (žene i muškarce); razvija zaposlene u svim područjima; zadrži najbolje osoblje i pomaže rast i razvoj potencijalnih lidera i liderki. Slobodne pozicije se oglašavaju interno kako bi se podstakla unutrašnja promocija i obezbijedio transparentan proces zapošljavanja. Kada ne postoji odgovarajući interni kandidat/kinja, uloge se oglašavaju spolja kako bi se privukla što šira baza kvalifikovanih talenata. Da bi se osigurao izbor najboljih kandidata/kandidatkinja (na osnovu njihove stručnosti i zasluga), program razvoja lidera/ki kompanije uključuje i obuku u procesu regrutovanja.

Menadžment redovno prati sastav i strukturu zaposlenih – na svim nivoima, kako bi potvrdio da postoji pravičnost u politikama i praksama zapošljavanja i razvoja karijere.

Potpisano u ime Universal Capital Bank A.D. Podgorica, dana 07. maj 2024. godine:

Miloš Pavlović
Predsjednik Upravnog odbora

Veselin Vuković
Član Upravnog odbora

Lana Kalezić
Rukovodilac Službe finansija
i računovodstva

Nikola Vujošević
Član Upravnog odbora

BDO d.o.o. Podgorica

Bulevar Svetog Petra Cetinjskog 149
81000 Podgorica
Montenegro

Tel: +382 20 228 449

Fax: +382 20 228 449

www.bdo.co.me

BDO d.o.o. Podgorica, privredno društvo osnovano u Crnoj Gori, je članica BDO International Limited, kompanije sa ograničenom odgovornošću sa sjedištem u Velikoj Britaniji i dio je međunarodne BDO mreže firmi članica.
BDO je brend ime za BDO mrežu i za svaku BDO firmu članicu.

BDO d.o.o. Podgorica, a limited liability company incorporated in Montenegro, is a member of BDO International Limited, a UK company limited by guarantee, and forms part of the international BDO network of independent member firms. BDO is the brand name for the BDO network and for each of the BDO member firms.

